

Vergaderstukken Partijdag SGP

21 april 2018

Inhoudsopgave

Agenda partijdag 2018	3
Bijlage A - Verkiezing leden Hoofdbestuur	5
Bijlage B - Verslag 96 ^e algemene vergadering (partijdag) d.d. 22 april 2017	7
Bijlage C - Jaarverslag 2017	17
Bijlage D - Financieel jaarverslag 2017	50
Bijlage E - Begroting SGP 2018	56
Bijlage F - Aanbeveling lijsttrekker SGP voor verkiezingen Europees Parlement	59
Bijlage G - Aanbeveling lijsttrekker SGP voor Eerste Kamerverkiezingen	60
Bijlage H - Voorstellen tot aanpassing van het Algemeen Reglement	61
Bijlage I - Giftenreglement Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP)	68
Bijlage J - Motie SGP-jongeren	71
Bijlage K - Motie PKV Barneveld	72

Agenda partijdag 2018

Datum: D.V. zaterdag 21 april 2018

Plaats: NBC Congrescentrum, Blokhoeve 1, 3438 LC Nieuwegein, tel. 030 - 200 4586

Tijd: 10.00 - 15.00 uur

9.30 uur

1. Ontvangst met koffie/thee en koek

10.00 uur

2. Welkom en opening
  - a. Welkom door partijvoorzitter, M.F. van Leeuwen
  - b. Opening door de plv. partijvoorzitter, ds. A. van Heteren
  - c. Telefax aan Z.M. de Koning
  - d. Zingen van de coupletten 1 en 6 van het Wilhelmus
3. Toespraak partijvoorzitter en presentatie jubileumboek
4. Muzikaal intermezzo (Pieter Heykoop)
5. Toespraak door minister-president, drs. M. Rutte
6. Jubileumvideo
7. Muzikaal intermezzo (Pieter Heykoop)
8. Toespraak SGP-fractie leider, mr. C.G. van der Staaij
9. Felicitatie door partijvoorzitter ChristenUnie, P. Adema
10. (Huishoudelijke) mededelingen + dankwoord door de partijvoorzitter
11. Sluiting morgengedeelte door ds. M. Klaassen

12.00 - 13.00 uur

Lunchpauze

13.00 uur

12. Opening middagedeelte door ds. G.W.S. Mulder
13. Vaststellen verslagen
  - a. Verslag partijdag 22 april 2017 (zie bijlage B, pag. 7)
  - b. Jaarverslag 2017 (zie bijlage C, pag. 17)
Vaststellen jaarverslag 2017 en vragen n.a.v. het verslag (vragen kunnen t/m 18 april 2018, 12.00 uur worden toegezonden aan het Hoofdbestuur)
  - c. Financieel jaarverslag 2017 (zie bijlage D, pag. 50)
Vaststellen van de balans, de staat van baten en lasten en de toelichting daarop - strekt tevens tot décharge van het Hoofdbestuur (vragen kunnen t/m 18 april 2018, 12.00 uur worden toegezonden aan het Hoofdbestuur)
14. Vaststellen begroting 2018 (zie bijlage E, pag. 56)
15. Behandeling voorstellen
  - a. Aanwijzing lijsttrekker EP-verkiezingen (zie bijlage F, pag. 59)
  - b. Aanwijzen lijsttrekker EK-verkiezingen (zie bijlage G, pag. 60)
  - c. Voorstellen tot wijziging Algemeen Reglement SGP (zie bijlage H, pag. 61)
  - d. Vaststellen nieuw giftenreglement (zie bijlage I, pag. 68)

16. Behandeling moties
    - a. Motie SGP-jongeren (zie bijlage J, pag. 71)
    - b. Motie PKV-Barneveld (zie bijlage K, pag. 72)
  17. Toespraak mr. C.G. van der Staaij, voorzitter Tweede Kamerfractie SGP
  18. Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen
    - Dubbelinterview met A.J. van der Maas, SGP-gedeputeerde Zeeland en G. van Leeuwen, SGP-Statelid Utrecht o.l.v. Hans van 't Land
  19. Mededelingen
    - SGP-Bestuurdersvereniging
    - Overige mededelingen
  20. Rondvraag
(vragen kunnen t/m 18 april 2018, 12.00 uur worden toegezonden aan het Hoofdbestuur)
  21. Uitslag van de (her)verkiezing van de leden van het Hoofdbestuur
  22. Afscheid Hoofdbestuurslid ds. A. van Heteren
  23. Dankwoord partijvoorzitter
  24. Slotwoord door ds. A. Vlietstra
- 15.00 uur**
25. Afsluiting met een hapje en een drankje

Bijlage A - Verkiezing leden Hoofdbestuur

Het Hoofdbestuur stelt in de hierna vermelde gevallen de volgende kandidaten voor (telkens in alfabetische volgorde).

I. Aftredend en herkiesbaar, ir. L. de Knegt

a. ir. L. de Knegt

De heer De Knegt, geboren op 13 september 1969, is software developer. Verder is hij lid van de fractie van de SGP in de gemeenteraad van Barneveld. Hij is vanaf 2008 lid van het Hoofdbestuur en bovendien bestuurslid van de Guido de Brès-Stichting (wetenschappelijk instituut voor de SGP). De heer De Knegt is lid van de Hervormde gemeente Barneveld in de Protestantse Kerk in Nederland.

b. drs. J.A. Naaktgeboren RC

De heer Naaktgeboren, geboren op 16 februari 1972, is manager financiën en informatievoorziening in een topklinisch ziekenhuis. Daarnaast is hij kerkenraadslid van een Hervormde gemeente in de Protestantse Kerk in Nederland.

II. Aftredend en herkiesbaar, J.W. Keuken MBA

a. ing. C.H. van den Bos

De heer Van den Bos, geboren op 6 november 1980, is wethouder van de gemeente Schouwen Duiveland. Daarnaast vervult hij enkele daaraan gerelateerde functies. De heer Van den Bos is lid van de Gereformeerde Gemeente in Nederland.

b. J.W. Keuken MBA

De heer Keuken, geboren op 19 juli 1960, is vanaf 2013 lid van het Hoofdbestuur, vanaf 2016 is hij penningmeester. Verder is hij namens de SGP wethouder/1^e loco-burgemeester van de gemeente Neder-Betuwe. Daarnaast vervult hij enkele daaraan gerelateerde functies. De heer Keuken is lid van de Raad van Toezicht van de Stichting Ontmoeting, lid van de Ledenraad Rabobank West-Betuwe, bestuurslid/penningmeester van de landelijke Wethoudersvereniging en bestuurslid van Stichting Greenport Gelderland. De heer Keuken is lid van de Gereformeerde Gemeente in Nederland.

III. Aftredend en herkiesbaar, ds. A. Vlietstra

a. ds. A. Vlietstra

Ds. Vlietstra, geboren op 5 april 1958, is vanaf 2005 lid van het Hoofdbestuur. Hij is predikant van de Hersteld Hervormde Kerk te Harskamp en vervult diverse functies binnen dat kerkverband. Verder is hij bestuurslid van de Gereformeerde Bijbelstichting en van het Isaïc da Costa Fonds.

b. ds. D. Zoet

Ds. Zoet, geboren op 12 augustus 1971, is predikant van de Hersteld Hervormde Gemeente te Ouddorp en lid commissie Toelating van de Hersteld Hervormde Kerk. Verder is hij bestuurslid van de stichting Spaanse Evangelische Zending (SEZ).

IV. Aftredend, ds. A. van Heteren

a. ds. (mr.dr) A.A. Egas

Ds. Egas, geboren op 30 mei 1957, is predikant binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken. In het verleden was hij onder meer raadslid en wethouder voor de SGP. Hij is secretaris van het bestuur van de Bonisazending, 2^e voorzitter van het Isaïc da Costa Fonds, lid van de Raad van Advies van Kliksafe en lid van de Raad van Toezicht van het Van Lodenstein College/Hoornbeek College (portefeuille identiteit).

b. ds. M.A. Kempeneers

Ds. Kempeneers, geboren op 5 november 1964, is predikant binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken. Verder is hij bestuurslid van de stichting Bewaar het pand, lid van de Raad van Toezicht van de Vereniging Gereformeerd Schoolonderwijs, vice-voorzitter van de stichting Vrienden van Heidelberg en Dordrecht en scribe van Om Sions Wil.

Stembureau

Het stembureau bestaat uit de volgende personen:

Voorzitter:

Dhr. A. Blaak, Dorresteinsweg 62, 3817 GC Amersfoort

Leden:

Dhr. A.J. Groot Wassink, De Gaarde 325, 7002 CA Doetinchem

Dhr. A. Hotting, Douwe Brouwerweg 20, 1602 MK Enkhuizen

Dhr. ir. G. van der Schelde, Bachlaan 16, 4462 JK Goes

Dhr. J.P. Bredenhoff, Dominee van Meursstraat 25, 8191 AM Wapenveld

Dhr. W. IJzelenberg, Sint Joostdijk 90, 4307 AV Oosterland

Dhr. A. den Ouden, Parallelweg 1, 7951 AT Staphorst

Dhr. G. de Boer, De Giek 20, 8322 AT Urk

Dhr. P.J.A. den Hollander, Engelsche Boomgaert 43, 3131 NN Vlaardingen

Dhr. A.J. Schalk, Wilgenlaan 37, 4251 GE Werkendam

Bijlage B - Verslag 96^e algemene vergadering (partijdag) d.d. 22 april 2017

Datum: zaterdag 22 april 2017

Plaats: congreszaal van Euretco B.V. te Hoevelaken

Tijd: 10.00-15.00 uur

1. Ontvangst

2. Welkom en opening

2.a Welkom door partijvoorzitter, M.F. van Leeuwen

De partijvoorzitter, dhr. M.F. van Leeuwen, heet een ieder hartelijk welkom en in het bijzonder alle genodigden onder wie voormalige leden van het Hoofdbestuur, oud-parlementariërs, burgemeesters, bestuursleden en medewerkers van partijgeledingen, leden van de Partijadviesraad en vertegenwoordigers van kerken. Daarnaast ook een hartelijk welkom aan alle SGP'ers die bestuurlijke verantwoordelijkheid dragen. In het bijzonder een woord van welkom aan dhr. mr. F. van Oosten (VVD TK-lid/SGP-watcher), mw. C. van der Wal (lid VVD Hoofdbestuur) en aan oud-Europarlementariër, dhr. L. van der Waal. Verder memoreert de voorzitter dhr. ir. H. van Rossum, hij is oud en opgenomen in een verpleeghuis. Dhr. ir. B.J. van der Vlies is herstellende van een ernstige ziekte. Hij wenst beiden Gods ondersteunende genade toe.

Er zijn afmeldingen ontvangen van de volgende genodigden:

- landelijk bestuur CDA
- synode Hersteld Hervormde Kerk
- ds. H. van den Belt, oud HB-lid
- dhr. mr. C.P.W. van den Berg, lid Partijadviesraad
- dhr. mr.dr. J.T. van den Berg, oud TK-lid
- dhr. prof.dr.ir. H. Boersma, lid Partijadviesraad
- dhr. mr. D.J.H. van Dijk, EK-lid
- dhr. drs. W.J. van Duijn, bestuurslid Bestuurdersvereniging
- dhr. W. Hazeleger, lid Partijadviesraad
- dhr. S.B. Kuiper, PvdA-fractie/SGP-watcher
- dhr. ir. H. van Rossum, oud TK-lid
- dhr. drs. S. Stoop, burgemeester
- dhr. J.P. Tanis MBA, oud HB-lid
- dhr. H. Uil, oud HB-lid
- dhr. ir. B.J. van der Vlies, oud TK-lid

De partijvoorzitter spreekt de wens uit dat we met elkaar een goede vergadering mogen hebben.

2.b Opening door de plv. partijvoorzitter, ds. A. van Heteren

De partijvoorzitter geeft het woord aan de plv. partijvoorzitter, ds. A. van Heteren, om de opening te verzorgen. Deze leest 2 Kronieken 33:1-20 en gaat voor in gebed. Vervolgens spreekt hij een openingswoord uit n.a.v. het tiende vers: 'De HEERE sprak wel tot Manasse en tot zijn volk; maar zij merkten daar niet op.' Manasse heeft een Godvrezende vader gehad, Hizkia. Drie jaar na zijn genezing is Manasse geboren. Ongetwijfeld heeft hij een opvoeding gehad in lijn van Gods Woord, want Hizkia vreesde de Heere. Helaas wandelde Manasse niet in het voetspoor van zijn vader. 22 jaar heeft hij op een goddeloze wijze leiding gegeven aan de regering (vers 2). Hij diende de afgoden, hij maakte afgodsbeelden, die hij zelfs in de tempel zelf plaatste. Door zijn goddeloze handel en wandel overtrad hij Gods geboden. Ook het gebod: 'Eert uw vader en uw moeder'. Van zijn nageslacht werden er levend verbrand (gij zult niet doodslaan). Hij vergoot ook zeer veel onschuldig bloed. Profeten en kinderen van God werden door Manasse gedood. Wat een ontstellende werkelijkheid. Dan moeten we met verdriet in ons hart lijnen doortrekken naar Nederland. We zijn ver bij God en Zijn Woord vandaan gegaan. De ontkerkelijking en de overtreding van Gods geboden neemt toe. De NIPT-test heeft ervoor gezorgd dat in IJsland geen enkel kind meer met het syndroom van Down wordt geboren. Wat Manasse deed daar zijn wij ook mee bezig. We kunnen ons niet boven Manasse verheffen. Hoe voeden wij ons nageslacht op? Als we ze alleen maar opvoeden voor de dingen van dit leven dan komt de eeuwige toorn van God over hen. Het is genade als onze opvoeding anders mag zijn en deze ook gezegend wordt. Manasse diende de

afgoden. Die dienen wij ook. Rijkdom heeft een grote plaats in ons leven. De Heere sprak wel tot Manasse en het volk, maar zij merkten daar niet op. Hij sprak door Zijn knechten, de profeten. Volgens de overlevering zou de profeet Jesaja door Manasse de marteldood zijn gestorven. Er werd niet naar hen geluisterd. Voor ons land geldt dat overheden en onderdanen in groten getale niet luisteren naar datgene wat de Heere zegt. In de vergaderzalen laat men mensen die spreken op grond van Gods Woord wel uitspreken, maar er wordt in wezen niet naar geluisterd. Zo zijn wij van nature allemaal. In het paradijs hebben we geluisterd naar de duivel, de vader der leugenen. Er is geen enkele reden om ons boven anderen te verheffen. Het is genade als het anders is. Dat zien we zo duidelijk bij koning Manasse. Hij wordt door zijn vijanden gevangen genomen. In de gevangenis gaat de Heere hem bekeren. Als de Heere werkt, kan niemand het tegenhouden (vers 12 en 13). De Heere bracht Manasse weer als koning naar Jeruzalem. Veel kwaad heeft hij gedaan. Als we hierover nadenken, is er hoop voor onze tijd. Zou er iets voor de Heere te wonderlijk zijn? Als de Heere gaat overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel dan zullen er wonderen gaan gebeuren. Manasse ging anders regeren. Hij ging de afgoden bestrijden en ging het volk voor in het dienen van God. Helaas heeft dat niet veel vrucht afgeworpen. Maar er zullen er geweest zijn bij wie de Heere dit gezegend heeft. Wat zouden wij er goed mee zijn als op het gebed en het liefdevol aanspreken bekering zou plaatsvinden. Als overheidspersonen persoonlijk de Heere gaan dienen en vrezen, de afgoderij gaan bestrijden en de dienst van de Heere bevorderen. God heeft recht op ieders leven. 'Vrees God, en houd Zijn geboden, want dit betaamt allen mensen.' Dit kon omdat Christus uit liefde Zijn leven gaf en Zijn bloed stortte. Op ons rust de taak om te bidden om waarachtige bekering voor ons koningshuis, voor overheden en voor de inwoners van ons land. Maar dat kunnen we zelf ook niet missen. De Heere zendt predikers, maar ook politici die zich door het Woord van God willen laten leiden. Het gaat erom dat we Hem met het hart gehoorzamen. Dat is genade. Dan zal de Heere ontferming bewijzen tot eer van Zijn Naam. Aansluitend laat de plv. voorzitter zingen Psalm 81 vers 11 en 13 en verklaart hij de vergadering voor geopend. Daarna neemt de voorzitter de leiding van de vergadering weer op zich. Deze bedankt de plv. voorzitter voor zijn inhoudsvolle openingswoord.

2.c Telefax aan Z.M. de Koning

De partijvoorzitter deelt mee dat een telefax is verzonden aan Z.M. de Koning met de volgende inhoud:

Majesteit,

De Staatkundig Gereformeerde Partij, die in algemene vergadering bijeen is in Hoevelaken, betuigt Uwe Majesteit haar eerbied en diepe verbondenheid.

De SGP, die de Calvinistische visie op Uw koninklijk ambt sinds 1918 uitdraagt in het publieke domein, bidt U Gods ondersteuning en wijsheid toe in de vervulling van Uw koninklijk ambt.

Dit jaar herdenkt een deel van onze samenleving 500 jaar reformatie. Tijdens uw werkbezoek aan Duitsland wees U erop dat ons land cultureel en religieus gestempeld is door de reformator Johannes Calvijn. Hij schreef in zijn Institutie dat allen die een overheidsambt bekleden een opdracht van God hebben, dat zij met goddelijke macht bekleed zijn en dat zij in alle opzichten God vertegenwoordigen. Zij regeren uit naam van God.

De leden en het bestuur van onze partij hopen en bidden dat U die van God gegeven opdracht overeenkomstig Gods Woord in afhankelijkheid van de Heere van hemel en aarde mag uitvoeren tot Gods eer en tot zegen van ons volk.

De Heere gedenke U met Uw koninklijk huis.

Met de meeste hoogachting,

drs. P.A. Zevenbergen, secretaris

2.d Zingen van de coupletten 1 en 6 van het Wilhelmus

Op verzoek van de partijvoorzitter worden de coupletten 1 en 6 van het Wilhelmus staande gezongen.

3. Verkiezing leden Hoofdbestuur

De voorzitter verzoekt de leden van de stemcommissie naar de foyer te gaan en bedankt hen voor hun bereidwilligheid om de stemmen te tellen.

4. Vaststellen verslagen

4.a Partijdag 16 april 2016

De tekst van het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld. Naar aanleiding van het verslag worden geen vragen gesteld of opmerkingen gemaakt. De voorzitter deelt de stand van zaken mee m.b.t. de op de vorige partijdag aangenomen motie van PKV Maartensdijk-De Bilt waarin het Hoofdbestuur wordt

opgeroepen zich op alle fronten in te zetten voor de landbouw. De afgelopen verkiezingscampagne is dit gebeurd en ook in de toekomst zal de SGP zich hiervoor inzetten.

4.b Algemene vergadering 14 januari 2017

Het verslag wordt vastgesteld met in achtneming van een wijziging op pagina 22. Het amendement over de doodstraf is niet ingediend door pkv. Zwartewaterland en afd. Rhenen, maar door pkv. Zwartewaterland en afd. Zaanstad e.o. Naar aanleiding van het verslag worden geen vragen gesteld.

5. Jaarverslag 2016

De penningmeester geeft een toelichting op de nieuwe reservevorming en wat de ANBI-status vraagt van politieke partijen. Dhr. H. van Dieren vraagt naar het verband tussen de fundering van het pand en de terugval in het aantal zetels. De penningmeester geeft aan dat de tekst in het verslag verwarring kan oproepen, maar dat dit verband er niet is.

5.a Vaststellen jaarverslag 2016 en vragen n.a.v. het verslag

Het jaarverslag wordt voor kennisgeving aangenomen met dien verstande dat de SGP 18 Statenleden heeft (p. 38).

5.b Vaststellen van de balans, de staat van baten en lasten en de toelichting daarop

De onderhavige financiële stukken worden ongewijzigd vastgesteld waarmee de algemene vergadering het Hoofdbestuur déchargeert.

6. Vaststellen begroting 2017

De begroting 2017 wordt ongewijzigd vastgesteld. De voorzitter bedankt de penningmeester en de collega's van het partijbureau voor de zorgvuldige samenstelling van de stukken.

7. Behandeling voorstellen

7.a Commissie van Beroep

Op dit moment zijn de heren mr. P.M.D. Weijers, drs. F.W. den Boef en mr. A. Klaassen lid van de commissie en de heren mr. G. Zwerus, mr. M. Rebel en mr. H.A.W. Bouman plaatsvervangend lid. De leden F.W. den Boef, A. Klaassen, M. Rebel en H.A.W. Bouman zijn aftredend. Op dit moment is er voor de Commissie van beroep nog geen maximale zittingstermijn en/of leeftijdsgrens. Voor andere besturen en functies binnen de partij is die er wel. Dit punt zal worden meegenomen bij de nog te houden evaluatie van de partijstructuur. Omdat de heren F.W. den Boef en H.A.W. Bouman al sinds 1999 lid zijn van de Commissie van beroep stelt het Hoofdbestuur voor in hun plaats een ander te benoemen. Verder heeft de heer M. Rebel zich niet herbenoembaar gesteld. Het Hoofdbestuur stelt voor:

- mr. A.J.C. van Bommel (Gouda) te benoemen in de plaats van drs. F.W. den Boef.
- mr. W. Bouman (Staphorst) te benoemen in de plaats van mr. H.A.W. Bouman.
- mr. A.Th. de Haan (Hendrik Ido Ambacht) te benoemen in de plaats van mr. M. Rebel.
- mr. A. Klaasen (Barneveld) te herbenoemen.

De vergadering stemt door middel van handopsteken in met de benoeming van de genoemde personen. De wijze van stemming zal bij de evaluatie van de partijstructuur worden meegenomen, omdat het gebruikelijk is over personen schriftelijk te stemmen.

7.b Samenwerkingsregeling

De voorzitter deelt mee dat de samenwerkingsregeling tussen SGP en ChristenUnie in het geval er een lijstverbinding wordt aangegaan om twee redenen aanpassing heeft:

1. Gelet op het arrest van de Hoge Raad van 9 april 2010 (LJN BK4547 en BK4549) kan het geslacht van kandidaten bij de kandidaatstelling als bedoeld in de artikelen 15 tot en met 21 van het Algemeen Reglement rechtens niet aan kandidaten worden tegengeworpen. In artikel 14 van het Algemeen Reglement is dit vastgelegd. In het verlengde daarvan dient ook de samenwerkingsregeling te worden aangepast.

2. In 2017 wordt naar verwachting de Kieswet aangepast waardoor het niet langer mogelijk is een horizontale lijstverbinding aan te gaan.

De vergadering heeft geen vragen over de nieuwe tekst van de samenwerkingsregeling en stemt met de vaststelling ervan in.

8. Behandeling moties

8.a Motie afdeling Achterhoek

Achterhoek heeft een motie ingediend met betrekking tot de datum wanneer de retributie in het jaar wanneer er gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden wordt overgemaakt. Achterhoek stelt voor om in dat jaar de retributie (75%) niet in april, maar in februari over te maken. Deze motie is door het HB van een positief preadvies voorzien. De vergadering steunt de motie waarmee deze is genomen.

8.b Motie afdeling Nederhemert

Nederhemert heeft een motie ingediend om voortaan niet alleen op de partijdag, maar op elke landelijke jaarvergadering het Wilhelmus te zingen. Dit om onze afhankelijkheid aan het door God ons gegeven koningshuis tot uitdrukking te brengen. Deze motie is door het HB van een positief preadvies voorzien. De vergadering steunt de motie waarmee deze is genomen.

9. Toespraak mr. C.G. van der Staaij, voorzitter Tweede Kamerfractie SGP

De heer Van der Staaij houdt een politieke toespraak die hieronder integraal is opgenomen.

“Een partijdag in de Paasweek.

Dat overkomt ons niet elk jaar...

Kort na Zijn opstanding sprak de Heere Jezus troostvolle woorden tot verschrikte vrouwen: “Vreest niet!” Eerder had de engel dat al gezegd tegen Maria Magdalena en de andere Maria.

“Vreest gijlieden niet”, sprak de hemelbode, “want ik weet dat gij zoekt Jezus, Die gekruisigd was. Hij is hier niet, want Hij is opgestaan.” Zij gingen haastig op pad om dit aan Zijn discipelen te vertellen. ‘Met vreze en grote blijdschap.’ Bang en blij tegelijk. De vrouwen waren totaal van slag, bevangen door angst en schrik. Dan komt Jezus Zelf hen tegemoet. Uit Zijn mond klinken de bemoedigende woorden opnieuw: “Vreest niet!”

Partijgenoten, we leven in een wereld vol vrees, we leven in een land vol vrees. Vrees die kan verschrikken, verlammen, verstikken. Vrees voor escalatie in Syrië, vrees voor wapengekletter in Noord-Korea, vrees dat christenen weggevaagd worden uit het Midden-Oosten. In eigen land vrees voor aanslagen door islamitische terroristen. Vrees voor aftakeling en vereenzaming. Vrees voor wat al niet meer...

Bescherming van het leven

Van de week, op weg van het treinstation Den Haag naar de Tweede Kamer werd ik aangesproken door een onbekende jonge vrouw, op weg naar een ministerie waar zij werkt.

“Ik volg u op facebook”, zei zij, “en ik zie jullie inzet voor de bescherming van het leven. Willen jullie daar alsjeblieft mee doorgaan? Ik heb pas een baby gekregen, en het raakte mij toen ik zwanger was dat zoveel mensen tegen mij zeiden: je laat toch zeker wel testen of het gezond is? Ik moest me telkens verdedigen voor het feit dat elk kind voor mij welkom is, ook als het een beperking zou hebben. En in mijn familie, zo vervolgde zij, is pas ook euthanasie toegepast. Het leidde tot een nare discussie tussen voor- en tegenstanders. Die voorstanders worden steeds feller, voor mijn gevoel. Weet je, daar kan ik echt van wakker liggen. Het gaat steeds verder.”

Indringende woorden. Heel herkenbaar. “Het gaat steeds verder.”

Het aantal abortussen is gegroeid. De NIPT-test breed beschikbaar gesteld. Steeds verder zijn ook de grenzen in de euthanasiepraktijk opgerekt: het hellend vlak bestaat! Eerst ging het om ernstig zieke mensen in de laatste levensfase. Daarna om mensen die niet in de stervensfase verkeren, zoals psychisch zieken of mensen die dementeren. De discussie rond voltooid leven gaat nu zelfs over gezonde mensen. De plannen van het inmiddels demissionaire kabinet om zo’n wet mogelijk te maken, heeft de SGP tot de voor ons buitengewoon uitzonderlijke stap gebracht om een motie van afkeuring in te dienen. Het gaat hier om een zaak van leven en dood. Gods gebod is hier in het geding: “gij zult niet doden”.

Gelukkig groeit er rond de Nederlandse euthanasiepraktijk nu ook weerstand, ook bij diegenen die vanuit andere principes leven. Artsen trokken aan de bel met de actie www.nietstiekembijdementie.nl, verpleegkundigen waarschuwen, ouderen maken zich zorgen of hun leven nog wel veilig is. En terecht.

Zeker, wij zien ook de angst bij veel oude mensen voor aftakeling, voor ontredding, voor diepe eenzaamheid. Angst voor het stervensproces. Angsten die ze willen beheersen door een klaar-met-leven-pil op het nachtkastje te hebben. Die onderliggende nood en vrees is serieus. Juist daarom willen

wij vol inzetten op het tegengaan van eenzaamheid, op het benutten van de wijsheid van de grijsheid, op het hooghouden van goede zorg. Ook daarom is het van levensbelang dat de boodschap van eeuwig Leven gehoord wordt en niet het naargeestige dood is dood-verhaal het laatste woord heeft. Alleen dan kan het “Vreest niet!” geloofwaardig klinken.

Het is misleidende stemmingmakerij om mensen die worstelen met de zin van hun leven het zakelijke etiket ‘voltooid leven’ op te plakken, en het doden van mensen als een waardige dood te bestempelen. Die levensgevaarlijke verabsolutering en romantisering van de zelfbeschikking zet juist het leven van kwetsbare mensen op het spel. Overheid en samenleving staan niet meer vanzelfsprekend aan de kant van het leven. Openlijk of subtiel kan er zomaar druk vanuit de samenleving of vanuit de naasten komen om het leven dat aftakelt te ‘voltooiën’. Of kwetsbare mensen zelf hebben het gevoel dat zij moeten verdedigen waarom zij vinden dat hun leven nog de moeite of de kosten van verder leven waard is. Ik vind dat huiveringwekkend. Dat is geen beschaving, maar barbarij.

De komende tijd zullen over al of niet een wet voor voltooid leven knopen moeten worden doorgemaakt. Het zou gelukkig nog wel eens mee kunnen vallen om deze wet voorlopig van tafel te krijgen. De adviescommissie onder leiding van nota bene D66-senator Schnabel zag er al niets in, de maatschappelijke bezwaren daartegen klinken steeds luider, zelfs voorstanders menen dat de tijd er niet rijp voor is. Maar er staat voor de SGP veel meer op het spel: als intussen de euthanasiewet steeds verder wordt opgerekt, is er in de praktijk weinig bereikt. Een indamming van de steeds ruimere abortus- en de euthanasiepraktijk is hard nodig. Stilstand is hier achteruitgang. Elk mensenleven telt. Ook dat ongeborn kind met het syndroom van Down. Ook het leven van de kwetsbare oudere die zich teveel voelt. Zij horen erbij. Het zijn kostbare medemensen, geschapen naar het beeld van God.

Nederland spreekt heel wat landen ter wereld aan op de mensenrechten. Het zou goed zijn als het buitenland op zijn beurt Nederland nu indringend aanspreekt op de ontspoorde euthanasiepraktijk en druk uitoefent om dit aan te passen. Om dat te bevorderen, wil de SGP komende tijd er actief werk van maken indringende informatie hierover te verspreiden in het buitenland.

Dit debat is niet alleen een politiek debat. Het is ook het gesprek in de media, op de straat, in de kantine op het werk. Dat valt niet altijd mee.

Het is zwaar roeien tegen de stroom in. Heftige televisiebeelden van kordaat ogende mensen die zeggen echt dood te willen, missen hun uitwerking niet. We lopen aan tegen gekaapte woorden als barmhartigheid, vrijheid en waardigheid, sinister geladen als munitie tegenover diegenen die de stem voor het leven willen zijn. Het is de wereld op zijn kop. De Bijbelse invulling van deze begrippen is fundamenteel anders, staat hier volstrekt haaks op: de barmhartigheid van de barmhartige Samaritaan leidde tot liefdevolle verzorging van de gewonde man, niet tot zijn dood.

Er is behoefte aan een waardig weerwoord tegenover mensen die onze krachtige Bijbelteksten maar al te graag willen horen, niet uit honger naar het Woord, maar juist om ons zo snel mogelijk weg te kunnen zetten als drammerige godsdienstfanaten die een ander zijn waardige dood niet gunnen.

De nood is groot. Daarom onze verantwoordelijkheid ook. Daarom doe ik vandaag een klemmend beroep op u allemaal. Om te bidden om wijsheid. Dat staat voorop. Maar ook om intensief na te denken over de manier waarop wij als bezorgde burgers hierover met onze medeburgers naar beste kunnen het gesprek kunnen aangaan. Maar misschien wel meer dan woorden kunnen ook onze daden spreken. Laten we alert zijn op de mogelijkheden om via onze kerkelijke gemeente, via de NPV, of op welke manier dan ook iets te betekenen voor ouderen die worstelen met de zin van hun leven, voor mensen die eenzaam zijn. Dit is onze gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Houding tegenover de islam

Een ander thema dat in onze tijd veel mensen bezighoudt en bezorgd maakt, is de islam. Een lastig thema. Zulke onderwerpen moeten eerlijk aangesneden worden. Daarom hebben wij daar onlangs een manifest over uitgebracht. De SGP is wel verweten dat we goedkoop inspelen op angstgevoelens. Dat verwijt slaat de plank mis. Het is oprecht recht doen aan begrijpelijke zorgen. Stevig op de dreiging van de radicale islam, maar tegelijk gestempeld door het besef dat we iedere naaste lief willen hebben als onszelf en Nederland ook een veilige plek moet zijn voor moslims. Ook die boodschap staat letterlijk in het manifest. Het is het verwoorden van onze vaste en consequente koers, zoals die in de afgelopen decennia al eerder verwoord is door mijn voorgangers Van Rossum en Van der Vlies.

Onlangs kwam een waardevol boek uit van ds. C. Sonneveld over islam en moslims. De ondertitel luidt:

een pleidooi voor waarheid en beweging. Mooi gezegd. Dat vat kernachtig samen waar wij voor staan: waarheid en beweging. De waarheid over de islam moet gezegd worden. De donkere jihadjanten niet verzwegen. Juist in deze tijd waarin geweld in naam van de islam zoveel slachtoffers maakt. Juist christenen in het Midden-Oosten, in Irak, in Egypte, in Israël, brengen ons dit indringend onder de aandacht. Tegelijk is liefde en beweging nodig tegenover moslims. Zij zijn onze medemens.

Zij moeten zich ook in ons land veilig weten. Waarheid en beweging, twee kanten van dezelfde medaille. In het politieke en maatschappelijk debat raakt dit evenwicht gauw verstoord. Ofwel om de lieve vrede mag je geen kwaad woord over de islam zeggen - maar dan raakt de waarheid buiten beeld. Ofwel alle moslims worden over een kam geschoren of er wordt een toon aangeslagen die elke beweging mist. Maar dan gaan we aan de andere kant van het pad. Laten we ons met klem en kracht inzetten voor het goede evenwicht van waarheid en beweging.

Vanuit christelijke hoek is er soms nog een extra reden om liever om de hete brij heen te draaien - en dat is de angst voor de boemerang. Christenen en moslims hebben te maken met dezelfde seculiere krachten die niks moeten hebben van welke godsdienst dan ook. Daarom is de waarschuwing: pas op, voordat je het weet keren maatregelen tegen de islam zich ook tegen christenen! Ik geef het grif toe: Dat is geen onzin-argument. Zeker als het om de inperking van vrijheidsrechten gaat, is onbesuisdheid riskant. Je ziet het in de Tweede Kamer voor je neus gebeuren: de acties van de PVV tegen de Koran in de boekenrij voor de voorzitter hebben effect gehad. De Koran is weggehaald, maar de Bijbel ook.

Maar we moeten ons anderzijds ook niet laten verlammen door angst voor de boemerang. Er is ook doortastendheid en beslistheid nodig tegenover het gif van de radicale islam. Anders nemen we de gevaren echt onvoldoende ernstig. Dan heulen we met de tijdgeest die alle religieuze overtuigingen op één hoop gooit. Daarom werkt de SGP niet mee aan blind gelijkheidsdenken dat geen verschil ziet tussen Kerstfeest en suikerfeest, en de islamitische gebedsoproep op één lijn stelt met het luiden van kerkklokken. Wie dat wel doet, weet niet waar de klepel hangt. Wij willen onbevreesd naar voren blijven brengen dat christendom en islam hemelsbreed van elkaar verschillen. 'Onderwijst alle volken' is echt wat anders dan 'onderwerpt alle volken'. Dat verschil raakt de inhoud, maar ook het historisch stempel op onze Nederlandse cultuur. Onze oproep luidt daarom: zwem niet in de gelijkheidsfuik.

Verkiezingsuitslag en formatie

Partijgenoten, de Tweede Kamerverkiezingen liggen inmiddels al weer meer dan een maand achter ons. Het was bemoedigend om te zien met hoeveel enthousiasme en inzet de boodschap van de SGP met steun van heel veel vrijwilligers tijdens de verkiezingscampagne voor het voetlicht is gebracht. Bijzonder was deze keer ook de inzet om zoveel mogelijk kandidaten op de lijst actief in te zetten in de campagne. Dat is met verve gebeurd. Met een prachtig resultaat: bovenop de winst van 33.000 stemmen bij de verkiezingen van 2012 opnieuw aanzienlijke stemmenwinst: ruim 22.000. Ondanks de hoge opkomst, houden we onze drie zetels. Een groot voorrecht dat de Heere ons dit weer geeft.

Achter gesloten deuren praten VVD, CDA, D66 en GroenLinks nu al weer geruime tijd over de vorming van een nieuw kabinet. De liefde spat er nog niet van af... Het gekibbel van de campagne is geruisloos overgegaan in het gekabbel van deze formatiefase. Het huishoudboekje van de staat ziet er heel wat beter uit dan aan het begin van de vorige periode, al leert de ervaring dat juist dan de verleiding moet worden weerstaan weer teveel uit te gaan geven. Het is niettemin hoog tijd om fors extra geld uit te trekken voor onze veiligheid en defensie. Ook voor het gezinsbeleid wordt als het aan de SGP ligt de portemonnee getrokken. Zeker de eenverdienersgezinnen verdienen een steun in de rug.

Als SGP zouden we er niet rouwig om zijn als deze informatiepoging mislukt. Ondanks de winst van GroenLinks, is het uitgesproken linkse blok in de Kamer historisch klein. De PvdA is door de kiezer ongenadig afgestraft. De kiezer is niet dol op een gelikte uitruil en gebalanceerde compromissen. Uit de verkiezingsuitslag kun je één les trekken richting formatie: voor het vertrouwen van de burger is het wenselijk dat de partijen die de coalitie vormen, inhoudelijk zo dicht mogelijk bij elkaar liggen. Van een slecht compromis wordt niemand gelukkig.

Ook al zou deze informatiepoging op niets uitlopen, voor de SGP zelf zien we bij de formatie van een nieuwe regeringscoalitie nu geen rol weggelegd. Niet omdat wij principieel regeringsverantwoordelijkheid schuwen. Het tegendeel is waar: er is principiële bereidheid om bestuurlijke verantwoordelijkheid te dragen. Maar als je niet nodig bent voor de meerderheid, ontbreekt de kans om geloofwaardig een vinger in de regeringspap te hebben. Dat is precies wat er nu speelt. We zijn getalsmatig niet nodig.

Overigens zijn op belangrijke ethische punten zeker de verschillen met D66 levensgroot. Daarom zou het op z'n zachtst gezegd buitengewoon lastig zijn om herkenbaar en geloofwaardig deel uit te maken van een coalitie met deze partij. Dan denk ik niet alleen aan medisch-ethische thema's, zoals abortus, euthanasie en de wetgeving rond voltooid leven. Gevaarlijke grensverleggingen liggen ook op andere terreinen op de loer. Denk alleen maar aan huwelijk en gezin. Een staatscommissie leidde tot pleidooien voor meerouderschap en verruiming van het draagmoederschap. Het belang van het kind dreigt het onderspit te delven. Hier is helder weerwerk geboden en daarmee ligt er een flinke klui op de formatietafel.

Gemeenteraadsverkiezingen

Partijgenoten, de positieve uitslag van de verkiezingen voor de Tweede Kamer stemt ons hoopvol voor een gunstige verkiezingsuitslag voor de SGP bij de gemeenteraadsverkiezingen die voor volgend jaar bij leven en welzijn op de agenda staan.

2018 is ook het jaar waarin de SGP het 100-jarig jubileum hoopt te gedenken. De kiesverenigingen van Krabbendijke en Veenendaal waren hun tijd vooruit - nog voordat de landelijke partij een feit was, waren daar al kiesverenigingen opgericht - zij herdenken hun 100-jarig bestaan daarom al dit jaar. Wij mogen ons gelukkig prijzen op zoveel plaatsen in raden en staten vertegenwoordigd te zijn - juist dat samenspel van plaatselijke, provinciale, landelijke, en Europese vertegenwoordiging heeft meerwaarde. Dat komt ook goed uit de verf in de nieuw gevormde Bestuurdersvereniging.

De voorbereidingen voor de gemeenteraadsverkiezingen zijn inmiddels in volle gang. Natuurlijk spelen niet in elke gemeente dezelfde kwesties. Nunspeet is geen Middelburg en Tholen geen Werkendam. Maar ongetwijfeld zullen ook herkenbare SGP-speerpunten door het hele land terugkomen:

- De bescherming van christelijke waarden, zoals de zondagsrust die krachtig tegenwicht verdient tegenover de druk van vooral grootwinkelbedrijven;
- Een krachtig pleidooi voor een actief sociaal beleid, oog voor kwetsbare jongeren en ouderen, het tegengaan van eenzaamheid en armoede;
- Maar ook de vasthoudende inzet voor solide gemeentefinanciën, lage lokale lasten en een lokale overheid die een steun in de rug is voor ondernemers in plaats een stok in de spaken.

Vreest niet

Beste partijgenoten, er is veel te doen. Het is een voorrecht om bij een geopende Bijbel onze politieke inbreng te hebben. We mogen dat doen met enthousiasme, met overtuiging, met bewogenheid. Maar ook in het besef van bescheidenheid - alle zorgen en noden in ons land kunnen we niet zomaar oplossen met wetten en regels. Wie teveel van de politiek verwacht, raakt snel diep teleurgesteld.

Vrede, verzoening, verwachting - het is alleen zeker en vast te vinden bij de opgestane Levensvorst. Wij kennen die boodschap, dat is een grote verantwoordelijkheid. Want zonder bekering en geloof is de boodschap niet "Vreest niet", maar "wee u".

Ook al is ons hart vol van zorg, onrust en verwarring, als we werkelijk door het geloof omhoog mogen blikken tot Christus die alle macht heeft in hemel en aarde, als we alle bekommernis op Hem mogen werpen, dan mogen we het uit Zijn mond horen: "Vreest niet". Dan hoeven we niet alles krampachtig in de hand proberen te houden, angstig bezig te zijn met de toekomst. Dan verwachten we de verlossing niet van beneden, van de politiek, maar van Boven. Dan mag het klinken: "Vreest niet, gij klein kuddeken, want het is uw Vaders welbehagen, ulieden het Koninkrijk te geven" (Lukas 12:32).

"Vreest niet", het hoort tot de eerste woorden die Christus sprak na Zijn opstanding. Waarom niet vrezen? Omdat hij door alle nood en dood, door alle angst en pijn is heengegaan. Omdat het Pasen is geweest. Omdat de dood overwonnen is.

Loopt dan alles op aarde van een leien dakje? Zeker niet. In deze gebroken wereld is veel angst, moeite en verdriet. Er zijn oorlogen en geruchten van oorlogen. Er is verkillung van de liefde. Er is veel om bang van te worden. Veel dat ons hart verschrikken kan. Dan krimpt ons hart ineen als we op de zondag voor Pasen zien dat op twee plaatsen in Egypte aanslagen zijn gepleegd. Verschrikkelijk hoe de herdenking van de intocht van de Vredevorst in Jeruzalem eindigt in een afschuwelijk bloedbad.

Maar toch zullen de duisternis, de dood en het verderf niet het laatste woord hebben.

In Mosul, in Noord-Irak (het vroegere Ninevé) zijn na donkere jaren van IS-overheersing, afgelopen Pasen de kerkdeuren weer opengegaan en heeft het weer geklonken: "De Heere is waarlijk opgestaan".

Negentig jaar geleden, aan het slot van de partijrede van 1927 haalde ds. Kersten treffende woorden uit de brieven van Isaac da Costa aan. “Men vreeze dan niets, zo het beginsel van onze wijsheid in en tot alles de vreeze Gods is, men vreeze alles zo lang nog enige andere toevlucht dan deze voor de redding of bewaring van ons fel bedreigde vaderland gezocht wordt.”

Ik wil eindigen met dichtregels van diezelfde Reveilman Da Costa uit zijn ‘Paaszangen’

*O mijn ziel, wanneer de nacht
Des vertwijflens, des bestrijdens
U bestormt en aanvecht, wacht!
't Allerdonkerst uur des lijdens
Zal in blijdschap overgaan
Want de Heer is opgestaan!”*

De voorzitter bedankt hem hartelijk voor de toespraak.

10. Mededelingen

- De voorzitter doet enkele huishoudelijke mededelingen.
- De secretaris, dhr. drs. P.A. Zevenbergen, geeft een toelichting op de exploitatie van het partijbureau. In 2011 is een begrote exploitatie gepresenteerd. Destijds waren er zorgen of dit financieel niet uit de hand zou lopen. Daarom wordt nu de realisatie over 2013 en 2016 gepresenteerd. Hierover zijn verder geen vragen. De voorzitter bedankt hem voor zijn toelichting.
- De voorzitter van de SGP-jongeren, dhr. M.W. Pos, doet enkele mededelingen namens de SGP-jongeren. De voorzitter bedankt hem voor zijn toespraak. Hij bedankt de SGP-jongeren voor hun enthousiaste inzet en wenst hen van harte Gods zegen toe.

11. Rondvraag

Er zijn twee vragen binnengekomen:

- De afdeling Rhenen-Elst-Achterberg verzoekt het hoofdbestuur in de planning van activiteiten/verplichte vergaderingen het proces zo in te richten dat het voor afdelingen niet nodig is binnen korte tijd (bijv. 1 à 2 maanden) twee ledenvergaderingen te beleggen. Het afgelopen jaar moest elke afdeling eerst een ledenvergadering beleggen om in te stemmen met de kieslijst voor de Tweede Kamer en een maand/enkele weken later kwam het conceptverkiezingsprogramma binnen. Ook dat moest door de ledenvergadering goedgekeurd worden. Het Hoofdbestuur zegt toe in de toekomst in de planning hiermee rekening te houden.
- Afdeling Voorne-Putten vraagt om een onderzoek naar de haalbaar- en houdbaarheid van een digitale editie van De Banier mogelijk. Dit vanuit duurzaamheids- en efficiencyoverwegingen. Het Hoofdbestuur zegt toe de mogelijkheden nader te onderzoeken.

12. Afscheid Hoofdbestuursleden: prof.dr.ir. A.G. Bregman en P.T. de Vries

De Hoofdbestuursleden, prof.dr.ir. A.G. Bregman en P.T. de Vries nemen vandaag afscheid van het Hoofdbestuur. De partijvoorzitter spreekt hen afzonderlijk toe. Dhr. Bregman is 13 jaar lid geweest van het Hoofdbestuur (2004-2017). Dhr. De Vries was 19 jaar lid van het Hoofdbestuur (1998-2017). Hij bedankt beiden hartelijk voor hun inzet en betrokkenheid, wenst hen Gods zegen toe en overhandigt elk een bos bloemen en cadeaubon. In september wordt er D.V. nog een interne afscheidsbijeenkomst gehouden.

13. Sluiting morgengedeelte door ds. A. Vlietstra

Op verzoek van de partijvoorzitter besluit ds. A. Vlietstra de morgenvergadering met dankgebed en vraagt een zegen voor de maaltijd. Vervolgens laat hij zingen Psalm 119 vers 49.

14. Lunchpauze

Er wordt gepauzeerd van 12.00 tot 13.00 uur.

15. Opening middagedeelte door ds. M. Klaassen

Ds. M. Klaassen opent de middagvergadering. Hij laat zingen Psalm 118 vers 10 en 11. Vervolgens leest hij 1 Korinthe 15:1-11 en gaat voor in gebed.

Na de opening neemt de partijvoorzitter de leiding van de vergadering weer op zich. Hij leest het telegram voor dat van Z.M. de Koning is ontvangen. De tekst luidt als volgt:

“Zijne Majesteit de Koning heeft mij verzocht u allen, vandaag ter gelegenheid van de Algemene Ledenvergadering te Hoevelaken zijn dank over te brengen voor uw vriendelijke boodschap. Uw gevoelens van verbondenheid met hem, zoals daarin tot uitdrukking gebracht, heeft de Koning zeer gewaardeerd. Namens de Koning wens ik u allen een goede bijeenkomst toe.

Hoogachtend,
Drs. C. Breedveld”

16. Uitslag van de (her)verkiezing van de leden van het Hoofdbestuur

De partijvoorzitter maakt de uitslag van de stemming voor de leden van het Hoofdbestuur bekend.

- Dhr. prof.dr.ir. A.G. Bregman is aftredend en niet herkiesbaar. Het Hoofdbestuur heeft dhr. drs.ing. G.H. Aversch en dhr. drs. H. van Dalven RA kandidaat gesteld. Er zijn 348 geldige stemmen uitgebracht en 2 ongeldige. Op dhr. Aversch zijn 230 stemmen uitgebracht en op dhr. Van Dalven 118. Dit betekent dat dhr. Aversch is gekozen.
- Dhr. P.T. de Vries is aftredend en niet herkiesbaar. Kandidaten in deze vacature zijn dhr. dr. H.F. Massink en dhr. dr. J. Noeverman. Er zijn 349 geldige stemmen uitgebracht en 1 ongeldige. Op dhr. Massink zijn 227 stemmen uitgebracht en op dhr. Noeverman 122. Dit betekent dat dhr. Massink is gekozen.
- Dhr. mr. P.J. den Boef is aftredend en herkiesbaar. Nevenkandidaat is dhr. mr. A.J.C. van Bommel. Er zijn 349 geldige stemmen uitgebracht en 1 ongeldige. Op dhr. Den Boef zijn 314 stemmen uitgebracht en op dhr. Van Bommel 35 stemmen. Dit betekent dat dhr. Den Boef is herkozen.
- Dhr. M.F. van Leeuwen is aftredend en herkiesbaar. Nevenkandidaat is dhr. drs. W.L. Verweij. Er zijn 350 geldige stemmen uitgebracht. Op dhr. Van Leeuwen zijn 344 stemmen uitgebracht en op dhr. Verweij 6 stemmen. Dit betekent dat dhr. Van Leeuwen is herkozen.

De partijvoorzitter deelt mee dat de (her)gekozen leden bij hun kandidatuur reeds bewilligd hebben in hun (her)verkiezing en wenst hen van harte sterkte en Gods zegen toe.

17. Thema ‘Gemeenteraadsverkiezingen 2018’

De leiding tijdens dit gedeelte is in handen van dhr. J. Kloosterman. Deze geeft als eerste het woord aan dhr. mr. A. Boele, lid van de commissie Kernwaarden. Deze geeft een toelichting op de werkzaamheden van de commissie Kernwaarden. De commissie heeft kernwaarden voor het politieke handelen geformuleerd. Een politicus behoort te leven als een christen. We kunnen kernwaarden niet op waarde schatten als we voorbijgaan aan wat essentieel is: in geloof aan Christus verbonden. Vervolgens zijn vanuit Gods Woord enkele kernwaarden benoemd en vervolgens wat deze concreet betekenen voor het politieke handelen. De 11 kernwaarden zijn: liefde, blijdschap, vrede, geduld, goedheid, hoopvol, vergevingsgezind, dienstbaar, zachtmoedig, betrouwbaar en afhankelijk. Tevens zijn er zes drijfveren benoemd: rechtvaardigheid, verantwoordelijkheid, rentmeesterschap, integriteit, sociale bewogenheid en aanwezig.

Vervolgens vindt over deze kernwaarden een gedachtewisseling plaats met de forumleden dhr. A. Flach (wethouder Hendrik-Ido-Ambacht), dhr. E. Spaan (wethouder Kampen) en dhr. W. van den Berg (raadslid Houten).

Vervolgens geeft de voorzitter van de Bestuurdersvereniging, dhr. mr.drs. P. Verhoeve, een korte toelichting op het werk van de Bestuurdersvereniging en roept alle bestuurders op hiervan lid te worden en gebruik te maken van de geboden dienstverlening.

Daarna geeft dhr. drs. H. Pool een inleiding op de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018. Hij hanteert daarbij de vierlag: doel, doelgroep, boodschap en middelen. Vervolgens is er een forum met de heren A.J. Proos, T. Ebbers en P.C. Grinwis onder leiding van dhr. J. Kloosterman. Naar aanleiding daarvan worden verschillende suggesties en aanbevelingen gedaan waarvan hieronder een korte selectie volgt:

- Beeld is erg belangrijk in de campagne. Je kunt een prachtig verhaal houden, maar met een beeld erbij is de impact veel groter. Zorg voor een korte krachtige boodschap (voorbeeld: Van der Staaij met stofzuiger).
- Begin de campagne met een helder doel voor ogen, maak de doelen SMART.
- Bepaald van te voren de kernboodschap en laat die in alle uitingen goed tot uitdrukking komen. Zorg voor korte lijnen naar de lokale pers doen hoeft een campagne niet veel te kosten.
- Het blijkt dat er inmiddels al veel SGP-lijsttrekkers bekend zijn, maar dat zich nog niemand in een filmpje gepresenteerd heeft. Het advies is om daarmee zo spoedig mogelijk te beginnen.
- Zorg voor een aansprekende flyer. Let er op dat je ze niet in brievenbussen met nee-nee-sticker doet.

- Begin tijdig met het opzetten van sociale media, omdat je volgers nodig hebt. Een vragenuurtje met de landelijke TK-fractie op Facebook was tijdens de TK-verkiezingen een groot succes.
- Een kiesvereniging/afdeling heeft in aanloop naar de verkiezingen een werkgroep communicatie opgericht. Zij maken filmpjes van alle speerpunten uit het verkiezingsprogramma om te laten zien wat ze hebben bereikt de afgelopen periode. Deze worden o.a. via Facebook verspreid.
- Laat de dialoog niet ontbreken. Zendt niet alleen, maar ga ook in gesprek.
- In een gemeente is een campagnehuis op een centrale plek in het dorp georganiseerd waar themabijeenkomsten zijn gehouden. Dit heeft veel publiciteit opgeleverd. Als suggestie wordt meegegeven om met alle kerken na te denken over eenzaamheid.
- Ga in gesprek met alle geledingen van de maatschappij om informatie op te halen en schrijf met die kennis het verkiezingsprogramma.
- Maak een vlog.
- Soms kan een fout extra positieve aandacht genereren. Denk wel goed na als je zo'n fout bewust wilt organiseren.
- Vraag ondernemers of ze de campagne willen sponsoren.

Dhr. J. Kloosterman wijst er tot slot op dat er veel praktische zaken zijn besproken, maar uiteindelijk is politiek een geestelijke zaak. Laten we daar een dikke streep onder zetten.

18. Dankwoord door partijvoorzitter, M.F. van Leeuwen

De partijvoorzitter bedankt iedereen hartelijk voor zijn aanwezigheid en inbreng. In het bijzonder ook het enthousiasme tijdens het middaggedeelte en dat daarin benadrukt is dat het ten diepste gaat om de zegen van de Heere. Het middaggedeelte was een opmaat voor de gemeenteraadsverkiezingen.

De voorzitter bedankt:

- de leden van de commissie Kernwaarden;
- de forumleden en dhr. J. Kloosterman voor zijn leiding tijdens het middaggedeelte;
- alle aanwezigen;
- leden van het stembureau, de organist en de fotograaf;
- alle medewerkers van Euretco en het partijbureau.

Tot slot deelt hij mee dat D.V. volgend jaar de partij haar 100 jarig jubileum herdenkt. Hieraan zal onder meer aandacht worden besteed op de partijdag die D.V. op zaterdag 21 april 2018 wordt gehouden.

19. Slotwoord door ds. G.W.S. Mulder

Ds. G.W.S. Mulder besluit de vergadering. Hij leest Openbaring 5 en spreekt naar aanleiding daarvan een slotwoord. In Openbaring 5 wordt gesproken over een boek dat gesloten is. Bij dat boek gaat het om het boek van Gods raadsbesluiten, van Gods voorzienig bestel. Het boek was van twee kanten beschreven: van binnen en van buiten. In het boek staat alles wat moet meewerken tot uitvoering van Gods raadsbesluiten. Daarin gaat het om de eer van Gods Naam en de zaligheid van Gods uitverkoren gemeente. De apostel moest niet wenen, omdat het boek verzegeld was, maar omdat niemand waardig was het boek te openen. Dat ziet erop dat God Zijn Raad volvoert. Als God in ogeschouw neemt wat in de tijd zal plaatsvinden, dan moet Hij een voleinding maken. Dan komt de wereldgeschiedenis stil te staan. Het gaat om Gods eer en om de volvoering van Zijn raad. Daarover weende Johannes persoonlijk zeer. Hij was met die last bezet. De profeet Jeremia zegt: "Och, dat mijn hoofd water ware, en mijn oog een springader van tranen! zo zou ik dag en nacht bewenen de verslagenen van de dochter mijns volks". Ik heb God op het hoogst misdaan, ik ben van het heilspoor afgegaan. Mag u die verzuchting kennen en zo verbonden zijn aan de troon der genade? Het gebed is het wapen dat noodzakelijk is en op dat gebed doet God grote wonderen. En zie, een Lam in het midden van de troon. Een Lam is het teken van de staat der vernedering, de troon van verhoging, staande (verhoging) als geslacht (vernedering). Wat groot als de Heere zo het geloofsoog gaat openen voor de Christus der Schriften. De Kerk kan Christus niet missen in de staat van Zijn verhoging. De Heere is nabij de ziel die tot Hem zucht. Mag dat hunkeren naar de kennis van Christus gevonden worden. Dat we iets van Zijn bediening mogen ervaren: 'staande als geslacht'. Dit hoofdstuk eindigt met 'Om Jezus wil'. Wat een voorrecht dat we de SGP mogen hebben. We mochten een goede en samenbindende vergadering hebben. Er wordt veel werk verzet. Maar uiteindelijk gaat het niet om de SGP, maar om de Drieenige God. Is dat onze drijfveer? Afmanen van de zonde en heenwijzen naar de enige Hoop die er overblijft voor het volk van God. Vervolgens laat ds. Mulder zingen Psalm 89 vers 4 en 8 en eindigt hij met gebed.

20. Afsluiting

Na afloop van de vergadering is er nog gelegenheid voor een hapje en een drankje.

Nieuwegein, 21 april 2018
M.F. van Leeuwen, voorzitter

drs. P.A. Zevenbergen, secretaris

Bijlage C - Jaarverslag 2017

Inleiding	18
1. Staatkundig Gereformeerde Partij	19
1.1 Bestuur & Organisatie	19
1.2 Ondersteuning van kiesverenigingen en afdelingen	21
1.3 Ondersteuning van politici	22
1.4 Communicatie en informatievoorziening	24
1.5 Organisatie verkiezingen	24
2. Wetenschappelijk Instituut voor de SGP	26
2.1 Inleiding	26
2.2 Bestuur	26
2.3 Personeel	26
2.4 Publicaties	27
2.5 Kwartaaltijdschrift Zicht	28
2.6 Guido-conferenties	29
2.7 Communicatie	30
2.8 Organisatie	31
2.9 Gevraagd: nieuwe donateurs en abonnees	31
3. SGP-jongeren	32
3.1 Voorwoord	32
3.2 Algemeen	32
3.3 Bestuur en commissies	32
3.4 Communicatie	33
3.5 Leden & Relaties	34
3.6 Politiek Platform	34
3.7 Overige commissies	35
3.8 Lokaal	35
4. Tweede Kamer	36
4.1 Inleiding	36
4.2 Kamerleden en medewerkers	36
4.3 Samenwerking fractie en partij	37
4.4 Parlementaire werkzaamheden	38
4.5 Overige (buiten) parlementaire activiteiten	39
5. Eerste Kamer	41
5.1 P. Schalk	41
5.2 D.J.H. van Dijk	42
5.3 Ondersteboven	43
6. Eurofractie	44
6.1 Buitenlandse Zaken	44
6.2 Israël en Joodse gemeenschappen in Europa	44
6.3 Landbouw	45
6.4 Begroting	45
6.5 Overige zaken	45
7. Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa (VOE)	46
7.1 Bestuur en personeel	46
7.2 Activiteiten	47
7.3 Internationaal Secretariaat	48
Afsluiting	49

Inleiding

‘De Heere verwaardige ons van hout en stok af te zien’. Deze ogenschijnlijk merkwaardige wens sprak ds. G.H. Kersten, de oprichter van onze partij, aan het einde van zijn partijrede op 7 februari 1935. Hij refereerde met deze ogenschijnlijk merkwaardige wens aan de woorden van de profeet Hoséa, die de Heere sprekende invoert in zijn profetie: ‘Mijn volk vraagt zijn hout, en zijn stok zal het hem bekendmaken’ (Hoséa 4:12a). Het volk Israël had ‘nagelaten den HEERE in achting te nemen’ (Hoséa 4:10b). De jaren '30 van de vorige eeuw staan bekend als de crisisjaren. Dat was niet alleen in materieel, maar ook in moreel opzicht het geval. Ds. Kersten paste Gods Woord toe op de tijdsomstandigheden: ‘En dat woord des Heeren raakt ons allen. Het geldt ons persoonlijk; het getuigt tegen ons volk, onderdaan en regering; ja het stelt geheel de wereld in staat van beschuldiging voor God’. Het jaar 2017 mogen we ook wel typeren als een tijd van crisis, niet zozeer in materieel opzicht, maar wel in moreel opzicht.

Het past SGP'ers niet te wijzen, maar te waken. Waar stellen wij ons vertrouwen op? Op de God van Israël of op houten afgoden en op hen die denken te weten hoe de toekomst van Nederland en de wereld eruit zal zien? Van hout en stok afzien, dat is op grond van Gods Woord de boodschap van één van onze voormannen. ‘Hij doe ons volk tot Hem wederkeren en op Hem zijn betrouwen stellen’. Geldt voor ons dat wij ‘den HEERE in achting (..) nemen?’ Wijzen past niet. Waken in besef niet boven anderen te staan is nodig. ‘De kamp (d.i. de strijd) voor het aloude beginsel ga voorop. Met dat beginsel staat of valt de Staatkundig Gereformeerde partij. De Heere behoede ons, en doe ons pal staan ook bij het toenemend verval, dat zich aftekent’, zo stelde ds. Kersten. Waken bij onze eigen beginselen is nodig. Enerzijds verbindt het beginsel. Anderzijds gelden de woorden van ds. Kersten: ‘Om des beginsels wil gevoelen wij een onoverbrugbare kloof’. Waken bij de doorwerking van die beginselen in de samenleving is eveneens nodig.

Onze vertegenwoordigers en bestuurders ervaren dagelijks dat er een kloof is tussen de beginselen van Gods Woord en de morele crisis waarin ons land verkeert. Het is de roeping van Staatkundig Gereformeerde politici het Bijbels getuigenis te laten klinken in de diverse gremia's. ‘Een rede, op zijn pas gesproken, is als gouden appels in zilveren gebeelde schalen’ (Spreeken 25:11). Wijsheid van Boven is daartoe nodig. Het gebed is onmisbaar om in afhankelijk van de Heere die Bijbelse roeping gestalte te geven. Daarmee staan we in de traditie van onze vaders. Ds. Kersten zette echter ook aan tot participatie in de politiek: ‘Onverschillig, of ge gemeen lid der kerk, dan wel ouderling of leraar zijt, gij moet in de wereld getuigen van het Woord en van het werk Gods; van gerechtigheid en barmhartigheid. (...) Wij hebben ons te veel onttrokken. Teveel de wereld aan zichzelf overgelaten. Wat deden wij voor de kerk; voor de school; voor de zending; voor de maatschappij; voor de Staat? (...) Komt mannenbroeders ontwaakt!’

De hand aan de ploeg. Ook in het achterliggende jaar hebben vele activiteiten binnen en namens onze partij plaatsgevonden ten dienste van de doorwerking van de beginselen in onze samenleving. Met name de verkiezing voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft een forse wissel getrokken op de voormannen en de organisatie. De verantwoording van het Hoofdbestuur voor alle activiteiten is in dit jaarverslag te vinden.

1. Staatkundig Gereformeerde Partij

1.1 Bestuur & Organisatie

Bestuur

In de op 22 april 2017 gehouden algemene vergadering zijn M.F. van Leeuwen en mr. P.J. den Boef herkozen als lid van het Hoofdbestuur. Drs.ing. G.H. Aversch en dr. H.F. Massink zijn gekozen in de vacature van respectievelijk prof.dr.ir. A.G. Bregman en P.T. de Vries.

Het Hoofdbestuur bestaat op 31 december 2017 uit de volgende personen:

- M.F. van Leeuwen Partijvoorzitter
- ds. A. van Heteren Plv. partijvoorzitter
- drs. P.A. Zevenbergen Secretaris
- J.W. Keuken MBA Penningmeester
- mr. P.J. den Boef

- drs. ing. G.H. Aversch
- mr. L.G.I. Barth
- J.W. Benschop
- mr. M.J.W. Hoek
- ds. M. Klaassen
- ir. L. de Knegt
- dr. H.F. Massink
- ds. G.W.S. Mulder
- ds. A. Vlietstra
- ing. B. van de Weerd

Het Hoofdbestuur en het dagelijks bestuur hebben elk in 2017 zes keer vergaderd. Als adviseur zijn bij de vergaderingen van het Hoofdbestuur aanwezig de heren mr. C.G. van der Staaij (voorzitter Tweede Kamerfractie van de SGP) en drs. J.W. van Berkum (directeur partijbureau).

Personeel

De totale personele bezetting is op 31 december 2017 als volgt:

- drs. J.W. van Berkum directeur partijbureau
- mw. H.W. Buurveld-Boer huishoudelijk medewerkster (parttime)
- W. Doeleman adviseur bestuurders(vereniging) (parttime)
- mw. S.E. van der Elst-Vijfhuizen secretariael-administratief medewerkster (parttime)
- W. Goudriaan adviseur communicatie
- mw. C.W. de Jong medewerkster communicatie (parttime)
- mw. drs. S. Paul-Cammeraat financieel-administratief medewerkster (parttime)
- drs. H. Pool adviseur afdelingen en kiesverenigingen
- mw. C.W. Pors-de Visser secretariael-administratief medewerkster (parttime)
- J.S. van der Ree Doolaard eindredacteur De Banier (parttime)
- mw. N. van Veen secretariael-administratief medewerkster (parttime)
- mw. A.C. Weerheim managementassistente
- mw. M. Westerhout administrateur

Aan het dienstverband van mw. J.C. van Putten-van Dieren is per 31 december 2017 een eind gekomen. Aanvankelijk zou ze haar werkzaamheden al eerder beëindigen, maar in verband met de implementatie van het nieuwe ledenadministratiesysteem is deze periode verlengd.

Wetenschappelijk instituut

- drs. J.A. Schippers directeur
- mw. mr. C.A. Everse wetenschappelijk medewerkster

SGP-jongeren

- N. Bakker beleidsadviseur

Het managementteam bestaande uit de heren Schippers, Bakker en Van Berkum vergadert in beginsel een keer per maand, terwijl er een maandelijks werkoverleg is met de medewerkers die in dienst zijn van de partij.

Overleg met de Partijadviesraad

Het Hoofdbestuur heeft in 2017 één keer vergaderd met de Partijadviesraad. De Partijadviesraad fungeert voor het Hoofdbestuur als representatief adviesorgaan en klankbordgroep uit de achterban van de partij. Tijdens de vergadering zijn het proces van de totstandkoming van de kandidatenlijst, het verkiezingsprogramma en de verkiezingscampagne geëvalueerd. De Partijadviesraad bestaat uit negentien personen uit verschillende geledingen van de partij. De leden zijn: drs.ing. G.H. Aversch, mr. C.P.W. van den Berg, prof.dr.ir. H. Boersma, ir. G.H. ten Bolscher, drs. M. Bossers, dr.ir. S.M. de Bruijn, C.C. Cornet, A.J. Flach, W. Hazeleger, L. Kisteman, G.R. van Leeuwen, J.J. Luteijn, drs. D. van Meeuwen, Th.A. Meijboom, C. Oomen, T.A. Stoop, L. van der Tang, M. Uitbeijerse en H.J. van der Wind. In verband met de verkiezing van G.H. Aversch tot lid van het Hoofdbestuur is er een vacature in de Partijadviesraad.

Commissies

Het afgelopen jaar waren diverse door het Hoofdbestuur ingestelde commissies actief:

- **Strategiecommissie.** Deze commissie bewaakt de uitvoering van het door het Hoofdbestuur vastgestelde Integraal Strategisch Beleidsplan. Bestuursleden en medewerkers van de Partij, Wetenschappelijk Instituut, SGP-jongeren en Tweede Kamerfractie zijn in deze commissie vertegenwoordigd.
- **Jubileumcommissie '100 jaar SGP'.** Deze commissie bereidt het 100-jarig jubileum van de partij voor. Een van de activiteiten betreft het schrijven van een jubileumboek. Daaraan wordt gewerkt door dr. W. Fieret. In 2017 zijn veel voorbereidingen getroffen voor het 100-jarig jubileum van de partij. Tijdens het morgengedeelte van de partijdag die op 21 april 2018 wordt gehouden, zal hierbij in het bijzonder worden stilgestaan. Minister-president drs. M. Rutte hoopt daarbij aanwezig te zijn. Verder wordt er op dinsdagavond 24 april 2018 een jubileumbijeenkomst georganiseerd in de Grote Kerk te Dordrecht. Naast enkele toespraken is er veel ruimte voor samenzang onder leiding van Pieter Heykoop. Op zaterdag 22 september wordt er een SGP-familiedag gehouden. Verder is er gewerkt aan een jubileumvideo.

Overleg met Landelijk Bestuur van de ChristenUnie

Elk jaar wordt overleg gevoerd met het Landelijk Bestuur van de ChristenUnie. In 2016 is er één keer een bestuursoverleg geweest. De voorzitters van beide besturen houden tussentijds bilateraal informeel contact. Er is sprake van een open en constructief overleg in een ontspannen sfeer met oog voor wederzijdse verschillen, aandacht voor de vele overeenkomsten en vooral een besef van de noodzaak om elkaar in het belang van een Bijbels genormeerde politiek te willen versterken. Een afgevaardigde van het Hoofdbestuur woont zo mogelijk de algemene vergaderingen van de ChristenUnie bij om mede daardoor blijk te geven van wederzijds meeleven. O

Integraal Strategisch Beleidsplan

In 2017 is opnieuw veel energie gestoken in de uitvoering van het Integraal Strategisch Beleidsplan (ISB) 2014-2018. In het ISB zijn de volgende strategische thema's opgenomen:

1. verbinding onderhouden met trouwe achterban;
2. verbinding leggen en vasthouden met nieuwe stemmers;
3. vitale partij (te interpreteren als onderlinge verbinding);
4. verbonden met samenleving.

Per thema zijn strategische doelen en acties geformuleerd. De belangrijkste acties worden in de volgende paragrafen genoemd.

In het najaar van 2017 is gestart met de voorbereidingen voor een nieuw Integraal Strategisch Beleidsplan voor de periode 2018-2021.

Algemene Verordening Gegevensbescherming

In 2017 zijn veel werkzaamheden verricht ter voorbereiding op de inwerkingtreding van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Het partijbureau wordt hierin begeleid en geadviseerd door een extern bureau. De nieuwe regels hebben ook betrekking op afdelingen en kiesverenigingen. De afdelingen en kiesverenigingen worden hierover nog nader geïnformeerd. Belangrijk is dat allen die werken met persoonsgegevens dit op een veilige manier doen en zich ervan ook bewust zijn dat de verwerking van deze gegevens aan regels gebonden is.

1.2 Ondersteuning van kiesverenigingen en afdelingen

Omvorming van kiesvereniging tot afdeling

Per 1 januari 2015 kent de partij een duale partijstructuur die bestaat uit kiesverenigingen en afdelingen. In de nieuwe structuur zijn de gemeentelijke kiesverenigingen en provinciale verenigingen omgevormd tot gemeentelijke afdelingen en provinciale afdelingen. Op plaatselijk niveau kent de partij zowel plaatselijke kiesverenigingen als afdelingen. Plaatselijke kiesverenigingen kunnen zich vrijwillig omvormen tot afdeling.

Per 1 januari 2017 zijn er 66 plaatselijke afdelingen: Achterhoek, Albrandswaard, Alphen aan den Rijn, Amersfoort, Apeldoorn, Barendrecht, Beekbergen, Bennekom, Benschop-Polsbroek, Breukelen/Maarssen, Bunschoten, Cromstrijen, De Ronde Venen, Elburg-Doornspijk, Enschede, Epe, Giessenlanden, Gameren-Nieuwaal, Goedereede, Goes, Gorinchem, Gouda, Haarlemmermeer, Harderwijk (Hierden), Heerde-Wapenveld, Hendrik-Ido-Ambacht, Kampen, Kapelle, Katwijk, Krimpen aan den IJssel, Krimpenerwaard, Kruiningen, Leiderdorp e.o., Leusden, Liesveld, Middelburg, Middelharnis/Sommelsdijk, Nederhemert, Nijkerk, Noord-Beveland, Noordoostpolder, Nunspeet, Oldebroek, Oostflakkee, Oud-Beijerland, Renswoude, Rhenen, Rotterdam, Schouwen-Duiveland, Sliedrecht, Soest-Baarn-Eemnes, Sprang-Capelle, Terneuzen, Veenendaal, Veere, Voorne-Putten, Voorst, Waddinxveen, Woerden, Woudenberg, Yerseke, Zaanstad e.o., Zeist, Zoetermeer, Zuidplas en Zwijndrecht.

In 2017 hebben twee kiesverenigingen aangegeven dat ze per 1 januari 2018 als afdeling verder willen gaan: Oudewater en Dirksland. Daarnaast zijn de afdelingen Gameren/Nieuwaal en Nederhemert en de plaatselijke kiesvereniging Brakel gefuseerd tot de afdeling Zaltbommel. Vanuit het partijbureau zijn deze afdelingen en kiesverenigingen bij de omvorming ondersteund.

Nieuwe afdeling

In 2017 is in Hardenberg een nieuwe afdeling opgericht.

Nieuwe ledenadministratie

In 2017 is besloten om over te gaan om een nieuw pakket voor de ledenadministratie. Aan de pakketselectie en implementatie is veel tijd en energie besteed. In januari 2018 heeft de migratie plaatsgevonden. Met het oog op de Algemene Verordening Gegevensbescherming is in het bijzonder aandacht gegeven aan de beveiliging van de persoonsgegevens.

Financiële administratie afdelingen

Het partijbureau verzorgt de contributie-inning van de landelijke leden die zijn toegewezen aan een afdeling. Om deze contributie-inning zo efficiënt mogelijk te organiseren wordt de contributie zoveel mogelijk digitaal geïnd. Dit proces verloopt goed.

Vitalisering kiesverenigingen/afdelingen

De vragen van besturen van afdelingen en kiesverenigingen spitsen zich toe op de gemeenteraadsverkiezingen. Als afsluiting van het ISB 2014-2018 wordt nog een zogenaamde 1-meting plaatsvinden (de 0-meting is enkele jaren geleden gedaan). Die meting zal gaan over de vraag hoe vitaal de afdelingen en kiesverenigingen zijn. Dit zal in 2018 plaatsvinden. Verder is gewerkt aan een handleiding en een plan voor de periode na de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018. Hoofdvraag is hoe besturen gemotiveerd kunnen worden om nog voor de zomervakantie van 2018 een stip op de horizon te zetten (4 jaar) en met doelen en concrete acties aan de slag te gaan.

Ledenwerving

Per 1 januari 2017 heeft de partij 30.122 leden. Op 1 januari 2018 waren dat er 30.399. Per saldo is dat een groei met 277 leden. De SGP zet zich vooral in om ook jongeren te stimuleren om lid te worden van de partij. Daarvoor is het zogeheten combilidmaatschap geïntroduceerd. Jongeren t/m 18 jaar kunnen dan tegen een gereduceerd tarief zowel lid zijn van de partij als de SGP-jongeren. Op dit moment zijn er nog veel jongeren alleen lid van de SGP-jongeren. Op het moment dat deze jongeren 28 jaar worden, kunnen ze geen lid meer zijn van de partij. Wanneer jongeren al in een eerder stadium tevens lid zijn van de SGP blijft hun band met de partij ook behouden vanaf het moment dat ze 28 jaar worden. Naast

leden kent de SGP ook begunstigers. Het begunstigerschap is bedoeld voor personen die sympathie hebben voor de SGP, de partij willen steunen, maar de grondslag niet onderschrijven.

Partijcongres

Op vrijdag 24 november 2017 is er een partijcongres georganiseerd over het thema 'De boze burger en het bijbels beginsel.' In het lokale politieke landschap verandert er veel. Gevestigde partijen verliezen steeds meer terrein aan lokale partijen. Er heerst ontevredenheid onder de Nederlandse burger. Weinig vertrouwen en veel boosheid. In het uiten van die boosheid schuwt men niet om vergaande middelen of zelfs geweld te gebruiken. Denk aan geweld tegen het gemeentebestuur bij een discussie over de eventuele komst van een asielzoekerscentrum. De vraag is hoe je als SGP omgaat met het onbehagen, met de boosheid en het gebrek aan vertrouwen dat burgers hebben in de politiek. Welke positie neem je daarbij in? Tijdens het plenaire gedeelte zijn bijdragen geleverd door oud-Tweede Kamervoorzitter mw. G.A. Verbeet, dhr. P. van Gageldonk (redacteur bij De Limburger). Hij heeft een boek geschreven over de opkomst van de rechts-populistische partij Alternative für Deutschland (AFD). Raadslid ir. C. Stoffer heeft op deze bijdragen vanuit de visie van de SGP gereflecteerd. Verder zijn er diverse workshops gehouden.

Publicatieplatform

Op dit platform kunnen besturen van afdelingen en kiesverenigingen allerlei documenten, PR-materialen en drukwerk aanpassen en bestellen in de huisstijl van de SGP. Door middel van dit publicatieplatform is een uniforme uitstraling van lokale SGP-uitingen geborgd en zijn de kosten voor de afdelingen en kiesverenigingen laag, omdat zij alleen drukkosten betalen en geen vormgevingskosten. Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 is het publicatieplatform uitgebreid met nieuwe producten. Er zijn templates beschikbaar gesteld waarmee lokaal verkiezingsposters, folders en flyers kunnen worden gemaakt. Ook voor de gemeenten waar een lijstverbinding is met de ChristenUnie zijn templates ontwikkeld.

1.3 Ondersteuning van politici

De SGP-bestuurdersvereniging organiseerde op 31 maart haar jaarvergadering waar het jaarplan van 2017 werd vastgesteld. Tevens werd in een buitengewone ledenvergadering op 24 november het contributiemodel van de vereniging vastgesteld. Op 31 december 2017 telde de vereniging 202 leden.

Bestuur

De samenstelling van het bestuur was in 2017 als volgt:

- mr. drs. P. Verhoeve, functie: burgemeester Oudewater (voorzitter)
- A. de Kruijf, functie: wethouder gemeente Barneveld (vicevoorzitter)
- ir. H.J.A. Ruissen, functie: raadslid gemeente Krimpen a/d IJssel (secretaris)
- A.I.G. Dorst, functie: Statenlid Zeeland (penningmeester)
- G. van Leeuwen, functie: Statenlid Utrecht
- B.J. van Vreeswijk, functie: heemraad waterschap Vallei & Veluwe
- A.J. Flach, functie: wethouder gemeente Hendrik-Ido-Ambacht
- ing. C. verloop, functie: raadslid gemeente Tholen/bestuurslid Waterschap Scheldestromen
- drs. W.J. van Duijn, functie: raadslid gemeente Katwijk

Het bestuur is bijeen geweest op 24 januari, 7 februari, 8 mei, 29 mei, 20 september en 4 oktober. De vereniging is afgelopen jaar ondersteunt door de adviseur W. Doeleman die een dienstverband heeft van 0,7 fte.

Activiteiten

Op 31 maart organiseerde de SGP-bestuurdersvereniging een congres over het thema: 'Lokale democratie in zwaar weer?'. Hier sprak initiatiefnemer burgemeester Blase van de beweging code oranje over vernieuwingen in de democratie. Vanuit SGP visie gaf mr. A. Weggeman, directeur advisering bij de Raad van State, reactie op dit verhaal. 24 november organiseerde de SGP-

bestuurdersvereniging in samenwerking met de partij een congres met als thema: 'De boze burgers en het Bijbels beginsel: Verontwaardiging versus verantwoordelijkheid.' Hier was oud-Kamervoorzitter mw. G.A. Verbeet gastspreker.

Bestuurdersdag

De bestuurdersdagen worden georganiseerd voor de SGP-burgemeesters, SGP-wethouders en de gedeputeerde. In 2017 is twee keer een bestuurdersdag gehouden. Op 10 mei waren de SGP-bestuurders te gast in de gemeente Nunspeet. De gemeente Zederik op 10 november.

Waterschapsplatform

Het Waterschapsplatform is een netwerk van SGP'ers die lid zijn van het Algemeen of Dagelijks Bestuur van een Waterschap of die vanuit hun kennis of ervaring interesse hebben voor het thema 'water' en 'waterschappen'. Het Waterschapsplatform organiseerde op 20 januari een bijeenkomst, hier was het Hoogheemraadschap van Delfland de gastlocatie. 22 september werd er een tweede bijeenkomst georganiseerd. De organisatie lag toen in handen van het Waterschap Scheldestromen.

SGP politici en bestuurders per 31 december 2017

Raadsleden	283
Wethouders	53
Burgemeesters	11
AB-leden Waterschap	13
DB-leden Waterschap	4
Statenleden	18
Gedeputeerden	1
Totaal:	383

Statenledenbijeenkomst

De Statenleden hebben tweejaarlijks een overleg met de Kamerfracties. Het eerste overleg vond plaats op 22 juni in de Eerste Kamer in Den Haag. Op deze vergadering werden diverse zaken besproken die raakvlakken hadden met het werk van beide vertegenwoordigers. De Statenfractie Zeeland organiseerde op 8 december een werkbezoek voor de Statenleden en Kamerleden. Op 30 oktober werd met een symposium op het Provinciehuis stil gestaan bij het jubileum van Servaas Stoop. Namens de landelijke SGP was hierbij een afvaardiging aanwezig.

Burgemeesters

Vrijdag 13 oktober 2017 werd voormalig SGP wethouder van Papendrecht ir. J.N. Rozendaal geïnstalleerd als burgemeester van de gemeente Elburg. Op maandag 6 november werd voormalig SGP wethouder van Lisse drs. E. J. Nieuwenhuis geïnstalleerd als burgemeester van de gemeente Waddinxveen.

Dienstverlening

De adviseur bestuurders(vereniging) ondersteunde in secretariële zaken op alle landelijk georganiseerde activiteiten. Daarbij ondersteunde hij het bestuur van de SGP-bestuurdersvereniging in het bestuurswerk en activiteiten. Daarnaast beantwoordde hij vragen van bestuurders en volksvertegenwoordigers over rechtspositionele, politiek-tactische of juridische kwesties.

Externe contacten

De SGP-bestuurdersvereniging heeft het afgelopen jaren in diverse externe overleggen en werkgroepen geparticipeerd. De voorzitter van de vereniging heeft twee keer een overleg met de secretaris-generaal van het ministerie van Binnenlandse Zaken bijgewoond. In deze overleggen komen zeer brede onderwerpen aan bod. Daarbij heeft de vereniging twee keer per jaar een overleg met de gezamenlijke bestuurdersverenigingen op voorzittersniveau. Ook zijn er contacten en overleggen geweest met diverse vakverenigingen. De adviseur van de vereniging participeerde in de werkgroep Netwerk weerbaar bestuur van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Raamwerk commissies

In 2017 zijn er een tweetal raamwerkcommissies actief geweest. Een werkgroep heeft zich bezig gehouden met het opstellen van een raamwerk voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2018. Hierbij is op de partijdag in 2017 een concreet raamwerk ter beschikking gesteld aan de SGP-afdelingen. Eind 2017 is er een werkgroep in het leven geroepen die bezig is met de ontwikkeling van een raamwerkprogramma voor de Statenverkiezingen. Dit raamwerk zal in april 2018 opgeleverd worden.

1.4 Communicatie en informatievoorziening

Communicatieplan

Een belangrijke doelstelling van het Integraal Strategisch Beleidsplan van de SGP is om meer bekendheid te geven aan de tien speerpunten van de partij: Vóór een Christelijk Nederland, Vóór het gezin, Vóór het leven, Vóór de ander, Vóór de zondagsrust, Vóór de veiligheid, Vóór een verantwoorde vrijheid, Vóór een duurzame leefomgeving, Vóór Israël en Vóór een gezonde economie. Om deze doelstelling te realiseren, is een communicatieactieplan opgesteld. Uitgangspunt is dat mediabijdragen zoveel mogelijk worden gelinkt aan één van de speerpunten.

Website

Vanuit het partijbureau en de Tweede Kamerfractie wordt er continu aan gewerkt om de website van de SGP zo actueel en toegankelijke mogelijk te houden. Het aantal websites van lokale afdelingen/kiesverenigingen neemt toe. Vanuit het partijbureau zijn gebruikershandleidingen samengesteld en worden cursussen gegeven voor webmasters.

In 2017 is het zogeheten SGP-intranet online gegaan. Het intranet is toegankelijk voor bestuurders, politici en bestuursleden. Het platform ziet in de behoefte om informatie te delen.

Nieuwsbrieven

Er verschijnen drie soorten digitale nieuwsbrieven:

- een algemene nieuwsbrief om leden en andere belangstellenden op de hoogte te houden van politiek nieuws;
- een nieuwsbrief voor plaatselijke kiesverenigingen om besturen te motiveren, te inspireren en handvatten te geven voor hun bestuurlijke activiteiten;
- een nieuwsbrief voor politici om hen te ondersteunen in hun politieke activiteiten.

De Banier

In het afgelopen jaar is *De Banier* 10 keer verschenen. Alle nummers zijn gratis aan alle leden toegezonden. Daarnaast zijn er zo'n 300 abonnees, niet-leden, op het partijblad. Door de toezending van het blad aan alle leden van de partij wordt geprobeerd de betrokkenheid van de leden bij de partij te vergroten. De direct voor besturen van afdelingen/kiesverenigingen en politici bestemde informatie wordt gecommuniceerd door middel van digitale nieuwsbrieven. De Banier wordt verzonden via Erdee Distributie. In 2017 zijn de volgende themanummers verschenen: Tijd voor de boer, Tweede Kamerverkiezingen, De plaats van de Bijbel in de politiek, 100 jaar vrijheid van onderwijs, Rentmeesterschap, Digitale veiligheid, Het gezin, Reformatie en formatie en Platteland versus stad.

Beurzen

In 2017 was de SGP aanwezig op diverse beurzen. De gezinsbeurs die in het voorjaar in Hardenberg plaatsvond, stond in het teken van de Tweede Kamerverkiezingen. Verder was de SGP in september met een stand op de 50-Plusbeurs in Utrecht. In oktober nam de SGP deel aan de gezinsbeurs in Gorinchem.

Bijeenkomsten

- Op zaterdag 18 februari 2017 is er een Open dag gehouden in de Tweede Kamer.
- Op zaterdag 20 mei 2017 is in Ouwehands Dierenpark de SGP-familiedag gehouden. De belangstelling hiervoor was groot.
- Er is een SGP-ondernemersplatform dat moet zorgen voor een goede informatie-uitwisseling tussen de SGP en het bedrijfsleven. Inmiddels zijn ca. 150 ondernemers lid van het platform. Elk jaar worden bijeenkomsten georganiseerd om met elkaar van gedachten te wisselen. Van 9-14 januari is via Christenen voor Israël een ondernemersreis naar Israël georganiseerd voor leden van het SGP-ondernemersplatform. Op vrijdag 6 oktober is een bedrijfsbezoek gehouden bij tapijtfabriek Betap in Genemuiden. Naast een rondleiding door en presentatie over het bedrijf sprak Hans Biesheuvel (voorzitter Ondernemend NL) over de Brexit en Elbert Dijkgraaf over Prinsjesdag en de miljoenennota.
- Ook in 2017 hebben afdelingen/kiesverenigingen, jeugdverenigingen, kerkelijke gemeenten en scholen gebruik gemaakt van het door de SGP en de SGP-jongeren opgestelde aanbod om themabijeenkomsten te organiseren.

1.5 Organisatie verkiezingen

Tweede Kamerverkiezingen

Op 15 maart 2017 zijn de verkiezingen voor de Tweede Kamer gehouden. Op 14 januari is er een extra partijvergadering georganiseerd waarop voor het eerst het verkiezingsprogramma is vastgesteld.

Afdelingen en kiesverenigingen konden amendementen indienen. Er zijn 90 amendementen ingediend. Deze zijn door het Hoofdbestuur van een preadvies voorzien en op het partijcongres behandeld. De betrokkenheid van leden en besturen bij de totstandkoming van het verkiezingsprogramma wordt positief gewaardeerd. Ook de Partijadviesraad heeft een gewaardeerde bijdrage geleverd.

In de periode voor de verkiezingen is actief campagne gevoerd met als thema: 'Stem voor het leven'. Dit is uitgewerkt langs drie lijnen: Beschermwaardig leven, Veilig leven en Samen leven. Er zijn door het hele land regiobijeenkomsten georganiseerd om in gesprek te gaan met de eigen achterban. Daarnaast heeft de SGP actief campagne gevoerd op specifieke doelgroepen, waaronder de boeren.

De verkiezingsuitslag was voor de SGP positief. Nooit eerder stemden zoveel mensen op de SGP: 218.950. Een stijging met ruim 22.000 (ruim 11%) stemmen ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen van 2012 toen 196.780 mensen hun stem uitbrachten op de SGP. De stemmenwinst vertaalde zich vanwege de hoge opkomst niet in een extra zetel voor de Tweede Kamer. Desondanks mag met dankbaarheid worden geconstateerd dat het aantal stemmen op de partij de afgelopen twee verkiezingen voor de Tweede Kamer gegroeid is met ruim 55.000.

Kamerleden, kandidaten, medewerkers en een groot aantal vrijwilligers, waaronder veel SGP-jongeren hebben zich tijdens de campagne ingezet.

Gemeenteraadsverkiezingen

Ter voorbereiding op de gemeenteraadsverkiezingen is gewerkt aan het Handboek Campagne Gemeenteraadsverkiezingen 2018. De volgende handleidingen zijn hiervoor geschreven:

- Handleiding 1: Besturen in verkiezingstijd
- Handleiding 2: Kandidaatstelling
- Handleiding 3: Verkiezingsprogramma
- Handleiding 4: Campagneplan
- Handleiding 5: Campagnevoeren
- Handleiding 6: Coalitieonderhandelingen
- Handleiding 7: Evaluatie en permanente campagne
- Raamwerk verkiezingsprogramma

In 2015 is gestart met een zogenoemd 'wittevlekkenplan'. Er is gezocht naar gemeenten waar de SGP potentie heeft om met een of meer zetels in de raad te komen. De komende gemeenteraadsverkiezingen doet de SGP in negen gemeente extra mee. In 2017 is gewerkt om plaatselijke SGP'ers klaar te stomen om hen te laten deelnemen aan de verkiezingen van maart 2018. Het gaat om de volgende negen gemeenten: Amsterdam (SGP), Amersfoort (SGP), Bronckhorst (ChristenUnie-SGP), Hardenberg (SGP), Harderwijk (SGP), Hoogeveen (SGP), Overbetuwe (SGP), Smallingerland (SGP) en Voorst (SGP).

Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen

Op D.V. 20 maart 2019 worden de verkiezingen voor de Provinciale Staten en Waterschappen gehouden. In 2017 is door het partijbureau en de SGP-bestuurdersvereniging gestart met de voorbereidingen hiervoor. Er is een commissie ingesteld die werkt aan het opstellen van een raamwerk verkiezingsprogramma voor de Provinciale Staten. Het opstellen van een raamwerk voor de waterschapsverkiezingen wordt in 2018 gestart.

Verkiezing Europees Parlement

De eerstvolgende verkiezingen worden D.V. gehouden op 23 mei 2019. Een verslag van de werkzaamheden van de ChristenUnie-SGP fractie treft u aan in hoofdstuk 6. In 2018 zullen de voorbereidingen worden gestart voor de verkiezingen voor het Europees Parlement.

2. Wetenschappelijk Instituut voor de SGP

2.1 Inleiding

De Guido de Brès-Stichting, het Wetenschappelijk Instituut voor de Staatkundig Gereformeerde Partij (WI-SGP), is de onafhankelijke 'denktank' ten behoeve van de SGP. De Guido de Brès-Stichting is opgericht op 21 maart 1974 en statutair gevestigd te 's-Gravenhage. Het WI-SGP legt zich toe op onderzoek naar en reflectie op maatschappelijke en politieke ontwikkelingen. We mogen ons niet laten meevoeren door de waan van de dag maar willen ook niet verstarren in oudbakken standpunten. Het WI-SGP stimuleert daarom bezinning, debat en opinievorming in de volle breedte van het kiezerspotentieel van de SGP. Ook wordt het debat aangegaan met andersdenkenden. Het uiteindelijke doel is dat de Guido de Brès-Stichting een bijdrage levert aan het streven van de partij om meer mensen te brengen tot de erkenning van het gezag van Gods Woord in politiek en samenleving.

In dit verkorte jaarverslag van de Guido de Brès-Stichting wordt teruggeblikt op de werkzaamheden die in 2017 door het Wetenschappelijk Instituut zijn verricht. Hiermee willen bestuur en directeur verantwoording afleggen aan donateurs en vrienden van de Stichting, aan de leden en het Hoofdbestuur van de SGP over de activiteiten van het instituut in het jaar 2017. Een volledige versie van het jaarverslag is te vinden op onze website wi.sgp.nl of op te vragen via het secretariaat: tel. 010 7200785

2.2 Bestuur

In het verslagjaar telde het bestuur van de Guido de Brès-Stichting negen leden. Het bestuur is per 31 december 2017 als volgt samengesteld:

- mr. A. Klaassen (voorzitter), Barneveld
- dr.ir. J.S. van den Brink (secretaris), Meteren
- dhr. J.J. Zoeteman RA (penningmeester), Ermelo
- dr. R. Bisschop, Veenendaal
- dr. A. Goudriaan, Ridderkerk
- ir. L. de Knegt, Barneveld
- dr. J.J. Meeuse, Geldermalsen
- Mw. dr. M. Verduijn, Alphen aan den Rijn
- prof. dr. ir. W. de Vries, Veenendaal

Per 1 januari 2018 zijn de bestuursleden Goudriaan, Meeuse, Verduijn en Zoeteman aftredend. De bestuursleden Meeuse en Verduijn stelden zich niet herbenoembaar. In deze vacatures hoopt het bestuur op 9 april als nieuwe bestuursleden te benoemen: mevrouw dr. H. Westerman-Dannenberg uit De Zilk en de heer mr. drs. J. van den Brink uit Werkendam.

Het bestuur vergaderde in 2017 op 13 februari, 17 april, 26 juni, 18 september en 20 november. Verder heeft op 9 juni de jaarlijkse contactdag van bestuur en personeel plaatsgevonden. Het bestuur houdt toezicht op het (beheer van het) Wetenschappelijk Instituut, stelt de jaarbegroting, het activiteitenplan en jaarverslag vast, bespreekt de voortgangsrapportages van de projecten en houdt jaarlijks een functioneringsgesprek met de directeur. Verder besteedde het bestuur in 2017 aandacht aan de afronding en publicatie van de vier projecten Hoger Onderwijs, Gewetensvrijheid, Tolerantie en Schriftberoep in de politiek.

2.3 Personeel

Per 1 januari 2017 had het Wetenschappelijk Instituut twee personeelsleden in dienst. De functie van directeur (1,0 fte) wordt vervuld door drs. J.A. Schippers. Mevrouw mr. C.A. van der Tang-Everse is werkzaam als wetenschappelijk beleidsmedewerker (0,8 fte) bij het Wetenschappelijk Instituut.

In 2017 was Nathanaël Middelkoop van 1 februari t/m 30 juni als stagiair aan het Wetenschappelijk Instituut verbonden. Hij heeft onderzoek gedaan naar intergemeentelijke samenwerking. Vanaf 11 september is Martijn Stouten als stagiair werkzaam bij het Wetenschappelijk Instituut, Hij doet onderzoek naar lokale autonomie in relatie tot Europese regelgeving.

Voor administratieve ondersteuning van het Wetenschappelijk Instituut is in 2017 gebruik gemaakt van de dienstverlening van personeel dat in dienst is van de partij. De secretariële ondersteuning, alsook de

donateurs- en abonnementenadministratie werd voor een deel van het jaar verzorgd door mevrouw drs. S. Paul-Cammeraat. Zij heeft ook de advertentiewerving voor het kwartaaltijdschrift *Zicht* behartigd. Per 1 april 2017 heeft zij haar werkzaamheden overgedragen aan mw. S.E. van der Elst-Vijfhuizen. Mevrouw M. Westerhout heeft in 2017 zorg gedragen voor de financiële administratie en verslaglegging.

2.4. Publicaties

De Guido de Brès-Stichting heeft een overeenkomst gesloten met uitgeverij De Banier BV te Apeldoorn tot een meerjarige samenwerking bij het uitgeven en promoten van publicaties van het Wetenschappelijk Instituut. De uitgeverij heeft hiervoor de *ReflectorReeks* gecreëerd. In 2017 verscheen de vijfde uitgave in deze reeks.

Politiek met de Bijbel

Op 23 september werd het boek *Politiek met de Bijbel* gepubliceerd. Hoort de Bijbel wel in de politiek? Of houden we de Heilige Schrift liever buiten de politieke discussie? Wie zich beroept op de Bijbel in het publieke debat merkt al snel dat er kortsluiting kan ontstaan. Godsdienstige argumenten verdragen zich niet met de scheiding van kerk en staat, zegt de een. Geloof is iets persoonlijks, daarom hoort het achter de voordeur thuis, zo vindt een ander. Deze en andere argumenten worden in dit boek op een heldere wijze besproken en weerlegd. Daarnaast biedt het een bezinning op het Schriftberoep en geeft het handvatten voor een goed gebruik van de Bijbel binnen een politieke context. Het tweede deel van dit boek heeft een praktische inslag. Er wordt ingezoomd op diverse thema's en beleidsvelden. Het maakt de lezer duidelijk welke Bijbelse noties richtinggevend zijn voor de visie op veiligheid, gezin, onderwijs, zorg en welzijn, landbouw, vreemdelingenbeleid en andere onderwerpen.

De auteur René Heij MA studeerde theologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam en aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij deed onderzoek naar de argumentatie in politieke debatten over de invoering van koopzondagen en werkt nu als trainee bij de gemeente Urk. Dr. A. Goudriaan en ir. L de Knegt hebben namens het bestuur dit project begeleid.

Tolerantie en gewetensvrijheid

Het WI-SGP heeft in 2011 een studiebeurs aan twee wetenschappers toegekend voor een onderzoek naar de vraagstukken van tolerantie en gewetensvrijheid. Het onderzoek werd uitgevoerd door dr. M.J. Kater (Theologische Universiteit Apeldoorn) en mw. dr. A.A. Kluveld-Reijerse (Universiteit Maastricht). In mei 2017 werden beide publicaties uitgebracht en in de maand juni werd een goed bezochte conferentie gehouden. Waarom heeft het WI-SGP deze thema's laten onderzoeken?

Ten eerste is er een ontwikkeling richting dominantie van een seculier-liberaal ideaal in het publieke domein. Het belang van de christelijke wortels van onze samenleving en rechtsstaat wordt ontkend en christelijke opvattingen worden voor politieke besluitvorming buiten de orde geacht of afgewezen. In de tweede plaats lijkt een deel van de achterban van de SGP zich niet of nauwelijks voor te bereiden op de gevolgen die voortvloeien uit het feit dat christenen in Nederland een steeds kleinere minderheid vormen. Hoe reformatorische christenen denken en wat hun identiteit bepaalt, wordt in de bredere samenleving steeds minder begrepen. Tegelijk worden christenen in toenemende mate afhankelijk van de tolerantie van anderen jegens hen.

Beide publicaties kregen aandacht in de media, waarbij het boek over Gewetensvrijheid door een voorpublicatie in de bijlage *Letter en Geest* van het dagblad *Trouw* vooropging. In 2018 wil het WI-SGP in het tijdschrift *Zicht* aandacht vragen voor de ontvangst van beide studies en de bezinning in de kring van de partij bevorderen.

De commissie die de totstandkoming van deze studies begeleidde bestond uit dr. A. Goudriaan, ir. L. de Knegt, drs. J.A. Schippers en prof. dr. ir. W. de Vries.

Van presterend naar inspirerend hoger onderwijs

De prestatiedruk in het hoger onderwijs heeft desastreuze gevolgen. Dat stelt het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP in dit commentaar, geschreven door mr. Corry-Anne van der Tang-Everse. Een forse vermindering van de prestatiedruk stimuleert de dienstbaarheid van het hoger onderwijs aan de samenleving. Daarom vindt het WI-SGP dat het overheidsbeleid minder prestatiegericht moet zijn en meer vrijheid zal geven voor inspirerend onderwijs en onderzoek. Hiervoor doet het WI een aantal aanbevelingen, zodat wetenschappers bijvoorbeeld niet langer in een heftige concurrentie-strijd verwickeld zijn om financiering van hun onderzoek te krijgen.

Deze publicatie werd tijdens een verkiezingsdebat op 13 maart in de Haagse Hogeschool door het Tweede Kamerlid dr. R. Bisschop aan het publiek gepresenteerd. Ook is op 21 april in de Christelijke Hogeschool Ede een lunchdebat georganiseerd.

De begeleidingscommissie voor dit commentaar bestond uit dr. R. Bisschop, dr. ir. J.S. van den Brink, dr. A. Goudriaan en prof. dr. ir. W. de Vries.

2.5 Kwartaaltijdschrift Zicht

Zicht is het kwartaaltijdschrift van het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP. De oplage van dit magazine ligt rond de 1.000 exemplaren per editie. De opmaak en het drukwerk worden verzorgd door Grafisch centrum De Toren BV te Nijkerk.

De redactie vergaderde in 2017 op 6 februari, 10 april, 26 juli, 18 september en 18 november. Per 31 december 2017 is de redactie van *Zicht* als volgt samengesteld:

- dhr. A. van Dijk MA, Veenendaal
- ir. J. Maljaars, Woerden
- dhr. B. Provoost MA, Woudenberg
- drs. J.A. Schippers (secretaris/eindredacteur), Rotterdam
- mw. mr. C.A. van der Tang-Everse, Gouda
- dr. K. van der Zwaag (voorzitter), Barneveld

De redactie wordt ondersteund door een adviesraad, die als volgt is samengesteld: ing. J.J. van Burg MSc te Axel, mw. E. Abbey-van Doorn MA te Spijkenisse, mw. R.A. Hogendoorn-Heijboer te Boskoop, dhr. J.M. ten Hove MA te Alblasterdam, dr.ir. H. Kievit te Barneveld, drs. J.D. Veldman te Dordrecht en drs. P.J. Verheij RA te Alblasterdam. Verschillende leden van de adviesraad hebben de redactievergadering van 18 september bijgewoond. In 2017 verscheen de 43^e jaargang van *Zicht*, die de volgende vier edities omvat.

Nr. 1: Moed in de politiek

De voorjaarseditie 2017 van *Zicht* vraagt aandacht voor het belang van politieke moed. Politici laten te vaak hun koers bepalen door opiniepeilingen. Als het te weinig stemmen oplevert, maken ze zich niet hard voor een urgente kwestie. Een voorbeeld daarvan zijn de jarenlange bezuinigingen op Defensie. Kees van der Staij zegt hierover: “De grootste verleiding is om het erbij te laten zitten, omdat het geen stemmen oplevert. Je zag dat bijvoorbeeld bij de onvoorstelbare bezuinigingen op Defensie die lange tijd hebben plaatsgevonden. Dat kon gebeuren omdat uit opiniepeilingen telkens weer bleek dat burgers liever hadden dat op Defensie bezuinigd werd dan op andere onderwerpen. Doordat achtereenvolgende kabinetten niet de moed hadden hiertegen in te gaan, werd onze krijgsmacht schromelijk verwaarloosd.”

Nr. 2: Stad en platteland: twee werelden

Middelgrote steden als Roosendaal en Emmen staan vandaag de dag sterker onder druk dan grotere steden als Amsterdam en Utrecht. Het nieuw te formeren kabinet moet daarom aandacht en budget verleggen van de G4 naar de middelgrote steden. Dit stelt het WI-SGP op basis van het artikel van socioloog en geograaf Barend Wind (UvT) in dit nummer van *Zicht*. Wind: “Ze halen zelden het landelijke nieuws, steden als Deventer, Roosendaal en Emmen. Jarenlang waren het enclaves van de blanke Nederlandse middenklasse. De bewoners genoten er van stadse voorzieningen gecombineerd met landelijke rust en recreatiemogelijkheden in het groen. Waar de grote stad als anoniem werd ervaren, werd de middelgrote stad gezien als een oase van sociale cohesie: een geschikte plek om kinderen te laten opgroeien. Zo anders is het beeld anno 2017. (...) De werkgelegenheid trekt daar weg, voorzieningen verdwijnen en hoger-opgeleiden verhuizen naar de grotere steden.” De gekte op de woningmarkt in Amsterdam en Rotterdam is daarvan een goed voorbeeld.

Nr. 3: Vrij en vormend onderwijs in de knel

De toenemende druk van regels en administratieve lasten vormt voor onderwijsinstellingen en docenten een steeds groter probleem. Dat constateert accountant Marien Rozendaal RA in deze editie van het tijdschrift *Zicht*. “Een schoolvoorbeeld is de Wet Normering Topinkomens (WNT). Die is door de vele wijzigingen overmatig complex geworden. Bij invoering werden de administratieve lasten geschat op 75 euro per jaar per instelling. Nou, zet daar maar gerust twee nullen achter”, zegt Marien Rozendaal, die al 26 jaar lang de jaarrekeningen van vele onderwijsinstellingen controleert.

Kamervragen

De richtlijnen voor het jaarverslag zijn voor een basisschool met 100 leerlingen even uitvoerig als voor een universiteit met 45.000 studenten. Kamerlid Roelof Bisschop: “Dat is buiten alle proporties en kan echt anders. De SGP wil de komende kabinetsperiode niet alleen goed opletten, maar als het moet ook komen met schrapwetten. Eens kijken of Rutte-III eindelijk scholen, bedrijven en zorginstellingen verlost van ergerniswekkende regels en overbodig werk.” Bisschop stelde hierover Kamervragen aan de ministers Slob en Ollongren.

Nr. 4: Aanpak geweld tegen vrouwen en kinderen

Wat heeft de seksuele revolutie van een halve eeuw geleden ons gebracht? Op die vraag wordt een antwoord gezocht in het winternummer van het tijdschrift *Zicht*. De explosieve stijging van het aantal slachtoffers van mensenhandel, kinderporno en seksverslaving staat niet op zichzelf. De voorvechters van de seksuele revolutie beloofden maximale vrijheid. Maar Foucault waarschuwde al: als de samenleving seks als de nieuwe vorst op de troon zet, wordt vrijheid een illusie.

Dat vrijheid is vernietigd in de naam van de vrijheid, is de kerngedachte in het recent verschenen boek van Gabriële Kuby (1944) over de seksuele revolutie. In het interview in *Zicht* zegt zij: “De seksuele revolutie is een regelrechte aanval op onze cultuur en beschaving.”

2.6 Guido-conferenties

In 2017 zijn de volgende debatten of conferenties (mede) georganiseerd door het Wetenschappelijk Instituut.

- **Congres ‘100 jaar onderwijsvrijheid: een geschenk’ (27 januari te Vianen)**
In samenwerking met VGS, EMG, RMU en VSBO. Sprekers: staatssecretaris drs. S. Dekker, dr. J. Exalto, mr.dr. P.W.A. Huisman, dr. J.C. Kennedy, mr. dr. B.P. Vermeulen en dr. W. van Vlastuin.
- **Themabijeenkomst ‘Van boer tot bord: eerlijk eten voor een eerlijke prijs’ (27 februari te Zwolle)**
In samenwerking met Tweede Kamerfractie SGP. Sprekers: Bertus Doppenberg, Elbert Dijkgraaf, Jan Reinier de Jong en Albert Schulp.
- **Lunchdebat ‘Hoger onderwijs’ (21 april te Ede)**
Sprekers: Kees Boele (HAN-voorzitter), Roelof Bisschop en Pieter Duisenberg (VVD).

- **Boekpresentatie 'Tolerantie in Balans' en 'Gewetensvrijheid in het geding' (19 mei te Ede-De Klomp)**
In samenwerking met uitgeverij De Banier. Sprekers: W.B. Kranendonk, dr. M.J. Kater, mw. dr. A.A. Kluveld, dr. W. Fieret en dr. P.C.G. van Schie (Teldersstichting).
- **Conferentie 'Hoeveel kan een goed geweten verdragen? In gesprek over voltooid leven, lege tolerantie en andere actuele kwesties' (17 juni te Nieuwegein)**
Sprekers dr. M.J. Kater, dr. A.A. Kluveld, drs. P. Lieverse (anesthesioloog), dr. Th.W.A. de Wit (filosoof) en mr. drs. J. van den Brink (advocaat).
- **Boekpresentatie 'Bijbel in de politiek' (12 oktober te Nijkerk)**
René Heij (auteur), Sybe Schaap (VVD-senator), Rinus Houtman (oud-bestuurder) en Jan Noeverman (SGP-raadslid).
- **Internationale conferentie 'Church, State and Society: clash or cooperation?' (27 oktober te Rotterdam)**
In samenwerking met Stichting Vormingsactiviteiten in Oost-Europa. Sprekers: prof. dr. Henk van den Belt, David Fieldsend, Ed van Hell, mr. Corry-Anne van der Tang-Everse, Jovo Martinovic, drs. Bas Belder, dr. Bart-Jan Spruyt, Andrew Gnidets, George Rukhadze en dr. Henk Massink.
- **Ronde Tafel 'Gezin in Nederland' (10 november te Den Haag)**
In samenwerking met Tweede Kamerfractie SGP. Sprekers Zeljka Markic uit Kroatië en Sophia Kuby uit Brussel.
- **Guidolezing 'Geen aardse macht?' (16 november te Woerden)**
Spreker: mr. J.P.H. Donner, vicepresident van de Raad van State.
- **SGP-najaarscongres 'Boze burgers en het Bijbels beginsel: Verontwaardiging versus verantwoordelijkheid' (24 november te Nieuwegein)**
In samenwerking met diverse SGP-geledingen. Sprekers: mw. Gerdi Verbeet, Paul van Gageldonk, Kees van der Staaij en Chris Stoffer.
- **Debatavond 'Nieuwe taboes. Over seksuele druk onder tieners' (7 december 2017 te Utrecht)**
In samenwerking met de NPV (in de Week voor het leven). Sprekers: em. prof. Frank Koerselman, Maarten Abelman (bureau Nationaal Rapporteur Mensenhandel), Michel Bijl (zedepolitie), Agaath Visser (hulpverlener), Nine Kooiman (SP) en Kees van der Staaij.

2.7 Communicatie

Ter gelegenheid van een conferentie, de verschijning van een publicatie of een editie van het tijdschrift *Zicht* zijn persberichten verzonden. Via aankondigingen en bijdragen in het ledenmagazine *De Banier* is de SGP-achterban op de hoogte gehouden. Daarnaast is in het verslagjaar vijf keer een digitale nieuwsbrief verzonden. Via de website wi.sgp.nl kunnen personen zich aanmelden voor toezending van de digitale nieuwsbrief.

Opiniebijdragen, artikelen en persberichten

In 2017 heeft het WI-SGP stevig aan de weg getimmerd. De directeur en wetenschappelijk medewerker schreven dertien (opinie)bijdragen in kranten en tijdschriften. Verder verschenen er 32 artikelen of interviews waaraan het WI-SGP meewerkte of een activiteit werd vermeld.

Op verzoek van het Zentrum für Niederlande Studien aan de Westfälischen Wilhelms Universität te Münster schreef de directeur een essay over de geschiedenis en het profiel van SGP. Het is onder de titel 'Een karakteristieke eik in een Hollands weideland' gepubliceerd in de bundel *Een versplinterd landschap. Bijdragen over geschiedenis en actualiteit van Nederlandse politieke partijen*, geredigeerd door Friso Wielenga, Carla van Baalen en Markus Wilp, uitgegeven bij Amsterdam University Press.

Lezingen en debatten

De directeur en wetenschappelijk medewerker hebben in 2017 zestien lezingen, workshops of debatbijdragen verzorgd, onder andere bij christelijke studentenverenigingen, de Haamstedeconferentie en bij SGP-jongeren, afdelingen, kiesverenigingen of raadsfracties van de SGP. Verder leverde de directeur een bijdrage aan de conferentie 'Hervormd Kapitalisme' die werd belegd door Sallux (ECPM Foundation) op 21 september in Amersfoort.

Website

Het Wetenschappelijk Instituut beheert de website: *wi.sgp.nl*. Deze website wordt actueel gehouden door regelmatig (opinie)artikelen te plaatsen, persberichten en nieuwe publicaties. Ter gelegenheid van het SGP-eeuwfeest is een dossier '100 jaar SGP' aangemaakt waarin wetenswaardige items over de partij worden geplaatst. In het verslagjaar is een start gemaakt met het corrigeren en aanvullen van informatie over de SGP, haar politieke visie en standpunten op Wikipedia. Dit zal in de eerste helft van 2018 worden voortgezet. Verder zijn de meeste publicaties van het Wetenschappelijk Instituut, waaronder alle vorige jaargangen van *Zicht*, via de database van Digibron toegankelijk (www.digibron.nl).

Externe contacten

Namens het Wetenschappelijk Instituut onderhouden de directeur en de wetenschappelijk medewerker contacten met diverse organisaties, waaronder de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, de Raad van State, het Sociaal en Cultureel Planbureau, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen, alsook diverse wetenschappelijke instituten gelieerd aan andere politieke partijen. Op 1 september is het symposium over de waarde van de rechtsstaat bezocht ter gelegenheid van het afscheid van Geert Jan Spijker van het WI-CU.

Netwerken

In 2017 participeerde de Guido de Brès-Stichting in de volgende netwerkorganisaties:

- Sallux (ECPM Foundation), voorheen Christian Political Foundation for Europe
- Duurzaamheidsoverleg Politieke Partijen
- Platform Waarden en Normen
- Platform Zorg voor leven
- Stichting Refo-500
- European Federation 'One of Us'

2.8 Organisatie

Binnen het verband van de partijorganisatie participeert de directeur in het Management Team van het SGP-bureau. De bestuursvoorzitter en de directeur participeren in de strategiecommissie van de SGP. Dit beraad begeleidt de uitvoering van het partijbrede Integraal Strategisch Beleidsplan voor de periode 2014-2018. De wetenschappelijk medewerker participeert in het overleg van het internationaal secretariaat van de SGP. Verder heeft de directeur deelgenomen aan de vergaderingen van de Commissie '100 jaar SGP' en het manuscript van het uit te geven jubileumboek van commentaar voorzien.

Voor raadsleden en statenleden van de SGP fungeert het Wetenschappelijk Instituut als adviseur bij principiële of beleidsmatige vraagstukken. Er is informeel overleg met de beleidsadviseur van de bestuurdersvereniging SGP, zodat de dienstverlening vanuit het partijbureau zo doelmatig mogelijk georganiseerd wordt. Daarnaast vonden afstemmingsvergaderingen plaats met besturen en personeel van de andere geledingen binnen de SGP, waaronder de fracties in de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.

De Guido de Brès-Stichting beschikt over een bibliotheek. De boeken, brochures en tijdschriften die daarin zijn opgenomen zijn heel nuttig voor het doen van onderzoek. Jaarlijks worden nieuwe boeken aangeschaft, maar ontvangt het Wetenschappelijk Instituut ook boeken van uitgeverijen en particulieren.

2.9 Gevraagd: nieuwe donateurs en abonnees

Het aantal donateurs en vrienden van de Guido de Brès-Stichting is in 2017 per saldo met 28 personen afgenomen, van 366 naar 338 (-8%). Het aantal abonnementen op het kwartaalblad *Zicht* vertoont eveneens een daling van 32 (-9%) ten opzichte van het vorig jaar en bedraagt nu 340. De bijdragen van donateurs en abonnees vormen ongeveer tien procent van onze jaarlijkse inkomsten en verruimen de mogelijkheden van het WI-SGP om activiteiten te ontplooiën. Het ideaal is dat alle politici, bestuurders, afdelingen en kiesverenigingen vanzelfsprekend Guido-donateur of *Zicht*-abonnee zijn. In 2018 vragen we met een brief, email of telefoontje om de broodnodige steun. Uiteraard zijn personen die geen lid zijn van de SGP ook van harte welkom als donateur of vriend van de Stichting.

Het WI-SGP stimuleert tot een bezinnende en praktische bijdrage aan het politieke debat. Daarnaast wensen we ieder de grote rijkdom toe van de woorden van de Spreukendichter (14:26): *In de vreze des HEEREN is een sterk vertrouwen, en Hij zal zijn kinderen een toevlucht wezen.*

3. SGP-jongeren

3.1 Voorwoord

Aan het eind van 2017 blikken we dankbaar terug op alles wat we hebben mogen doen. In het jaarverslag is hier een overzicht van te lezen. Elke commissievoorzitter geeft kort aan wat er het afgelopen jaar door zijn/haar commissie is gebeurd. Terugkijken kunnen we alleen doen in dankbaarheid, vooruitblikken alleen in vertrouwen op God.

3.2 Algemeen

In 2017 zijn Pieter Schreuder (bestuurslid communicatie) en Janneline van Westreenen (secretaris) afgetreden als bestuurslid. Hun vacatures werden op de ledenvergadering ingevuld door respectievelijk Dirk van Horssen en Josefien Verschuure.

3.3 Bestuur en commissies

Voorzitter - Willem Pos

Als voorzitter zie ik terug op een mooi jaar. In de Tweede Kamerverkiezingen en de campagne lieten we als jongeren van ons horen. Zowel binnen als buiten de partij hebben we ons in 2017 als SGP-jongeren laten gelden.

Binnen de partij lieten we van ons horen op het verkiezingscongres in januari. We mochten een motie aangenomen zien worden. Daardoor werd het verkiezingsprogramma aanzienlijk gewijzigd op het gebied van de Europese Unie. Het geeft maar aan dat SGP-jongeren altijd constructief is richting de moederpartij.

In de campagne is door veel mensen veel werk verzet. Een filmpje, waarin D66 op de hak werd genomen, haalde zelfs de NOS en het tv-programma Pauw en Jinek. Met alle andere politieke jongerenorganisaties kwamen we tot een landelijk bekend geworden klimaatmanifest; een thema dat het afgelopen jaar binnen onze partij veel meer is gaan leven. Terecht, want de opdracht om de aarde 'te bebouwen en te bewaren' geldt in onze tijd niet minder.

In 2017 waren er diverse radio-optredens waar ik aan mee mocht werken. Daarnaast was ik in februari te zien in een televisie-uitzending over transgenders bij BNN/VARA. Toen merkte ik, net als toen ik in juni op Twitter een opmerking maakte over het homohuwelijk in Duitsland, dat het laten horen van een Bijbels standpunt niet met gejuich, maar eerder met hoon wordt ontvangen door velen uit seculiere hoek. Toch moet die hoon ons niet tegenhouden om onze stem te verheffen en het Bijbelse geluid in de politiek laten horen.

Vicevoorzitter - Erik Jan Vinke

Het afgelopen jaar heb ik veel jongeren gezien die hard gewerkt hebben om SGP-jongeren draaiend te houden. Dat werk gebeurde ook vaak achter de schermen. Zonder vrijwilligers kunnen we niet. Daarom zeg ik: dank jullie wel!

Het afgelopen jaar stond in het teken van de campagne. Het was een eer om campagneleider te zijn! We zijn dankbaar voor het zetelbehoud met stemmenwinst.

Verder is er dit jaar samen gewerkt aan allerlei verbeteringen, zo is er met HR gekeken naar doelgericht werken.

Van de dingen die fout gingen, hebben we geleerd. Voor de dingen die goed gingen, zijn we dankbaar! En zonder vrijwilligers had dat niet gekund.

Secretaris - Josefien Verschuure

In april van dit jaar ben ik begonnen als secretaris. In het begin van dit jaar was het een beetje een zoektocht, wat hoort er bij mijn functie en wat niet? Ik vind het dan ook fijn dat ik Janneline tussendoor altijd vragen heb kunnen stellen. Inmiddels is mij wel duidelijk dat mijn functie grotendeels bestaat uit verzamelen, herinneren en structureren.

Verzamelen omdat ik veel van anderen nodig heb om dingen te kunnen regelen; herinneren, omdat ik niet alles even snel krijg en structureren omdat het anders een onoverzichtelijke chaos wordt.

Op die manier blijft er overzicht in de organisatie en dat is nodig. Toen ik begon, had ik er enorm veel zin in en vol goede moed ga ik 2018 in, om me voor en met alle vrijwilligers in te zetten voor SGP-jongeren.

Beleidsadviseur - Niek Bakker

Het eerste kwartaal van 2017 is de beleidsadviseur namens SGPJ betrokken geweest bij de campagnecommissie van de partij en speelde hij een rol in de jongerencampagne. Daarbij zijn regiotours voor kandidaten geregeld en veel vestigingen van Hoornbeek College bezocht om nieuwe stemmers te werven.

Ook dit jaar zijn er weer ruim 80 gastlessen, trainingen en debatten op scholen geweest. Daarnaast faciliteren we er ook nog velen met materiaal. Met name de rondleidingen in de Tweede Kamer zijn toegenomen. Afgelopen jaar is er tweemaal een cursusdag georganiseerd om vaardigheden van vrijwilligers te trainen.

Binnen de partij was de beleidsadviseur o.a. betrokken bij de voorbereidingen van het jubileum en een nieuw strategisch beleidsplan. Daarnaast was de beleidsadviseur betrokken bij andere activiteiten, waaronder de jaarvergadering, het najaarscongres, de lokale avonden, ludieke acties, ledenwerving enz., als ondersteuning van de organisatie.

Organisatie - Bert van Roekel

Het afgelopen jaar heeft commissie Organisatie veel gedaan. Er zijn verschillende nieuwe lokale commissies opgestart. De lokale commissies zijn ook een keer bij elkaar geweest voor een vergadering en een workshop over lokaal campagnevoeren.

Er zijn vier SGPJ-café's georganiseerd. Daarnaast werden er twee congressen georganiseerd met de thema's: 'de toekomst van de democratie' en 'Re-formeer de boel'. Verder is er een startbijeenkomst met BBQ geweest in september voor alle vrijwilligers.

Het afgelopen jaar is ook de Jongerendagcommissie weer in het leven geroepen en worden er actief voorbereidingen getroffen voor de Jongerendag in 2018.

3.4 Communicatie

Communicatie - Dirk van Horsen

Commissie Communicatie heeft veel gedaan voor de campagne. Een hoogtepunt was het filmpje van Hans als parodie op het filmpje van Hans van Mierlo.

Er zijn veel ontwerpen gemaakt, ook voor verschillende lokale commissies. Verder is er ingezet op verbeteren van de website en het intranet. Met de komst van twee videobewerkers en de aanschaf van een camera zijn we beter in staat een goede content te maken voor onze sociale mediakanalen.

Voor de Week van het Leven is in samenwerking met commissie Zorg een filmpje gemaakt, wat 300.000 mensen heeft bereikt.

In Contact - Niels van Leeuwen

De redactie van In Contact heeft in het afgelopen jaar weer vier nummers gemaakt. De edities hadden achtereenvolgens verkiezingen, religie, zorg en cultuur/identiteit als thema. Voor In Contact zijn er het afgelopen jaar weer verschillende grote namen geportretteerd/geïnterviewd. Te denken valt aan oud-minister Schippers, Thierry Baudet en onze eigen voorman Kees van der Staaij.

Er zijn diverse interne en externe brainstormsessies geweest. Een voorbeeld hiervan is de opgezette taskforce die nadenkt over mogelijke veranderingen van In Contact.

KLIK - Nellie Oudijn

In 2017 is KLIK drie keer verschenen. Verschillende onderwerpen zijn de revue gepasseerd. Vaste rubrieken waren: In het Licht (een kort meditatief stukje), Standpuntig (de standpunten van de SGP op alfabetische volgorde), Grondwet (historie en uitleg van de Grondwet, zoals bespreking van grondrechten), Hotspots (we bespreken bijzondere plekjes in Nederland), Met goed fatsoen (met leuke etikettes) en Toetje (puntig stukje, column-achtig over vrij onderwerp). Daarnaast is op 9 september de KLIK-dag georganiseerd. Daar kijken we positief op terug!

We hebben de afgelopen tijd speciaal stilgestaan bij de enquêteresultaten van de enquête die we in mei hebben uitgezet. Hieruit kwamen leuke en bruikbare tips en tops. Een aantal vernieuwingen zijn vervolgens in KLIK doorgevoerd. Zo 'ranken' we de artikelen met sterren (*, **, *** al naar gelang de moeilijkheidsgraad van de artikelen). Het sociale mediaproject is zo goed als klaar. We gaan bijna van start op Facebook, Instagram en een eigen stukje op de website. Daar plaatsen we oude KLIK's en extra informatie waar we in artikelen naar verwijzen.

3.5 Leden & Relaties

Ledenwerving - Willem-Jan Verdoes

In 2017 hebben we de groei van 2016 vol kunnen houden. We hebben weer ongeveer 1000 nieuwe leden geworven. Om dit te bereiken, is de commissie in grootte ongeveer verdubbeld. Verder zijn we op veel ledenwerfmomenten geweest, zoals de Duikenburgse dagen, de Naar Buiten, de Familiedagen in Hardenberg en Gorinchem en op een aantal kerkelijke jongerendagen. Het doel voor 2018 is om elke maand 100 leden te werven, dit in verband met 100-jaar SGP. Verder worden dan de portefeuilles veranderd. Ondergetekende gaat het bestuur in 2018 verlaten, omdat hij de stap naar de gemeenteraad hoopt te maken.

Relaties - Dinant Pas

2017 was een nieuwe start voor de commissie Relaties, een nieuwe voorzitter, drie nieuwe commissieleden en een nieuw idee. We zijn begonnen met het ontwikkelen van ondernemerspakketten. Dit zijn combinaties van advertentiemogelijkheden verspreid over een bepaalde periode. Hiermee zorgen we ervoor dat we relaties langer in beeld hebben en meer verkopen aan dezelfde relatie. Helaas heeft deze aanpak in 2017 nog niet gezorgd voor het gewenste resultaat. Zoals wellicht bekend, heeft er een herstructurering plaatsgevonden binnen het bestuur en zal er een bestuurslid Organisatie en Relaties worden aangetrokken, dit bestuurslid zal dan ook de voorzitter worden van de commissie Relaties, zodoende is mijn voorzitterschap beëindigd per 31 december 2017 en zal er in 2018 een nieuwe voorzitter leidinggeven aan de commissie.

3.6 Politiek Platform

Voorzitter en secretaris politiek platform - Hans van 't Land en Maarten van Nieuw-Amerongen

Binnen Politiek Platform zijn een aantal veranderingen geweest. Zorg is een zelfstandige commissie geworden. Arie Rijneveld maakte de transfer naar Onderwijs en vanaf januari 2018 neemt Arthur Polder het stokje van de commissie Sociaal Economische Zaken over. Verder nam Coen Hermenet het voorzitterschap bij commissie Internationaal over van Wilco Kodde.

Als Politiek Platform kunnen we terugzien op mooie activiteiten. Er werd actief meegedacht met het verkiezingsprogramma van de SGP. We deden leerzame ervaringen op bij het PJO-parlement. Verder waren er twee inhoudelijke congressen. De eerste ging over de staat van de Nederlandse democratie en de tweede stond in het teken van 500 jaar reformatie. Daarnaast is er een interne debatavond geweest over het thema 'Islam in Nederland'.

Binnenland - Lianne Ruitenbeek

Commissie Binnenland heeft zich het afgelopen jaar met verschillende thema's beziggehouden. We hebben ons voor een groot deel van het jaar beziggehouden met het integratiethema. Daarnaast werken we aan de thema's dubbele nationaliteit en gemeenteraadsverkiezingen. Alle drie de thema's hopen we in het voorjaar van 2018 af te ronden. Verder hebben we onze commissiestandpunten volledig herzien.

Duurzame Ontwikkeling en Landbouw - Pieter Meijers

In 2017 is DOL weer veel actiever geworden. Er is gewerkt aan het thema fosfaat. Daarna is het halfjaarplan GenTech opgestart waarin we nadenken over de vraag wat er allemaal kan en mag op het gebied van (kunstmatige) plantenveredeling. Hiervoor is er een werkbezoek geweest bij een boer en een biologische veredelaar. Verder is de commissie gestart met een evaluatie van de duurzaamheidsparagraaf van het regeerakkoord. Ook zijn de banden met Woord en Daad weer aangehaald.

Internationaal - Coen Hermenet

Ook in 2017 heeft commissie Internationaal haar best gedaan naar buiten te treden over internationaal-politieke thema's die er toe doen voor Nederland en de Nederlanders. Twee thema's zijn uitvoeriger uitgewerkt: Turkije (meegenomen uit 2016) en internationale klimaatakkoorden, toegespitst op het akkoord van Parijs. Verder werden er statements geschreven over Catalonië, een geplande Hamas-conferentie en de houding van de SGP ten opzichte van de EU. Buiten de landgrenzen werden activiteiten van ECPYouth en Young Christian Democrats bezocht. Op de summer school van ECPYouth in Odessa heeft SGP-jongeren politieke resoluties ingediend, een primeur.

Onderwijs - Arie Rijneveld

Afgelopen jaar heeft de commissie Onderwijs best wel stilgelegen. Sinds december is Arie voorzitter van deze commissie. De bedoeling is dat er in 2018 een doorstart wordt gemaakt.

Sociaal Economische zaken - Arie Rijnveld

Commissie SEZ heeft zich beziggehouden met ZZP'ers, de woningmarkt en het belastingstelsel. Dit is op verschillende manieren tot uiting gekomen. Er is een gesprek geweest met de Tweede Kamerfractie over de zzp-thematiek. Daarnaast is er een statementserie over geschreven. Op dit moment spreken we deskundigen over de woningmarkt. Ook is een hoogleraar belastingrecht geïnterviewd over het belastingstelsel.

Zorg - Mark van Opijnen

Sinds de zomer van 2017 is commissie Zorg een zelfstandige commissie onder leiding van Mark van Opijnen. Er is dit jaar gewerkt aan het jaarthema ouderenzorg. Ook is er veel aandacht geweest voor de Week van het Leven. Daarnaast zijn er plannen gemaakt voor een avond samen met de RMU in 2018. In 2017 is er actief samengewerkt met License to heal. Verder ligt er aan het eind van dit jaar nog een uitnodiging van Kees van der Staaij om door te praten over verschillende thema's.

3.7 Overige commissies

Adviescommissie - Frans Hazeleger

In 2017 hebben we op verschillende momenten gevraagd en ongevraagd advies gegeven, hebben we een tweetal bestuursvergaderingen bijgewoond en hebben we in twee sollicitatierondes ons advies gegeven over de sollicitanten. Bij de laatste ronde hebben we tevens een advies uitgebracht over de portefeuilleverdeling binnen het bestuur. Dat advies is voor een groot deel overgenomen. We kijken terug op een jaar waarin de samenwerking met het bestuur goed te noemen was.

HR - Janneline van Westreenen

Ook dit jaar is er weer een continue werving en selectie van nieuwe vrijwilligers geweest. Binnen het bestuur is dit jaar een kleinere wisseling geweest t.o.v. het voorgaande jaar. In 2017 zijn in totaal 88 landelijke en 147 lokale vrijwilligers actief bij SGP-jongeren. Dat is een totaal van 223 vrijwilligers, 12 vrijwilligers bezetten nl. zowel een landelijke als lokale functie.

Met de komst van een HR-administrator hebben we de vrijwilligersadministratie kunnen structureren en verbeteren. Hier liggen nog wel verbeterpunten.

In 2017 heeft HR in samenwerking met Communicatie gewerkt aan een welkomstpakket. Hierin staat alle belangrijke info voor vrijwilligers zodat die beter voorbereid kunnen starten in hun functie bij SGP-jongeren. Verder wordt er gewerkt aan een avond voor nieuwe vrijwilligers, om hun welkom te heten en kennis te laten maken met de organisatie.

HR is ook bezig met het ontwikkelen van een plan voor doelmatig werken. Hierover is contact geweest met het bestuur en diverse commissies. De uitwerking van dit plan kost wat tijd en zal daarom in 2018 worden voortgezet.

3.8 Lokaal

In 2017 zijn er 25 lokale commissies actief, namelijk: Alblasserwaard, Ambacht-Zwijndrecht, Barneveld, Capelle-Krimpen, Ede, Elburg/Oldebroek, Elspeet/Vierhouten, Goedereede, Kampen, Merwestreek, Nunspeet, Oost-Betuwe, Reimerswaal, Rijssen, Schouwen-Duiveland, Sprang-Capelle, Staphorst, Tholen, Urk, Vallei & Rijn, Walcheren, Werkendam, Zaltbommel, Zuidplas en Zwartewaterland. Een aantal van deze commissies begonnen dit jaar, of maakten een doorstart. Bij al deze lokale commissies zetten onze vrijwilligers zich in, door het organiseren van avonden, debatten, gastlessen; het schrijven van statements; het maken van vlogs; inzet bij de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen; het werven van leden. Kortom, niet alleen op landelijk vlak, maar zeker ook lokaal is er veel gedaan.

4. Tweede Kamer

4.1 Inleiding

Het is een goede gewoonte dat ook de Tweede Kamerfractie een bijdrage levert aan het jaarverslag van de partij. In ons verslag geven we inzicht in de reguliere werkzaamheden in het parlement: de debatbijdrages, Kamervragen en alles wat daarmee samenhangt, maar we geven ook een indruk van de externe activiteiten.

4.2 Kamerleden en medewerkers

Samenstelling van het team

Kamerleden

- Kees van der Staaij, lid van de Tweede Kamer sinds 19 mei 1998, fractievoorzitter per 17 juni 2010, voorzitter van de Stichting Fractiebijstand SGP
Portefeuilles: Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken, Justitie en Veiligheid, Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Constitutionele Zaken
- Elbert Dijkgraaf, lid van de Tweede Kamer sinds 17 juni 2010, penningmeester van de Stichting Fractiebijstand SGP
Portefeuilles: Financiën, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Defensie, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Economische Zaken en Klimaat, Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Roelof Bisschop, lid van de Tweede Kamer sinds 20 september 2012, secretaris van de Stichting Fractiebijstand SGP
Portefeuilles: Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Europese Zaken, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Infrastructuur en Waterstaat, Politie, Vreemdelingenzaken en Migratie

Medewerkers

- Cornel van Beek, in dienst sinds 1 april 2017 (fractiemedewerker) (tot maart tijdelijk assistent voorlichter)
Portefeuille als beleidsmedewerker: Vreemdelingenzaken en Migratie
- Eline van den Bosse, in dienst sinds 1 januari 2014 (beleidsmedewerker)
Portefeuilles: Financiën, AOW en Pensioenen, Wonen en Rijksdienst
- Menno de Bruyne, in dienst sinds 1 juni 1984 (persvoorlichter)
Portefeuille als beleidsmedewerker: Algemene Zaken en Koninklijk Huis
- Janie de Jong, in dienst sinds 1 september 1998 (secretaresse)
- Geerlof de Jong, in dienst sinds 1 september 2007 (beleidsmedewerker)
Portefeuilles: Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Medische ethiek
- Henri Krooneman, in dienst sinds 1 november 2015 (beleidsmedewerker)
Portefeuilles: Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Defensie, Europese Zaken
- Gijsbert Leertouwer, in dienst sinds 1 september 2007 (beleidsmedewerker)
Portefeuilles: Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Jeugd en Gezin, Integratie en Inburgering
- Hans Maljaars, in dienst sinds 1 september 2007 (beleidsmedewerker)
Portefeuilles: Economische Zaken en Klimaat, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Infrastructuur en Waterstaat, Omgevingswet
- Arnoud Proos, in dienst sinds 1 januari 2013 (persvoorlichter)
- Willem de Wildt, in dienst sinds 14 mei 2002 (beleidsmedewerker)
Portefeuilles: Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Justitie en Veiligheid, Winkeltijdenwet

Stagiairs

- Ardjan Boersma (masterstudent Geschiedenis) liep van begin september 2017 tot eind januari 2018 stage bij de SGP-fractie. Hij schreef onder begeleiding van Roelof Bisschop en Henri Krooneman een initiatiefnota over de hervorming van de Europese Unie. De nota pleit voor een radicale koerswijziging in de Europese Unie. De Europese Unie moet grondig worden verbouwd tot een flexibel samenwerkingsverband waar optimale verscheidenheid en gedifferentieerde samenwerking leidend zijn. De nationale eigenheid en soevereiniteit van de lidstaten moet zo veel mogelijk worden behouden en gewaarborgd. De nota draagt bij aan het debat over de toekomst van de Europese Unie, dat sinds de Brexit in volle gang is. De initiatiefnota vormt een alternatief voor de plannen van de

Europese Commissie, dat steeds meer bevoegdheden naar Europees niveau toe wil trekken (defensie, sociaal domein, onderwijs).

- In november en december liep een vijftal Wajongers stage bij de fractie in de Tweede Kamer. In de eerste plaats om op die manier een beeld te krijgen van deze doelgroep en meer zicht te krijgen op de knelpunten die zij ervaren op de werkvloer. In de tweede plaats om hen een interessante en leuke dag te bezorgen.
- Daarnaast is er een aantal scholieren geweest dat een dag stage heeft gelopen in het kader van beroepsoriëntatie.

Fractiedagen/teambuilding

De jaarlijkse fractiedagen zijn georganiseerd van 30 augustus tot 1 september 2017 in het Zeeuwse Brouwershaven. Prof. G.F. Koerselman hield een bezinnende lezing met als thema: 'De autonome mens en het kwetsbare leven'. Ook was er een teambuildingsactiviteit onder leiding van een externe deskundige. Het doel daarvan was inzicht te krijgen in de verschillende persoonlijkheden binnen het fractieteam. Deze activiteit kreeg een vervolg op 11 december 2017.

4.3 Samenwerking fractie en partij

Naast werkzaamheden voor de Tweede Kamer zijn er ook de nodige partijactiviteiten waar de fractie bij betrokken is.

- Kees van der Staaij, adviseur Hoofdbestuur
- Roelof Bisschop, bestuurslid Guido de Brès Stichting
- Kees van der Staaij en Arnoud Proos: strategiecommissie SGP
- Henri Krooneman: adviseur Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa
- Menno de Bruyne: jubileumcommissie 100-jaar SGP
- Arnoud Proos: redactie De Banier
- Hans Maljaars: redactie Zicht
- Cornel van Beek: redactie In Contact
- Gijsbert Leertouwer: voorzitter Groenkring

In samenwerking met alle geledingen heeft de partij in 2014 een Integraal Strategisch Beleidsplan (ISB) SGP opgesteld, getiteld 'Verbinding'. In dat plan zijn behalve de speerpunten een viertal strategische thema's, doelen en bijbehorende acties geformuleerd. De voortgang van dit plan wordt bewaakt door de strategiecommissie, waarbij elke geleding verantwoordelijk is voor een aantal doelen/acties. In 2017 is gestart met de voorbereidingen voor een nieuw ISB vanaf 2018.

Tweede Kamerverkiezingen

Het begin van het jaar stond vooral in het teken van de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen die gehouden zijn op 15 maart. Onder het motto 'Stem vóór het leven' is er campagne gevoerd met als inhoudelijke drieslag: vóór de bescherming van het leven, vóór de veiligheid en vóór het gezin. Naast deze drie onderwerpen is er tijdens de campagne ook ingezet op het thema Israël. Ook is er een landbouwcampagne gevoerd met als slogan 'Tijd voor de boer'.

Op woensdag 15 maart hebben van de 12.893.466 kiesgerechtigden 10.563.456 personen hun stem uitgebracht. Het opkomstpercentage van deze verkiezing (81,9%) was daarmee het hoogst sinds de Tweede Kamerverkiezing van 1986 (85,82%). Dertien partijen hebben genoeg stemmen behaald om een zetel te bemachtigen in de Tweede Kamer. Dit is het hoogste aantal partijen sinds 1972 (14).

De SGP kreeg in totaal 218.950 stemmen, dat is een winst van ruim 22.000 stemmen ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen in 2012. Daarmee behaalde de SGP drie volle zetels in de Tweede Kamer.

Campagneactiviteiten

- Door middel van twee open brieven heeft Kees van der Staaij aandacht gevraagd voor zowel huwelijkstrouw, met als titel: 'Kies elkaar' als voor de waardering van onze ouderen, met als kop: 'Wijsheid van de grijsheid'.
- Meer dan bij voorgaande Tweede Kamerverkiezingen hebben ook de kandidaten van de lijst zich ingezet tijdens de campagne. Zij namen deel aan verkiezingsdebatten, gaven interviews, lezingen en waren zichtbaar op straat.
- In aanloop naar de verkiezingen is het manifest 'Islam in Nederland' gepresenteerd waarin de partij haar visie op de Islam uiteen heeft gezet.

Heel dankbaar zijn we voor de inzet vanuit alle geledingen van de partij en vanuit het hele land: we denken onder meer aan het partijbureau, het Wetenschappelijk Instituut, de SGP-jongeren, de lokale fracties en de vele vrijwilligers die zich enorm hebben ingezet.

4.4 Parlementaire werkzaamheden

In aansluiting op de campagne is de fractie doorgegaan met aandacht vragen voor de bescherming van het leven. Dat is gedaan door een opinieartikel over de euthanasiepraktijk te schrijven en deze in buitenlandse kranten te plaatsen. Op 20 juli 2017 plaatste The Wall Street Journal het artikel, dit kreeg grote aandacht in binnen- en buitenland. De SGP was betrokken bij de organisatie van de Week van het Leven (van 4 tot en met 9 december). Op 9 december liep Kees van der Staaij mee met de Mars voor het Leven en hield hij een toespraak op het Malieveld in Den Haag.

Ook was er in de Tweede Kamer op initiatief van de SGP op 30 oktober een rondetafelgesprek over euthanasie.

Om aandacht te vragen voor de financiële positie van gezinnen werd een rekentool www.eenverdieners.nu gelanceerd en plaatste Elbert Dijkgraaf een oproep voor eenverdieners(gezinnen) om een brief aan een Kamerlid te schrijven over hun situatie. De meer dan 700 brieven zijn tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen aangeboden aan de staatssecretaris van Financiën. Verder is er in samenwerking met het Wetenschappelijk Instituut een Pro-family bijeenkomst georganiseerd met deskundigen uit binnen- en buitenland.

Op 5 december kwam Roelof Bisschop met het actieplan kleine scholen waarin hij aandacht vraagt voor de overbelasting aan regels waar kleine scholen mee te maken hebben.

Speerpunten

Op 25 oktober is er een brainstormsessie geweest over de speerpunten voor de nieuwe kabinetsperiode. De Kamerleden en medewerkers hebben samen een aantal speerpunten en daarbij behorende actiepunten vastgesteld. Naast de bestaande bijzondere aandachtsgebieden zoals landbouw, het tegengaan van christenvervolging en het opkomen voor Israël, gaat het om de volgende speerpunten:

- Voor het leven
- Voor het gezin
- Voor de veiligheid
- Duurzaamheid
- Eenverdieners
- Defensie
- Minder EU
- Ruimte voor onderwijs
- Islam in Nederland

Debatten en (verslag) algemeen overleggen

Door de SGP werd deelgenomen aan 144 debatten en overleggen in de Tweede Kamer. Tijdens de wekelijkse fractievergadering op dinsdagmorgen wordt de vergaderagenda doorgenomen aan de hand van de agenda's van de Kamerleden. Afspraken van Kamerleden worden altijd gemaakt onder voorbehoud van de Kameragenda, waardoor het nagenoeg altijd lukt om deel te nemen aan de debatten en overleggen die voor de SGP belangrijk zijn.

Algemene Politieke Beschouwingen

In zijn speech bij de Algemene Beschouwingen heeft Kees van der Staaij stil gestaan bij het feit dat het die dag Dankdag was voor Gewas en Arbeid. "Een dag waarop je God dankt voor alle zegeningen die Hij gaf." Hij dankte het nieuwe kabinet voor de positieve punten uit het regeerakkoord: er komt meer geld voor Defensie en wijkagenten, voor de bestrijding van eenzaamheid onder ouderen en het kabinet heeft een groene agenda. Als minpunten zijn genoemd: de gapende kloof in belastingdruk tussen eenverdieners en tweeverdieners, de steeds verdergaande verruiming van het euthanasiebeleid, de toenemende macht van Europa ten koste van de lidstaten en de spoed-Wietwet die wietteelt zo snel mogelijk moet legaliseren.

Aansluitend op het thema van Dankdag vroeg Kees van der Staaij aandacht voor een schilderij van Nicolaes Maes. Bekend onder de naam 'Oude vrouw in gebed' of 'Het gebed zonder end'. Die oude vrouw bidt vol overgave voor ze aan haar maaltijd begint. Ze laat zich niet afleiden door de bedelende kat, die ongeduldig aan het tafelkleed trekt. De kernboodschap is: richt je ook op geestelijke waarden, de omgang met God.

Ook kondigde hij tijdens zijn bijdrage drie voorstellen aan. Allereerst pleitte hij voor het neerzetten van de Nederlandse vlag in de plenaire zaal van de Tweede Kamer. Daarnaast vroeg hij aandacht voor de

negatieve houding van de VN-organisatie UNESCO tegenover Israël. Voorstel is dat het kabinet dit aankaart binnen de VN. Als derde kaartte de SGP aan dat kleine ondernemers onevenredig getroffen worden door regeldruk vanuit de Europese Unie, de vraag was of dit kan worden aangepast. Deze moties werden alle drie door de Tweede Kamer aangenomen.

Samen met Lodewijk Asscher (PvdA) diende de SGP een motie in die vraagt om wettelijke waarborgen ter ondersteuning van ondernemers die contractueel onder druk worden gezet om op zondag open te zijn. Deze motie is aangehouden in afwachting van een reactie van de regering. In januari 2018 heeft het kabinet aangegeven daadwerkelijk met wetgeving te komen.

Initiatiefvoorstellen SGP

- Het initiatiefvoorstel dat al in 2006 werd ingediend, namelijk het regelen dat voor EU-Verdragen een tweederde meerderheid vereist is, is aanvaard in de Tweede Kamer. De behandeling in de Eerste Kamer vond plaats op 24 januari 2017, maar is aangehouden totdat de staatscommissie Bezinning Parlementair Stelsel haar onderzoek heeft afgerond.
- Nog in behandeling is het initiatiefwetsvoorstel van Roelof Bisschop en Michel Rog (CDA) om de wettelijke bevoegdheid om een diagnostische toets te kunnen verplichten te schrappen. De plenaire behandeling van het wetsvoorstel is begonnen op 5 april 2017, maar is vanwege de kabinetsformatie opgeschort. Inmiddels blijkt dat het regeerakkoord de inhoud van het wetsvoorstel ondersteunt. We hopen dus op een succesvol vervolg van de behandeling.
- Eind 2017 is het wetsvoorstel ter afschaffing van de voorwaardelijke invrijheidstelling en aanpassing van de voorwaardelijke veroordeling, ter advies voorgelegd aan de betreffende instanties. Met dit voorstel wordt beoogd de automatische strafkorting van een derde deel van de gevangenisstraffen af te schaffen.
- Daarnaast is de initiatiefnota Van der Staaij ter verbetering van de ondersteuning aan onbedoeld zwangere vrouwen nog steeds in behandeling in de Tweede Kamer.

Amendementen en moties

Door de SGP werden 19 amendementen ingediend. Negen amendementen werden aangenomen.

Daarnaast werden er 75 moties ingediend met de SGP als eerste indiener, waarvan er 22 werden aangenomen en twee overgenomen.

De moties en amendementen gaan over veel uiteenlopende onderwerpen.

Over de fiscale verrekening van onkosten in de land- en tuinbouwsector, over kinderbijslag, over de lange duur van asielprocedures, compensatie voor Nederlandse pluimveehouders naar aanleiding van de fipronil-kwestie, een minimumprijs voor alcohol, administratieve lasten in de zorg, meer tegenwicht tegen verdere Europese integratie, over de verhouding van de VN en Nederland tegenover Israël, over Groen onderwijs, de fosfaatwet, over de eindtoets in het onderwijs, rijden onder invloed, over het naleven van de wettelijke norm van het aantal wijkagenten, over een langjarig perspectief voor het Defensiebudget en over de verschillen tussen eenverdieners en tweeverdieners.

Schriftelijke en mondelinge vragen

Er werden twee keer mondelinge vragen gesteld.

De vragen gingen over een bericht van Coöperatie Laatste Wil waarin zij bekend maakte dat zij overweegt een levensbeëindigingsmiddel aan haar leden te verstrekken en/of te adviseren.

De tweede serie vragen is gesteld over de terroristische aanslag op Koptische kerken in Egypte, waarbij 43 mensen om het leven kwamen.

Daarnaast stelde de SGP (vaak met andere fracties) 67 keer schriftelijke vragen. De schriftelijke vragen gingen onder andere over antisemitische teksten in Palestijnse schoolboeken, over de houding van (Nederland in) de VN tegenover Israël, aanslagen op kerken in Pakistan, over commercieel draagmoederschap, over ouderen op de arbeidsmarkt, over de melkprijs en de boetes op basis van de meststoffenwet, over euthanasie bij demente mensen en psychiatrische patiënten, over de bedreiging van christenen in Rotterdam, over de verpleging voor mensen die thuis willen sterven, de fraude bij de CASA-abortusklinieken.

4.5 Overige (buiten) parlementaire activiteiten

Ook dit jaar waren er veel verschillende activiteiten die buiten het reguliere werk in de Tweede Kamer omgaan. De Kamerleden en medewerkers gingen het land in voor werkbezoeken en voor het houden van lezingen voor afdelingen/kiesverenigingen, SGP-jongeren, kerkelijke verenigingen, congressen etc.

In het kader van bijscholing/verdieping worden lunchlezingen georganiseerd en nodigen we sprekers uit voor de zogenaamde Groenkring.

Voor de Groenkring waren dat:

- Patrick Overeem, over 'het sluiten van compromissen' en
- Ds. P.J. Bouter, over 'Verschil maken (m/v)'. Aangrijpend was dat we kort daarna vernamen dat hij ongeneeslijk ziek was. Ds. P.J. Bouter is in januari 2018 overleden.

Sprekers tijdens de lunchlezingen waren:

- Jan van Ours, over kwetsbare ouderen en de arbeidsmarkt,
- Bernhard Reitsma, over de islam en het christendom, en
- Esmé Wiegman, over medische ethiek.

Binnenlandse werkbezoeken

Kamerleden en medewerkers legden zowel in Nederland als daarbuiten werkbezoeken af. De binnenlandse bezoeken betreffen onder andere verpleeghuizen, boerenbedrijven, scholen, asielzoekerscentra, defensie en de politie.

Op vrijdagochtend 10 maart heeft de fractie in samenwerking met het partijbureau op drie verschillende locaties van het Leger des Heils in Rotterdam vrijwilligerswerk gedaan in het kader van NLdoet.

Op 17 november heeft Elbert Dijkgraaf een bijdrage geleverd aan de Dag van de Ondernemer.

Buitenlandse werkbezoeken

10-14 januari: Ondernemersreis naar Israël, Elbert Dijkgraaf, Henri Krooneman

9-12 januari: Commissie Buitenlandse zaken, Egypte, Kees van der Staaij

14-16 februari: NAVO-bezoek in Polen, Henri Krooneman

26-27 mei: Pro-family en pro-life conferentie in Budapest, Kees van der Staaij

23 juni: Internationaal Congres 'Preventing abortion', België, Geerlof de Jong

7-10 augustus: LTO-landbouwreis naar Israël, Elbert Dijkgraaf, Arnoud Proos

Ambtenarenbijeenkomst

Het is voor de Tweede Kamerfractie inmiddels een traditie om eenmaal per jaar een bijeenkomst te beleggen met rijksambtenaren. Op 27 juni 2017 is er met SGP-ambtenaren gesproken over de nieuwe kabinetsperiode, waarbij iedereen vanuit zijn/haar eigen invalshoek van het departement waar men voor werkzaam is, is ingegaan op de verwachte en gewenste veranderingen.

Statenledencontact

Volgens goed gebruik is er twee keer per jaar een ontmoeting met de SGP-Statenleden.

Op 23 juni vond er een overlegvergadering met de Statenleden plaats in de Eerste Kamer. Er werd gesproken over de Omgevingswet en andere onderwerpen die de regionale politiek raken.

Op 8 december waren we samen met de andere Statenleden te gast bij de Statenfractie Zeeland, waar we een bezoek brachten aan het bedrijf Kloosterboer en aan het COVRA, de Centrale Organisatie Voor Radioactief Afval.

Tot slot

Met dankbaarheid mogen we terugkijken op het afgelopen jaar waarin er veel parlementaire werkzaamheden zijn verricht. Veel energie is gestoken in de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen. Het mooie resultaat dat behaald mocht worden bij de verkiezingen en de betrokkenheid en steun vanuit de hele partij is verblijdend en bemoedigend.

5. Eerste Kamer

Ook in 2017 hebben de senatoren van de SGP getracht een bijdrage te leveren aan een adequate invulling van de rol van de Eerste Kamer. Die rol betreft primair het toetsen van de kwaliteit van voorgestelde wetgeving. Deze toets spitst zich toe op drie hoofdcriteria: rechtmatigheid, handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid. Hoewel de Eerste Kamer uiteraard ook een politiek orgaan is, ligt de toegevoegde waarde van deze Kamer vooral in het taai vasthouden aan deze rol aan het einde van het wetgevingsproces. In een tijd waarin de aandacht van veel politici voor grondrechten, wettige procedures en handhaafbaarheid geen overdreven vormen aanneemt, ligt hier bij uitstek het bestaansrecht van de Eerste Kamer.

Ondanks het feit dat 2017 het jaar was van het wachten - eerst op de verkiezingen voor de Tweede Kamer en vervolgens op een regeerakkoord en een nieuw kabinet - werd er in de Eerste Kamer nog heel wat afgehandeld. In het afgelopen jaar gold, evenals het jaar daarvoor, dat de coalitiepartijen die het kabinet-Rutte II vormen slechts over 21 zetels beschikten in de Eerste Kamer. Dit heeft als gelukkige consequentie dat de regering gedwongen is ieder wetsvoorstel zeer gedegen te onderbouwen en te motiveren. Dat is positief te waarderen. Het inmiddels aangetreden kabinet-Rutte III kan rekenen op 38 zetels voor de coalitiepartijen. Een minieme meerderheid derhalve. De mogelijkheden die dit biedt voor de SGP zullen constructief en zorgvuldig worden aangegepen.

5.1 P. Schalk

Opvallend vaak was er, in het jaar dat 100 jaar onderwijsvrijheid werd herdacht, iets te doen op het terrein van onderwijs. Zo was er een initiatiefwet over 'Bekostiging van levensbeschouwelijk onderwijs op openbare scholen'. Voor de SGP was dit de gelegenheid om het oude maar nog altijd levende ideaal, zoals verwoord in het beginselprogramma, op te halen: 'Op de overheid rust de zorg, dat al het onderwijs overeenkomstig de norm van Gods Woord is.' Al het onderwijs, dus ook openbaar onderwijs. Dat betekent in de huidige context dat in ieder geval de bekostiging van levensbeschouwelijk onderwijs goed geregeld moet worden.

Helaas werd een andere wet, die de grondslagen van artikel 23 van de Grondwet raakt, ook doorgevoerd. Hierbij ging het om het eenvoudiger maken van de vorming van een samenwerkingsschool, waarbij een school voor bijzonder onderwijs onder het bestuur van de openbare school kan komen. Dat is in feite een uitholling van artikel 23. Positief was dat de Kamer instemde met het verzoek van senator Schalk om opnieuw het oordeel van de Raad van State te vragen. Dat oordeel was heel helder: strijdig met de Grondwet. Ondanks dit scherpe oordeel bleek de meerderheid van de Eerste Kamer toch deze wet te steunen. Aan Schalk is wel een toezegging gedaan om te evalueren hoeveel scholen van deze wet gebruik maken, en hoeveel bijzondere scholen onder openbaar bestuur gaan vallen.

Een heel ander onderwerp betrof de zogenoemde fosfaatwetgeving. Deze wetgeving is problematisch voor veel boeren, die hun bedrijfsvoering hadden aangepast nadat de melkquota was losgelaten. Voor een aantal boeren was dit reden om bijvoorbeeld een grotere stal te gaan bouwen. Echter, onverwacht werd 2 juli 2015 als peildatum vastgelegd voor de hoeveelheid mest die op een boerenbedrijf mag worden geproduceerd, omdat een mestoverschot dreigde. Daardoor kan de eerdere investering nutteloos worden, als een boer plotseling te maken kreeg met een begrenzing van de groei van zijn veestapel. Schalk heeft sterk aangedrongen op een ruimhartige en een duidelijke knelgevallenregeling. Ook het afromen van de veestapel bij verkoop van bedrijven kon de SGP niet steunen. Vandaar dat de fractie tegen deze fosfaatwet heeft gestemd.

In de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 was er nog een belangwekkend debat in de Eerste Kamer, namelijk over het afschaffen van de mogelijkheid van lijstverbindingen. In diverse plaatsen is de SGP in het verleden lijstverbindingen aangegaan. Daardoor wordt een overschot van stemmen meegeteld bij de andere partij waar een lijstverbinding mee is aangegaan. Helaas was er brede steun om deze mogelijkheid af te schaffen. Een motie van senator Schalk om de invoering van deze wet uit te stellen tot na de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 haalde het niet.

De Eerste Kamer heeft het ook druk gehad met haar eigen functioneren. De Commissie Werkwijze Eerste Kamer bracht een uitvoerig rapport uit, dat uiteindelijk brede steun kreeg. Op zich een goede zaak om te evalueren op welke wijze de werkwijze voldoet. Een voorbeeld van een nuttige wijziging van de werkwijze is dat moties niet eindeloos mogen worden aangehouden. Ook zal nader bekeken worden of er

meer financiën beschikbaar komen voor fractieondersteuning. Deze ondersteuning wordt nu als minimaal ervaren.

De Algemene Politieke Beschouwingen werden in 2017 pas in december gehouden. Dit was het gevolg van het langdurige proces naar een nieuwe regering. Pas nadat het kabinet-Rutte III geformeerd was, werden de beschouwingen gehouden. Daarbij werd naast de ‘miljoenennota’ ook het regeerakkoord ‘Vertrouwen in de toekomst’ betrokken. De fractievoorzitter van de SGP ging in op drie aspecten onder de afkorting SGP, namelijk de Staat, het Geld en de Principes. Bij de Staat werd vooral aandacht gevraagd voor de veiligheid, politie en defensie. Onder het kopje Geld is opnieuw nadrukkelijk gewezen op de problematiek van de fiscale kloof tussen een- en tweeverdieners. Bij de Principes is specifiek de aandacht gevraagd voor belangrijke thema’s als de zondag, abortus en euthanasie. Schalk eindigde zijn betoog met de volgende woorden:

“Vertrouwen in de toekomst. Dat heeft de SGP. Niet omdat er een regering zit met een regeerakkoord, maar omdat God regeert. Ik las onlangs bij de beroemde prediker Spurgeon: “Wat er zich ook aan tumult en opstand afspeelt onder de wolken, de eeuwige Koning troont boven alles in opperste rust”. Dat geeft vertrouwen!”

5.2 D.J.H. van Dijk

Begin 2017 behandelde de Eerste Kamer het initiatiefwetsvoorstel-Van der Staaij. Met zijn voorstel wil dit SGP-Kamerlid bereiken dat EU-verdragen slechts met een tweederde Kamermeerderheid kunnen worden aanvaard. Een passend wetsvoorstel dat recht wil doen aan de eigen, bijzondere aard van de EU, aan de wijze waarop de EU ingrijpt op de eigen nationale rechtsorde en dat tevens beoogt de democratische legitimatie van de EU binnen onze representatieve democratie te versterken. Senator Van Dijk constateerde in zijn bijdrage dat terecht een tweederdemeerderheid vereist is voor een wijziging van de Grondwet. Dan is het staatsrechtelijk logisch om die eis ook te stellen aan Europese verdragen met een grote impact op onze constitutionele orde. Helaas bleek een Kamermeerderheid er nog niet aan toe om deze gedachtegang te volgen. Dit leidde tot een motie waarin de ‘Staatscommissie Bezinning Parlementair Stelsel’ werd verzocht om dit wetsvoorstel bij haar taakopdracht te betrekken. Wordt vervolgd derhalve.

De bestrijding van terrorisme houdt ook de Eerste Kamer bezig. Eind januari werd hierover gedebatteerd met de minister van Justitie aan de hand van de wetsvoorstellen ‘Intrekken Nederlandschap in belang van de nationale veiligheid’, ‘Tijdelijke wet bestuurlijke maatregelen terrorismebestrijding’ en ‘Het van rechtswege laten vervallen van reisdocumenten van personen aan wie een uitreisverbod is opgelegd’. Deze wetsvoorstellen werden door de Eerste Kamer vooral getoetst aan het non-discriminatiebeginsel. De wetsvoorstellen zouden kunnen leiden tot het maken van een onterecht onderscheid tussen personen met een enkele en personen met een dubbele nationaliteit. In de ogen van de SGP was hiervan geen sprake. Tijdens dit debat wist de SGP-woordvoerder een Kamermeerderheid achter zijn motie te krijgen waarin de regering werd verzocht te komen met alternatieven voor de verplichting van de minister om besluiten tot intrekking van de nationaliteit van een terrorist rechterlijk te laten toetsen, ook wanneer de betrokkene evident geen gebruik wil maken van zijn beroepsrecht of zelfs bezwaren zou hebben tegen het instellen van beroep. Aan deze malleigheid zou snel een einde moeten worden gemaakt.

Een principieel geladen wetsvoorstel betrof de beperking van de wettelijke gemeenschap van goederen. Het houdt in dat het vermogen en de schulden van de partners, opgebouwd voor aanvang van het huwelijk, buiten de huwelijksgemeenschap blijven. De SGP constateerde dat hiermee een buitengewoon complex stelsel wordt opgetuigd, waar vooral advocaten en notarissen garen bij spinnen. Bovendien grijpt het wetsvoorstel teveel vooruit op de mogelijkheid om het huwelijk weer zonder kleerscheuren te ontbinden. Om die reden stemde de SGP tegen het voorstel. Uiteindelijk werd het voorstel met de kleinst mogelijke meerderheid aanvaard.

Een politieke aandachtstrekker was de behandeling van het Associatieakkoord tussen de Europese Unie en Oekraïne. Een raadgevend referendum leidde tot een negatieve uitslag. Nadat eerder een meerderheid in de Tweede Kamer definitief groen licht had gegeven aan dit akkoord, sloot ook de meerderheid van de Eerste Kamer zich hierbij aan. Senator Van Dijk gaf zich tijdens het debat rekenschap van de negatieve uitslag van het referendum. Die uitslag moet serieus worden genomen. Tegelijkertijd staat buiten kijf dat het gehouden referendum het parlement niet ontslaat van de constitutionele verantwoordelijkheid voor het te nemen besluit. Er is geen sprake van een bindend, maar van een raadgevend referendum. Het zou inconstitutioneel zijn om van het referendum feitelijk een beslissend

referendum te maken. Ook de Eerste Kamer is gehouden tot een eigenstandige, inhoudelijke afweging. Vanuit die inhoudelijke afweging stemde de SGP-fractie in met het Associatieakkoord. Daarbij kreeg de SGP-woordvoerder van premier Rutte de expliciete toezegging dat de regering het Akkoord zou aangrijpen voor versterking van de positie van (christelijke) minderheden in Oekraïne.

Midden 2017 behandelde de Eerste Kamer het ingrijpende Klimaatakkoord van Parijs. De wereldwijde klimaatsystemen zijn enorm complex, zodat zelfs wetenschappers regelmatig naar adem moeten happen. De SGP-woordvoerder merkte op dat ons in de eerste plaats verwondering past over de grootheid van Gods schepping, maar ook bescheidenheid. De wetenschap op het terrein van klimaatverandering is relatief jong. Hier geldt dat wij nog veel niet weten, bijvoorbeeld over de vraag hoe groot de invloed van de mens is. Dat moet nopen tot voorzichtigheid, tot het organiseren van kritisch tegenspel en tot terughoudendheid ten aanzien van overspannen, apocalyptische uitroepen. Klimaatverandering mag geen pseudoreligie zijn, waarbij twijfel genadeloos de kop wordt ingedrukt. Het is van belang dat de klimaatwetenschap kritisch op zichzelf blijft en dat de politiek het klimaatonderzoek kritisch volgt. Met deze kanttekeningen steunde de SGP het wetsvoorstel.

Naast een serie andere wetsvoorstellen waaraan Van Dijk een bijdrage leverde, woonde hij begin 2017 op uitnodiging van het Ministerie van Defensie een grootschalige NAVO-legeroefening bij in Polen, 'Bison Drawsko'.

Tot slot nam de SGP'er het voortouw om de minister van Justitie opheldering te vragen omtrent de opname van een pornofilm in een Tilburgse kerk. Deze opname was zonder enige toestemming gemaakt en het betreffende kerkbestuur had aangifte gedaan bij de politie. Desalniettemin zag het Openbaar ministerie geen reden om tot vervolging over te gaan. Desgevraagd schaarde de minister zich achter het OM en constateerde dat de wet geen strafrechtelijk optreden mogelijk maakt. Bovendien zag hij geen reden tot aanscherping van de wet. Een onbevredigend antwoord van deze minister, die tevens verantwoordelijk is voor de contacten met kerkgenootschappen. We mogen niet accepteren dat producenten van porno of andere kwaadwillenden ook in kerkgebouwen, moskeeën en dergelijke hun opnames moeten kunnen maken, zonder dat zij hiervoor toestemming vragen. Daarmee worden dergelijke gebouwen in strafrechtelijke zin vogelvrij verklaard. In het nieuwe jaar zal de SGP dit punt opnieuw oppakken.

5.3 Ondersteboven

Het is een voorrecht om ook in de Eerste Kamer op gezette tijden te verwijzen naar het Woord van onze goede God. De woorden van H.F. Kohlbrugge hebben wat dat betreft niets aan actualiteit ingeboet. In een preek naar aanleiding van 1 Koningen 3:9 - waar Salomo tegen God zegt: 'Geef dan Uw knecht een verstandig hart om uw volk te richten, verstandiglijk onderscheidende tussen goed en kwaad' - merkt Kohlbrugge op:

“U denkt gewoonlijk, als u de krant leest, dat regeren heel gemakkelijk is, en al die heren in de Kamers - vergeef me het woord - denken het ook. Maar als God almachtig de keizer en de koning geen nederig hart geeft, zodat hij steeds de toevlucht neemt tot de genade, dan zeg ik u dat alles ondersteboven gaat in de staat.”

Daaraan hebben de SGP-senatoren niets toe te voegen.

6. Eurofractie

De Eurofractie ChristenUnie-SGP is lid van de politieke fractie van Europese Conservatieven en Hervormers (ECR) in het Europees Parlement (EP). De Eurofractie heeft twee leden: drs. Bas Belder namens SGP en drs. Peter van Dalen namens ChristenUnie. Belder is lid van de commissie Buitenlandse Zaken. Daarnaast is hij plaatsvervangend lid van de Landbouwcommissie en van de Begrotingscommissie. Voorts is hij vicevoorzitter van de delegatie voor de betrekkingen met Israël en lid van de delegatie voor de betrekkingen met Iran. De meeste vergaderingen in commissie- en delegatieverband vinden plaats in Brussel. Daarnaast wordt twaalf keer per jaar plenair vergaderd in Straatsburg.

De volgende medewerkers waren in 2017 in dienst van het SGP-smaldeel van de Eurofractie:

- Elise Abbey-van Doorn MA
- Leonard den Boef MA
- Elise Coolegem MA (t/m november)
- Christine van Dijk LL.M
- Gonda van den Heuvel-van 't Zelfde MA (vanaf december)
- Walter van Luik MSc.
- drs. Frank van der Maas (t/m december)

6.1 Buitenlandse Zaken

Op het terrein van buitenlands beleid beheerste de situatie in de Arabische wereld en Turkije evenals in voorgaande jaren regelmatig de parlementaire agenda. Belder heeft actief deelgenomen aan de hierover gevoerde debatten. Belder was dit jaar schaduwrapporteur op o.a. de jaarlijkse voortgangsrapporten over Turkije en Bosnië-Herzegovina en op een rapport over de relatie met Hong Kong, twintig jaar na de Britse overdracht.

De Eurofractie heeft zich met grote regelmaat ingezet voor godsdienstvrijheid in vooral, maar niet uitsluitend, de Arabische wereld. Er is aandacht gevraagd voor de positie van christenen in onder meer China, Indonesië, het Midden-Oosten, Turkije en Zuid-Soedan.

In het najaar werd Belder voor de vierde maal aangewezen als rapporteur voor een initiatiefrapport van het Europees Parlement over de betrekkingen tussen de EU en China. In het kader hiervan werd eind november reeds een werkbezoek afgelegd aan Taiwan. Het rapport zal in 2018 verschijnen.

In november organiseerden we een seminar over de situatie van christenen en yezidi's in Syrië en Irak met als gastspreker dr. Otmar Oehring van de Konrad Adenauer Stiftung.

6.2 Israël en Joodse gemeenschappen in Europa

In 2017, een jaar dat gekenschetst kan worden door voortdurende instabiliteit in het Midden-Oosten en toenemend antisemitisme in Europa, zette de Eurofractie zich onverminderd in voor verdieping van de betrekkingen tussen de EU en de Joodse staat Israël, alsook voor het welzijn en de veiligheid van de Joodse gemeenschappen in Europa.

Als vice-voorzitter van de Israël-delegatie van het Europees Parlement reisde Belder diverse keren naar Israël voor ontmoetingen met Knessetleden, diverse Ministeries, academici en het maatschappelijk veld. In november 2017 vond de 43e interparlementaire vergadering met de Knesset plaats in Jeruzalem waarbij teruggekeken kan worden op een goed overleg. Tevens nam Belder in zijn hoedanigheid als voorzitter van de Israel Allies Caucus deel aan het jaarlijkse congres tussen christelijke en Israëliëse parlementariërs in Jeruzalem. Begin juni trad Belder toe tot de Raad van Bestuur van de Universiteit van Haifa.

Middels het organiseren van diverse conferenties in het Europees Parlement, onder meer de conferentie Tectonic Shifts in the Middle East, zette de Eurofractie in op het kweken van breder begrip voor de complexe veiligheidssituatie in de regio waar Israël mee te maken heeft. Met het oog daarop heeft Belder in 2017 ook zitting genomen in de Iran-delegatie van het Europees Parlement.

In samenwerking met de European Christian Political Movement en de European Coalition for Israel organiseerde Belder in december 2017 de conferentie 'From Balfour Declaration to Start-Up Nation' om de 100e verjaardag van de Balfour Declaration te markeren en vooruit te blikken naar de toekomst. Onder de sprekers waren minister Gilad Erdan van Veiligheid, alsook vertegenwoordigers van Israëliëse start-ups.

In de plenaire debatten en resolutieteksten heeft de Eurofractie zich ingezet voor optimale beïnvloeding. Zo bekrachtigde het Europees Parlement in 2017 de werkdefinitie van antisemitisme waarin ook het nieuwe antisemitisme gelinkt aan de staat Israël, expliciet is opgenomen.

6.3 Landbouw

Als plaatsvervangend lid in de landbouwcommissie heeft Belder zich ook in 2017 ingezet voor de Nederlandse landbouwsector. Voor de vereenvoudiging van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid diende Belder met succes wijzigingsvoorstellen in waardoor de steun aan jonge boeren nu beter aansluit bij de praktijk van bedrijfsopvolging en voor vijf jaar aan jonge boeren verstrekt wordt. Ook werden verbeteringen voor akkerbouwers ingebracht voor meer flexibiliteit bij gewasdiversificatie en voor de brancheorganisatie akkerbouw.

Belder was dit jaar schaduwrappporteur op o.a. het dossier over mededingingsbeleid, waarbij hij het punt van duurzaamheidsafspraken ten opzichte van mededingingsrecht inbracht. In een schriftelijke vraag werd de Commissie gevraagd verder onderzoek te doen naar ongelijke machtsverdeling in de keten.

In 2017 waren de effecten van de Russische boycot nog steeds voelbaar en werd de pluimveesector getroffen door de fipronil-crisis; in debatten is ingezet op het welzijn van de sector. Wat betreft een eerdere schriftelijke vraag in relatie tot vogelgriep besloot de Commissie dit jaar om het aantal weken met behoud van vrije-uitloopstatus te verlengen.

In 2017 organiseerde Belder Brusselse landbouwbijspraken voor Nederlandse betrokkenen inzake uitdagingen voor de plantaardige sectoren, met aandacht voor gewasbeschermingsmiddelen, alsook inzake uitdagingen voor de pluimveehouderij, waarbij werd ingezoomd op de fipronil-crisis en behoud van een gelijk speelveld in Europa.

6.4 Begroting

Voor de EU-begroting 2018 heeft de Eurofractie een aantal wijzigingsvoorstellen ingediend. Daarmee hebben we onder andere aandacht gevraagd voor godsdienstvrijheid en antisemitisme in het Midden-Oosten en andere landen en regio's. Met de Duitse en Vlaamse delegaties hebben we gevraagd om stopzetting van de EU-subsidies die Turkije ontvangt met het oog op toetreding tot de EU.

Enkele voorstellen werden gesteund door een meerderheid van het Europees Parlement. De Europese Commissie zal zich richten op een beter en gelijkmatiger handhaving op de interne markt, met het oog op een eerlijker speelveld voor ondernemingen. Bij het mensenrechtenbeleid heeft het Europees Parlement uitgesproken dat de EU geen steun mag geven aan organisaties die de Europese vrijheden niet respecteren. Dat is van belang ten aanzien van organisaties die oproepen tot haat en geweld, met name ten aanzien van (religieuze) minderheden in het Midden-Oosten.

In het kader van de begrotingscontrole heeft de Eurofractie vier voorstellen ingediend die de steun kregen van de meerderheid van het Europees Parlement. De Europese Commissie moet onderzoeken hoe betere prioriteitstelling kan bijdragen aan vereenvoudiging van de regels voor EU-subsidies. Daarnaast moet de prestatiereserve voor lidstaten worden aangescherpt, zodat de lidstaten een financiële prikkel hebben om het beheer van EU-subsidies te verbeteren.

6.5 Overige zaken

In juni organiseerden we een symposium over "De onverbreekbare band tussen het Joodse volk en de Joodse staat" waarbij verdieping plaatsvond in zowel het theologisch als politiek perspectief. Het thema weerspiegelde onze politieke inzet in Europees verband voor het welzijn en de veiligheid van de Joodse staat Israël en de Joodse gemeenschappen in Europa. Sprekers waren opperrabbijn Jacobs, mw. Esther Voet, dr. Paul en dr. Wallet.

De werkgroep menselijke waardigheid, opgezet in samenwerking met de ECPM, heeft zich gebogen over de historische ontwikkeling van het principe van menselijke waardigheid en de juridische aspecten bij internationale verdragsteksten inzake de beschermwaardigheid van het menselijk leven.

De Eurofractie heeft het jaarlijkse Brussels Beraad gefaciliteerd, een overleg van reformatorische en protestants-christelijke scholen uit verschillende lidstaten. Die hebben ervaringen uitgewisseld en zich met deskundigen bezonnen op het thema van de genderideologie en de consequenties ervan voor de scholen in de lidstaten.

In samenwerking met Kom over en Help heeft de Eurofractie opnieuw Bulgaarse instellingen voor kinderopvang bezocht. De situatie in de kinderopvang is nog steeds triest. De EU geeft steun, maar de Bulgaarse overheid neemt onvoldoende verantwoordelijkheid. De goede praktijken die er zijn verdienen bredere navolging.

In september bracht Belder samen met de Stichting VOE een bezoek aan Jordanië. Daar had hij ontmoetingen met Jordaanse christenen om meer te horen over de situatie van Jordaanse christenen in het land.

7. Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa (VOE)

De Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa is 'de internationale poot' van de SGP en houdt zich bezig met het organiseren van politieke bewustwordingsactiviteiten in landen grenzend aan de Europese Unie in Oost-Europa, het Midden-Oosten en Noord-Afrika. De Stichting werkt daarvoor samen met christelijke politieke partijen en/of politieke organisaties in die landen. Het doel van de activiteiten is om betrokkenheid van christenen bij/in de politiek te stimuleren en bij te dragen aan democratisering en opbouw van de rechtsstaat in de betreffende landen.

Deze activiteiten worden financieel mogelijk gemaakt door subsidie voor politieke partijen in het kader van de Wet financiering politieke partijen (Wfpp) en het Nederlands Fonds voor Regionale Partnerschappen (NFRP). Het NFRP bestaat uit het Matra-programma, gericht op Oost-Europa, en het Shiraka-programma, gericht op de Arabische regio.

Behalve de reguliere activiteiten met buitenlandse partners geeft Stichting VOE, samen met de andere geledingen van de SGP, vorm aan het Internationaal Secretariaat. Doel daarvan is o.m. om relevante internationale contacten van de diverse geledingen met elkaar te delen en vragen van buitenaf snel en adequaat te kunnen beantwoorden.

In dit jaarverslag vindt u een terugblik op de werkzaamheden die door Stichting VOE in 2017 zijn verricht.

7.1 Bestuur en personeel

In het verslagjaar 2017 telde het bestuur van VOE acht bestuursleden.

De samenstelling van het bestuur en personeel was per 31 december 2017 als volgt:

Dhr. E. van Voorden (voorzitter)
Dhr. dr. W. Jongsma (secretaris)
Dhr. drs. G.A. van der Waal (penningmeester)
Dhr. mr. P.J. den Boef (lid)
Mw. drs. E. Abbey-van Doorn (lid)
Dhr. G.A.R. Kraaijeveld (lid)
Dhr. drs. H.J. van Schothorst (lid)
Dhr. J.C. Bazen (lid)

Adviseur van Stichting VOE is:

Dhr. H. Krooneman (namens de Tweede Kamerfractie)

Personeel:

Mw. M. van Oost-Mitocaru (coördinator) 0,2 fte
Dhr. C.J.P. Knulst (coördinator) 0,4 fte

Wijzigingen:

J.C. Bazen is kort na het neerleggen van zijn taken als coördinator (per 1 januari 2017) aangetreden als bestuurslid van Stichting VOE.

E. Abbey heeft haar bestuurslidmaatschap per 31 december 2017 opgezegd. Het bestuur dankt mw. Abbey voor haar inzet voor Stichting VOE en beraad zich momenteel over de aanstelling van een opvolger.

Het bestuur vergaderde in 2017 zeven keer.

Behalve de werkzaamheden van de coördinatoren werden alle activiteiten en projecten uitgevoerd door vrijwilligers. In veel gevallen waren deze vrijwilligers bestuursleden en door VOE uitgenodigde trainers en/of sprekers op conferenties.

In het afgelopen jaar zijn de meeste activiteiten georganiseerd door M. van Oost en C.J.P. Knulst als coördinatoren van de stichting. Daarnaast werden bijdrages geleverd door bestuursleden van VOE, experts uit de achterban van de SGP, gemeenteraadsleden, de Tweede Kamerfractie, de Eurofractie en leden van de SGP-jongeren.

7.2 Activiteiten

In het verslagjaar is gewerkt aan een aantal projecten. Deze projecten zijn uitgevoerd volgens het projectplan dat in het najaar van 2016 is goedgekeurd door het bestuur. Projecten en trainingen worden altijd uitgevoerd op basis van aanvragen van de partners van Stichting VOE in Oost Europa of de Arabische wereld en zijn derhalve vraaggestuurd.

Albanië

In Albanië heeft Stichting VOE de laatste jaren intensief samengewerkt met de Wilberforce Foundation. Dit is een christelijke stichting die op termijn wil uitgroeien tot een politieke partij. De samenwerking en trainingen van de afgelopen jaren hebben ertoe geleid dat in Albanië een stabiele organisatie van christelijke leiders is gevormd, die zich landelijk inzet voor christelijke waarden en normen. In 2017 hebben de inspanningen concreet geresulteerd in de formele registratie van de Wilberforce Foundation. Tevens is in 2017 in Albanië samengewerkt met Economic Diplomacy and Integrity (EDI), een internationale organisatie (met nationale afdelingen, waaronder in Albanië) die trainingen organiseert over leiderschap en integriteit.

Egypte

Sinds de 2011 (de omwenteling t.g.v. de zgn. Arabische Lente) is het moeilijk om op politiek vlak samen te werken met christenen in Egypte, vanwege de druk vanuit de overheid. In 2017 is via het Centre for Arab-West Understanding Cairo voor het eerst in enkele jaren weer een conferentie georganiseerd, over duurzaam watergebruik. D.m.v. dit soort minder politieke thema's probeert Stichting VOE in Egypte toch voet aan de grond te houden.

Georgië

In Georgië leven duizenden vluchtelingen uit Abchazië en Zuid-Ossetië, die in de laatste oorlog zijn verdreven door de Russen en een nieuw leven op moeten bouwen. Daaronder zijn ook protestantse christenen. Onze partner, de Unie van Baptisten, probeert deze mensen te helpen op zowel kerkelijk als maatschappelijk vlak. In 2017 zijn trainingen verzorgd over integratie van minderheden en de verhouding tussen kerk en staat. Daarnaast is er in april een project uitgevoerd met de buitenparlementaire Christendemocratische Partij (CDPP) in Georgië, om hen te ondersteunen met een campagnestrategie voor de lokale verkiezingen in het najaar van 2017.

Irak

In Erbil, in Noord-Irak, is in mei een training georganiseerd voor Irakese politici en belangstellenden over het thema 'State-building and democratization', in samenwerking met het Development, Training and Research Centre Europe. Onder de aanwezigen waren ook vluchtelingen, afkomstig uit de regio Mosul (Nineveh), waar historisch gezien veel christenen wonen. Helaas staat hun positie sterk onder druk, m.n. sinds de komst van IS. De recente ontwikkelingen in Irak zijn hoopgevend. In december heeft Stichting VOE een conferentie georganiseerd in Hilla, in samenwerking met de Iraqi Democratic Movement, over de inrichting van kiesstelsels en de toepassing daarvan in Irak.

Jordanië

In Jordanië is een conferentie georganiseerd in samenwerking met een lokale christelijke organisatie die de belangen van christenen in dit land behartigt. Europarlementariër Belder heeft daarbij namens de SGP gesproken over de situatie in het Midden-Oosten en de positie van christenen.

Moldavië

In Moldavië werd tot voor kort samengewerkt met de PPCD, een christendemocratische partij. In 2017 zijn helaas geen activiteiten georganiseerd met deze partner. In november heeft VOE in samenwerking met een christelijke denktank in Moldavië een cursusprogramma gefaciliteerd voor christelijke jongeren die zich interesseren in politiek.

Montenegro

In Montenegro werd ook in 2017 samengewerkt met de Christian Movement en met een christelijke organisatie die zich inzet voor de integratie van Roma in de Montenegrijnse samenleving. In januari en in juli werden conferenties georganiseerd over resp. onderwijsbeleid en de positie en waarde van de familie in de samenleving. Stichting VOE heeft ook het nieuwsplatform van de Christian Movement ondersteund.

Nederland

In oktober organiseerde Stichting VOE in samenwerking met het WI de inmiddels traditionele jaarlijkse Internationale Conferentie in Rotterdam. Thema was 'Church, State and Society: Clash or Cooperation?'.

De conferentie werd bijgewoond door een groot aantal van de buitenlandse partners van Stichting VOE en door Nederlandse gasten.

Oekraïne

In Oekraïne werkt Stichting VOE samen met de Christen Democratische Unie (HDS). In samenwerking met deze partij en met de christendemocratische BCD uit buurland Wit-Rusland werd in augustus een zomerschool georganiseerd over het thema 'Responsibility before God and Man: Christians in Society'. Daaraan werd bijgedragen vanuit de SGP-jongeren en het Wetenschappelijk Instituut. Verder is er met vertegenwoordigers van de Hongaarse minderheden in Zuidwest-Oekraïne in november een conferentie georganiseerd over de toekomst van de Europese Unie en over de positie van minderheden in Oekraïne.

Roemenië

In Roemenië is enkele jaren geleden een nieuwe christelijke politieke partij opgericht, de UCDR (Union of Christian Democrats in Romania). Stichting VOE onderhoudt contacten met deze partij en ondersteunt in de ontwikkeling tot stabiele politieke partij. In 2017 zijn door omstandigheden ter plaatse geen activiteiten georganiseerd met de UCDR; in 2018 wordt geprobeerd de draad weer op te pakken.

Servië

In Servië is in samenwerking met EDI Servië in mei een conferentie georganiseerd over integriteit in de politiek en de bijzondere verantwoordelijkheid van christelijke politici op dat gebied. Servië is kandidaat-lidstaat van de Europese Unie en momenteel het eindpunt van veel routes waarlangs vluchtelingen vanuit het Midden-Oosten naar West-Europa proberen te reizen. De voorzieningen voor deze mensen zijn vaak gebrekkig en ontoereikend, met schrijnende situaties tot gevolg.

Wit-Rusland

In Wit-Rusland (Belarus) wordt samengewerkt met de politieke partij Belarusian Christian Democracy. Deze politieke partij wordt sterk tegengewerkt door het regime van Loekasjenko. Voor trainingen werd tot 2016 uitgeweken naar buurlanden zoals Litouwen of Oekraïne. In juni werd in 2017 weer een conferentie georganiseerd in Minsk, over het landbouwbeleid van resp. Nederland en Wit-Rusland. Landbouw is een belangrijk thema bij de lokale verkiezingen die in het voorjaar van 2018 worden gehouden. In november werden enkele follow-up bijeenkomsten georganiseerd in de regio's. De BCD was tevens betrokken bij de organisatie van de zomerschool met HDS in Oekraïne.

7.3 Internationaal Secretariaat

Vanwege het toenemende aantal vragen aan onze partij vanuit het buitenland om samen te werken op het vlak van vraagstukken met betrekking tot christelijke politieke en maatschappelijke vraagstukken, is in 2015 besloten een Internationaal Secretariaat op te richten. In 2016 zijn de eerste verkennende gesprekken gedaan en is er gewerkt aan het formuleren van een strategie. In 2017 heeft het Internationaal Secretariaat verder vorm gekregen.

Eenheid en afstemming van de internationale samenwerking binnen de diverse geledingen van de partij is het kerndoel van het Internationaal Secretariaat. Nederland is onderdeel van een steeds verder globaliserende wereld waarbij Nederland m.b.t. regelgeving, economische betrekkingen, handel en geopolitiek slechts een klein onderdeel is van een veel groter geheel. Het Internationaal Secretariaat heeft als doel het in kaart brengen en onderhouden van internationale contacten en met deze contacten samen te werken aan het verspreiden van het christelijke politieke gedachtegoed.

Het Internationaal Secretariaat is het centrale aanspreekpunt voor alle internationale politieke aangelegenheden binnen de partij. Het secretariaat wordt aangestuurd door een stuurgroep waaruit een afgevaardigde vanuit alle partijgeledingen deelneemt. Het Internationaal Secretariaat valt uiteindelijk onder de verantwoordelijkheid van de Stichting VOE.

De samenstelling van de stuurgroep was per 31 december 2017 als volgt:

Afgevaardigden:

Dhr. G.A.R. Kraaijeveld (Stichting VOE, voorzitter stuurgroep)

Dhr. C.J.P. Knulst (Stichting VOE, coördinator)

Dhr. drs. J.W. van Berkum (partijbureau)

Dhr. mr. P.J. den Boef (Hoofdbestuur)

Mw. drs. E. Abbey-van Doorn (Eurofractie)

Dhr. H. Krooneman (Tweede Kamerfractie)

Dhr. J.A. van't Land (SGP-jongeren)

Dhr. drs. J.A. Schippers (Wetenschappelijk Instituut)

Afsluiting

Het hoofdbestuur willen allen die hebben bijgedragen aan het werk van onze partij hartelijk danken. Die dank geldt in het bijzonder de vertegenwoordigers, de bestuurders, de vele vrijwilligers en natuurlijk ook alle medewerkers van het partijbureau. De Heere zegene dit werk tot Zijn eer. Hij geve dat wij niet vertrouwen op hout en stok, maar dat wij en ons volk achting zouden nemen op de HEERE en Zijn Woord.

Rotterdam, maart 2018

drs. P.A. Zevenbergen,
secretaris

M.F. van Leeuwen,
partijvoorzitter

Bijlage D - Financieel jaarverslag 2017

Verslag van de penningmeester

(toelichting op de samengevoegde rekening van baten en lasten over het jaar 2017)

Algemeen

De jaarrekening over het 99e verenigingsjaar laat zien dat de SGP er financieel goed voor staat. Het jaar 2017 kon worden afgesloten met een minder negatief resultaat dan begroot. Aanvankelijk was een negatief resultaat begroot van € 163.342, het definitieve eindresultaat komt uit op € 72.000 negatief (exclusief afdelingen). Wanneer rekening wordt gehouden met het resultaat van de afdelingen dan komt het boekhoudkundig resultaat uit op € 73.650 positief.

De vermogenspositie nam toe tot een bedrag van € 4.662.055, wat met name is toe te schrijven aan het positieve resultaat van de afdelingen. Op een balanstotaal van € 6.538.475 bedraagt het eigen vermogen (exclusief voorzieningen) 71%. Daarmee kunnen we stellen dat er sprake is van gezonde financiële verhoudingen.

In het verenigingsjaar 2017 is bijzondere aandacht besteed aan de administratieve organisatie en de inrichting van control. Hiervoor is een extern deskundige ingeschakeld die aan het hoofdbestuur advies heeft uitgebracht over het verbeteren van de administratieve processen en de inrichting van de functie van controller. Het hoofdbestuur heeft de adviezen integraal overgenomen. In 2018 wordt de functie van controller formeel ingericht, hetgeen mogelijk is binnen de bestaande formatie.

Ook de ontwikkeling van de beleggingsportefeuille op de korte en middellange termijn wordt in het licht van de huidige lage rentestand nauwkeurig afgestemd met de bank. Een eventuele rentestijging heeft tot gevolg dat de waarde van obligaties zal dalen. Hoewel het beleggingsstatuut bepaalt dat deze privaats ontvangen middelen in obligaties (fondsen) worden belegd, adviseert de bank echter een deel van de beleggingsportefeuille om te zetten in aandelenfondsen. Een mix van 70% obligaties en 30% aandelen (in fondsen) beperkt het risico van vermogensdaling en verlies aan rendement. Te allen tijde staat voorop dat de fondsen voldoen aan de MVO-norm en de geselecteerde fondsen niet investeren in bedrijven die betrokken zijn bij de wapen- of seksindustrie, gebruik maken van kinderarbeid of een anti-Israël beleid voeren. Het hoofdbestuur zal zich in 2018 nader beraden op de door de bank geadviseerde beleggingsstrategie tot 2023 (beleggingshorizon effectenportefeuille).

De risicoreserve beleggingsportefeuille is met €15.010 afgenomen vanwege de daling van de beurswaarde. Vanaf de volgende begrotingsronde zal jaarlijks de hoogte van de continuïteitsreserve bestaande uit continuïteitsreserve werkorganisatie, risicoreserve terugval aantal zetels en risicoreserve beleggingsportefeuille worden herzien.

Het giftenreglement is geactualiseerd en staat ter vaststelling geagendeerd voor de algemene vergadering van de SGP die op 21 april 2018 wordt gehouden.

De jaarlijkse financiële verantwoording door de afdelingen vereist de nodige aandacht. Het gaat dan in het bijzonder over de tijdige en volledige aanlevering van informatie, welke noodzakelijk is voor het opstellen van de jaarrekening. Hierover zal binnenkort worden gecommuniceerd met de penningmeester van de afdelingen/kiesverenigingen.

BATEN

De totale baten over het jaar 2017 bedragen € 1.717.386. Begroot was € 1.488.600, wat een surplus betekent van € 228.786. Dit is gevolg van hogere subsidie, meer ontvangen giften en legaten en hogere opbrengsten van afdelingen. De baten en lasten van afdelingen zullen afzonderlijk worden toegelicht.

Subsidie

De totaal ontvangen subsidie in 2017 is € 20.381 meer dan begroot.

Giften en legaten

In 2017 is een legaat ontvangen van € 24.895. Er is ruim € 92.000 aan giften ontvangen voor de verkiezingen. Deze giften zijn toegevoegd aan de voorziening verkiezingsfonds. In plaats van een reguliere giftenactie voor het werk van de SGP is in 2017 een giftenactie gehouden voor het 100-jarig jubileum van de partij in 2018. Dat verklaart dat de reguliere giften lager zijn dan begroot (€ 10.852 tegenover €40.000). Daarnaast is €37.933 aan jubileumgiften ontvangen die niet afzonderlijk waren begroot.

Rentebaten en waardeverminderingen effecten

De rentebaten liggen € 11.748 lager dan begroot. Het lage renteniveau is hieraan debet. Als gevolg van een negatief verkoopresultaat en koerscorrectie effecten is een bedrag van € 8.896 resp. € 6.114 ten laste van de rentebaten geboekt. Per saldo is het resultaat € 27.742, terwijl € 54.500 was begroot (zie ook toelichting waardeontwikkeling effecten onder algemeen).

Opbrengsten afdelingen

Begroot € 142.500, werkelijk € 333.690. In de begroting wordt voor de opbrengsten van de afdelingen uitgegaan van het aantal afdelingsleden x het bedrag per lid dat de afdelingen aan retributie van de SGP ontvangen. De opbrengsten van afdelingen zijn hoger, omdat de afdelingen ook zelf inkomsten genereren. In de jaren voorafgaand aan de verkiezingen sparen de afdelingen voor de verkiezingscampagne. Dit resultaat wordt in de jaarrekening van de SGP toegevoegd aan de bestemmingsreserve afdelingen. In verkiezingsjaren zullen aan deze reserve grote bedragen worden onttrokken.

LASTEN

De totale lasten over 2017 bedroegen € 1.643.736. Begroot was € 1.651.942, waardoor er sprake is van een voordelig verschil van € 8.206.

Vergaderkosten

De vergaderkosten liggen € 22.935 lager dan begroot. Er zijn minder bijeenkomsten gehouden en de kosten van de Open Dag in de Tweede Kamer zijn ten laste gebracht van het verkiezingsfonds, omdat de Open Dag dit keer in de campagneperiode is gehouden en in het teken stond van de Tweede Kamerverkiezingen.

Bestuurdersvereniging

De bestuurdersvereniging zou in de opstartfase financieel worden ondersteund. Hiervoor was een bedrag geraamd van € 52.250. Omdat er aanzienlijk minder advertentiekosten zijn gemaakt en minder bijeenkomsten zijn belegd, is niet meer dan € 24.330 aan de bestuurdersvereniging bijgedragen. Ook de uitgaven voor de website/het intranet waren lager dan begroot. Per saldo een voordeel van € 27.920.

Algemene kosten

Begroot € 70.200, werkelijk € 91.480. De bankkosten en advieskosten zijn hoger dan begroot. Onder de bankkosten vallen ook de kosten die de SGP maakt voor de digitale contributie-inning. Relatief veel leden betalen de contributie niet op tijd waardoor extra kosten moeten worden gemaakt voor het versturen van herinneringen. De hogere advieskosten hebben te maken met de niet begrote begeleiding die de SGP ontvangt bij de inrichting van de controllersfunctie op het partijbureau en de begeleiding bij de totstandkoming van een nieuw strategisch beleidsplan. Aanvankelijk zou er in 2018 een nieuw plan worden opgesteld. Er is echter besloten hiermee al in 2017 te beginnen, zodat dit plan in het begin van het jubileumjaar gereed is.

Kosten afdelingen

Begroot € 142.500, werkelijk € 187.725. In de begroting wordt voor de kosten van de afdelingen uitgegaan van het aantal afdelingsleden x de retributie die de afdelingen van de SGP ontvangen. De kosten van de afdelingen zijn in werkelijkheid hoger.

RESULTAAT 2017

Resultaatbestemming

De resultaatbestemming over 2017 is als volgt:

- **Risicoreserve beleggingsportefeuille**
Als gevolg van dalende beurswaarde van de obligaties is een bedrag van € 15.010 ten laste gebracht van de risicoreserve beleggingsportefeuille
- **Bestemmingsreserve huisvesting**
Ten gunste van het resultaat is een bedrag van € 40.000 ten laste van de bestemmingsreserve huisvesting geboekt. Deze reserve is in het verleden gevormd uit de boekwinst na verkoop van het ds. G.H. Kerstenhuis. Vanaf 2013 wordt voormeld bedrag jaarlijks ter dekking aangewend voor (een deel

van) de afschrijving van het huidige kantoorpand. Na verwerking van deze mutatie bedraagt het saldo ultimo 2017 € 1.000.000. Deze methodiek kan nog gedurende 25 jaar worden toegepast.

- **Bestemmingsreserve 100 jaar SGP**
Ten laste van het resultaat is € 37.933 aan de bestemmingsreserve 100 jaar SGP toegevoegd en € 6.526 onttrokken. Per saldo is € 31.407 aan de bestemmingsreserve toegevoegd.
- **Bestemmingsreserve ICT**
In het boekjaar is vanuit de resultaatbestemming een bedrag van € 20.000 onttrokken en tevens toegevoegd. Per saldo geen financieel effect.
- **Bestemmingsreserve vitalisering afdelingen**
Vanuit de resultaatbestemming wordt een bedrag van per saldo € 26.255 bestemd voor deze reserve. Na verwerking van de toevoeging en onttrekking bedraagt het saldo ultimo 2017/€ 22.329
- **Bestemmingsreserve afdelingen**
Vanuit de resultaatbestemming wordt een bedrag van € 145.965 bestemd voor deze reserve. Vanuit de nieuwe gevormde afdelingen is een bedrag € 51.071 direct toegevoegd aan deze reserve, waardoor het saldo per ultimo 2017 € 852.790 bedraagt.
- **Algemene reserve**
De algemene reserve bedraagt ultimo 2017 € 405.585. Als gevolg van een mutatie vanuit de resultaatbestemming is de algemene reserve met € 22.457 afgenomen.

In het voorbije verenigingsjaar is enorm veel werk verzet door de vele vrijwilligers, bestuursleden van afdelingen/kiesverenigingen en anderen die op welke wijze dan ook betrokken zijn bij de SGP. We denken ook aan ondernemers die de SGP financieel en materieel ondersteunen, in het bijzonder tijdens de verkiezingen of thematische acties. Zonder hun bijdrage was het niet mogelijk de SGP op zichtlocaties te presenteren.

We zeggen hen allen dank voor de warme betrokkenheid bij de SGP en hun belangeloze inzet om de beginselen en het politieke programma in Europa, landelijk, provinciaal en gemeentelijk te kunnen uitdragen. Ook na 99 jaar rust de verantwoordelijkheid op ons om Gods Woord in de samenleving tot meerdere erkenning te brengen. Een bijna onmogelijke opgave voor hen die de SGP vertegenwoordigen in een tijdsgewricht waarin anti-christelijke machten Gods Woord en Wet omver proberen te werpen. Zij verdienen uw steun; door het gebed, door uw medeleven en uw betrokkenheid in welke vorm dan ook. Dat de SGP als een rots in de politieke branding mag blijven staan om ook in het toekomstige de getuigenis van de vaste hoop in de Rots der eeuwen voor alle oren te laten klinken.

*Verborgenheden met diep ontzag te melden,
Die ons voorheen de vaderen vertelden,
Die wij hun kroost ook niet verbergen mogen,
Die stellen wij het nageslacht voor ogen,
Des Heeren lof uit 's lands historieblaân,
Zijn sterken arm, en grote wonderdaan.*

Psalm 78 vers 2

Ochten, maart 2018
J.W. Keuken MBA

BALANS PER 31 DECEMBER 2017

(Bedragen in euro's) (Na resultaatbestemming)	31-12-2017	31-12-2016
ACTIVA		
Materiële vaste activa		
Terreinen	476.364	476.364
Gebouwen	957.605	978.155
Installaties	57.095	66.504
Inventaris	100.223	109.969
Automatisering	165.302	27.056
	<u>1.756.589</u>	<u>1.658.048</u>
Financiële vaste activa		
Effecten	1.962.790	2.092.487
Spaargelden	1.641.583	1.701.395
	<u>3.604.373</u>	<u>3.793.882</u>
Vorderingen		
Rekening-courant		
Stichting Fractiebijstand SGP	-	5.397
Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa	-	14.340
SGP Bestuurdersvereniging	150	-
Rente	3327	6.531
Subsidies	107.871	106.519
Overige vorderingen	86.710	87.599
	<u>198.057</u>	<u>220.387</u>
Liquide middelen	<u>979.456</u>	<u>878.926</u>
	<u>6.538.475</u>	<u>6.551.244</u>
PASSIVA		
Eigen Vermogen		
Continuïteitsreserve	2.049.990	2.065.000
Bestemmingsfonds Actie Trouw	-	-
Bestemmingsreserves	1.353.691	1.388.538
Bestemmingsreserve afdelingen	852.790	655.754
Algemene reserve	405.585	428.042
	<u>4.662.055</u>	<u>4.537.334</u>
Voorzieningen		
Verkiezingsfonds	1.606.769	1.804.305
Onderhoudsvoorziening	36.993	23.372
	<u>1.643.762</u>	<u>1.827.677</u>
Kortlopende schulden		
Rekening-courant		
Guido de Brès-Stichting, WI-SGP	28.197	18.695
SGP-jongeren	32.400	9.099
Stichting Fractiebijstand SGP	124	-
Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa	19.295	-
Partijblad De Banier	22.729	31.219
SGP Bestuurdersvereniging	3.740	-
Overige schulden	126.173	127.221
	<u>232.658</u>	<u>186.234</u>
	<u>6.538.475</u>	<u>6.551.244</u>

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER HET JAAR 2017

	2017		2016
	uitkomst	begroting	uitkomst
BATEN			
Partijbijdragen	522.453	527.000	519.639
Subsidie	552.881	532.500	544.804
Giften en legaten	79.850	44.000	47.205
Bestuurdersvereniging	6.260	7.500	-
Partijblad De Banier	169.249	157.000	171.193
Rentebaten en waardeverandering effecten	27.742	54.500	65.880
Overige opbrengsten	25.262	23.600	21.900
Opbrengsten afdelingen	333.690	142.500	263.720
	<u>1.717.386</u>	<u>1.488.600</u>	<u>1.634.340</u>
LASTEN			
Personeelskosten	566.569	543.041	509.950
Afschrijvingen	56.472	60.943	55.860
Huisvestingskosten	56.812	58.108	56.013
Vergaderkosten	118.465	141.400	99.879
Public Relations	214.806	234.200	308.925
Kosten Actie Trouw	-	-	4.842
Bestuurdersvereniging	24.330	52.250	13.242
Kosten partijblad De Banier	213.799	221.000	227.802
Kantoorkosten	93.277	108.300	106.712
Algemene kosten	91.480	70.200	67.262
Bijdrage aan geledingen	20.000	20.000	28.719
Kosten afdelingen	187.725	142.500	152.761
	<u>1.643.736</u>	<u>1.651.942</u>	<u>1.631.969</u>
Resultaat	<u>73.650</u>	<u>163.342-</u>	<u>2.371</u>
Resultaatbestemming:			
Continuïteitsreserve werkorganisatie	-	-	600.000
Risicoreserve terugval aantal zetels	-	-	1.255.000
Risicoreserve beleggingsportefeuille	15.010-	-	210.000
Bestemmingsfonds Actie Trouw	-	-	4.894-
Bestemmingsreserve huisvesting	40.000-	40.000-	40.000-
Bestemmingsreserve 100 jaar SGP	31.407	15.000-	3.115-
Bestemmingsreserve ICT	-	-	5.000
Bestemmingsreserve vitalisering afdelingen	26.255-	9.700-	47.725
Bestemmingsreserve afdelingen	145.965	-	110.959
Algemene reserve	22.457-	98.642-	2.178.303-
	<u>73.650</u>	<u>163.342-</u>	<u>2.371</u>

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van de Staatkundig Gereformeerde Partij

Bijgesloten samengevatte jaarrekening bestaande uit de samengevatte balans per 31 december 2017 en de samengevatte staat van baten en lasten zijn ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening van de Staatkundig Gereformeerde Partij per 31 december 2017. Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij die jaarrekening in onze controleverklaring van 16 maart 2018. Desbetreffende jaarrekening en deze samenvatting daarvan, bevatten geen weergave van gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sinds de datum van onze controleverklaring van 16 maart 2018.

De samengevatte jaarrekening bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving. Het kennismaken van de samengevatte jaarrekening kan derhalve niet in de plaats treden van het kennismaken van de gecontroleerde jaarrekening van de Staatkundig Gereformeerde Partij.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van een samenvatting van de gecontroleerde jaarrekening in overeenstemming met de grondslagen zoals gehanteerd in de jaarrekening 2017 van de Staatkundig Gereformeerde Partij.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de samengevatte jaarrekening op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands Recht, waaronder de Nederlandse Standaard 810, "Opdrachten om te rapporteren betreffende samengevatte financiële overzichten".

Oordeel

Naar ons oordeel is de samengevatte jaarrekening in alle van materieel belang zijnde aspecten consistent met de gecontroleerde jaarrekening van de Staatkundig Gereformeerde Partij per 31 december 2017 en in overeenstemming met de grondslagen zoals gehanteerd in de jaarrekening 2017 van de Staatkundig Gereformeerde Partij.

Nieuwegein, 28 maart 2018

Van Ree Accountants

w.g.

A. Hoogenboom AA

Bijlage E - Begroting SGP 2018

Bedragen in euro's kostensoorten	Begroting 2018	Prognose 2017	Begroting 2017
LASTEN			
1. Personeelskosten			
Brutosalaris	552.300	518.337	528.400
Doorbelaste personeelskosten	65.350-	29.327-	27.327-
Overige personeelskosten	44.480	38.422	41.968
Totaal personeelskosten	531.430	527.432	543.041
2. Afschrijvingskosten	76.176	56.693	60.943
3. Huisvestingskosten	57.138	57.407	58.108
4. Vergaderkosten	362.750	128.379	141.400
5. Public Relations			
Public Relations	103.000	108.228	109.500
Verkiezingskosten	134.000	137.000	137.000
Doorbelaste Public Relations	12.300-	12.300-	12.300-
Totaal Public Relations	224.700	232.928	234.200
6. Bestuurdersvereniging	-	34.150	52.250
7. Kosten De Danier	229.000	216.500	221.000
8. Kantoorkosten			
Kantoorkosten	121.480	100.900	109.760
Doorbelaste kantoorkosten	1.460-	1.460-	1.460-
Totaal kantoorkosten	120.020	99.440	108.300
9. Algemene kosten			
Algemene kosten	59.800	59.151	58.200
Kosten betalingsverkeer	30.000	25.000	12.000
Totaal algemene kosten	89.800	84.152	70.200
10. Afdracht afdelingen	150.000	163.871	142.500
11. Bijdrage aan geledingen			
Wetenschappelijk Instituut	25.000	21.500	20.000
SGP-jongeren	-	-	-
Totaal bijdrage geledingen	25.000	21.500	20.000
TOTAAL LASTEN	1.866.014	1.622.452	1.651.942
BATEN			
12. Inkomsten van leden	678.806	687.766	669.500
13. Giften	85.000	85.895	44.000
14. Bestuurdersvereniging	-	6.000	7.500
15. Inkomsten De Banier	156.500	162.050	157.000
16. Overige opbrengsten	32.100	23.521	23.600
17. Rentebaten	36.500	43.700	54.500
TOTAAL BATEN	988.906	1.008.933	956.100

Recapitulatie:			
Totaal lasten	1.866.014	1.622.452	1.651.942
Totaal baten	988.906	1.008.933	956.100
SALDO	877.108-	613.519-	695.842-
Subsidie Ministerie	539.900	539.354	532.500
Bestemmingsreserve	144.954	67.438	64.700
100 jaar SGP	79.954	15.000-	15.000
Huisvesting	40.000	40.000	40.000
ICT	20.000	-	-
Vitalisering afdelingen	5.000	42.438	9.700
Actie Trouw	-	-	-
EINDSALDO	192.254-	6.727-	98.642-

Toelichting begroting SGP 2018

A. LASTEN

1. Personeelskosten

- De CAO voor rijksambtenaren (ARAR) liep op 31 december 2016 af. Er is in 2017 geen nieuwe cao gekomen. Voorzichtigheidshalve is in de jaren 2018 en verder rekening gehouden met een algemene CAO-loonstijging van 1% per jaar. De doorbelaste personeelskosten hebben betrekking op de adviseur bestuurders(vereniging) en de secretariële ondersteuning die door het partijbureau wordt geboden aan het Wetenschappelijk Instituut en de SGP-jongeren.
- De overige personeelskosten bestaan o.a. uit reiskostenvergoedingen, cursuskosten, kosten salarisadministratie en vrijwilligerskosten.

2. Afschrijvingskosten

In 2018 wordt geïnvesteerd in een nieuw CRM-pakket. Aangezien het huidige ledensysteem al volledig was afgeschreven nemen de afschrijvingskosten toe.

3. Huisvestingskosten

De huisvestingskosten zijn vrijwel gelijk aan 2017 begroot.

4. Vergaderkosten

Onder de vergaderkosten vallen de kosten van bijeenkomsten, zoals de partijdag, congressen, vergaderingen van commissies en de bestuurskosten. Hieronder zijn ook alle activiteiten in het kader van het 100-jarig jubileum van de partij opgenomen (zoals uitgave jubileumboek, jubileumavond, aanbidding kunstwerk aan parlement en familiedag). Een deel van deze kosten wordt onttrokken aan de hiervoor gevormde reserve.

5. Public relations

Tot de PR-kosten behoren kosten die gemaakt worden voor onder meer de organisatie van beurzen, advertenties, ledenwerving, folders, video's en promotieartikelen.

6. Bestuurdersvereniging

In november 2016 is de SGP-bestuurdersvereniging opgericht. In 2017 zijn de kosten nog gefinancierd door de SGP. Vanaf 2018 heeft de bestuurdersvereniging een eigen begroting en valt deze niet meer binnen de SGP-begroting. De kosten van de bestuurdersvereniging bestaan uit kosten voor training en scholing, bijeenkomsten, website, PR en bestuurskosten.

7. De Banier

Vanuit duurzaamheids- en efficiencyoverwegingen wordt er nog maar één Banier per adres toegezonden. Dit levert een besparing op van ca. € 6.000. De kosten van De Banier zijn hoger begroot dan in 2017, omdat er in 2018 in plaats van De Banier een jubileumglossy wordt uitgegeven.

8. Kantoorkosten

De kantoorkosten zijn gestegen. De belangrijkste verklaring hiervoor is dat de licentiekosten in 2018 hoger zijn, omdat in 2018 op een nieuw ledensysteem wordt overgegaan en het contract van het oude systeem nog enkele maanden doorloopt.

9. Algemene Kosten

Hieronder vallen telefoonkosten, portokosten, accountantskosten en advieskosten.

De kosten van het betalingsverkeer zijn hoger begroot vanwege het toenemende aantal afdelingsleden waarvoor de contributie centraal wordt geïnd. Daarnaast zijn er hogere kosten vanwege het systeem van geautomatiseerde contributie-inning. Doordat inmiddels duidelijk is dat de contributie-inning via het nieuwe CRM-systeem kan plaatsvinden is de verwachting dat deze kosten lager zijn dan begroot.

10. Afdracht afdelingen

Dit betreft de retributie (afdracht) die de plaatselijke en provinciale afdelingen ontvangen via het SGP-bureau. In de begroting is uitgegaan van 68 afdelingen plaatselijke afdelingen; 19 gemeentelijke afdelingen en 9 provinciale afdelingen. Tot de 68 afdelingen behoren in totaal 14.000 leden.

11. Bijdrage aan geledingen

De bijdrage van de partij aan de Guido de Brès-Stichting is begroot op €25.000.

B. BATEN

12. Inkomsten van leden

Via de plaatselijke kiesverenigingen ontvangt de partij een bijdrage per lid. De landelijke SGP int de contributie van de afdelingsleden. De afdelingen ontvangen een deel daarvan als retributie (zie punt 10).

13. Giften

In december 2018 wordt er een algemene giftenactie gehouden voor de partij.

14. Bestuurdersvereniging

De opbrengsten van de Bestuurdersvereniging bestaan uit opbrengsten van scholing en training. Deze vormen echter geen onderdeel meer van de SGP-begroting, omdat de SGP-bestuurdersvereniging een eigen begroting heeft.

15. De Banier

De begrote inkomsten (abonnementen, giften en advertenties) zijn vrijwel gelijk aan 2017.

16. Overige opbrengsten

Hieronder vallen opbrengsten partijdag, verkoop reclamemateriaal, opbrengsten brochures. De overige opbrengsten zijn hoger begroot, omdat de toegangsprijs van de partijdag hoger is dan andere jaren vanwege de extra kosten die in het kader van het jubileum zijn gemaakt.

17. Rentebaten

De rentebaten zijn conform de prognose lager begroot.

Subsidie ministerie

Bij de berekening van de rijkssubsidie is rekening gehouden met drie Tweede Kamerzetels en 30.000 leden. Er is vanuit gegaan dat alle kiesverenigingen voor alle leden per 1 januari 2017 de partijbijdrage betalen en dus ook alle leden voor de subsidie meetellen.

Bestemmingsreserve

- In 2018 valt €40.000 vrij uit de bestemmingsreserve huisvesting.
- In 2018 wordt een bedrag onttrokken aan de reserve 100 jaar SGP, dit betreft onder andere kosten die gemaakt worden i.v.m. het te verschijnen jubileumboek en een jubileumvideo.
- In 2018 wordt er naar verwachting 5.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve vitalisering afdelingen.
- In 2018 wordt €20.000 onttrokken aan de reserve ICT voor het nieuwe CRM.

Bijlage F - Aanbeveling lijsttrekker SGP voor verkiezingen Europees Parlement

De algemene vergadering van de partij kiest ten behoeve van de verkiezing van de leden van het Europees Parlement in het jaar, voorafgaande aan het jaar waarin de verkiezing voor het Europees Parlement zal worden gehouden, bij vrije stemming de lijsttrekker. De kandidaat voor het lijsttrekkerschap is ten minste twee jaar lid van de partij. Het Hoofdbestuur kan een gemotiveerde aanbeveling doen. Deze aanbeveling wordt op de agenda voor de jaarvergadering vermeld. De aanbeveling behoeft niet meer dan één naam te bevatten (artikel 21 lid 1 t/m 3 van het Algemeen Reglement).

Het Hoofdbestuur beveelt de heer ir. H.J.A. Ruissen aan als lijsttrekker voor de SGP bij de D.V. op 23 mei 2019 te houden verkiezingen voor het Europees Parlement. De heer Ruissen heeft zich bereid verklaard een verkiezing tot lijsttrekker te aanvaarden. Ruissen is de voorgestelde vervanger van de heer drs. B. Belder, die bezig is aan zijn laatste termijn als Europarlementariër voor de SGP.

Ruissen (45) is op dit moment coördinerend beleidsmedewerker Europees Landbouwbeleid bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en fractievoorzitter van de SGP in de gemeente Krimpen aan den IJssel.

Ruissen heeft grote ervaring met internationale dossiers. Met name als het gaat om landbouw, de interne markt en economische zaken. Als voormalig beleidsmedewerker van de Eurofractie kent hij het werk van binnenuit. Bovendien heeft hij een lange staat van dienst binnen de SGP.

Ruissen was van 1995 tot 2000 al beleidsmedewerker bij de Eurofractie van de toenmalige SGP/GPV/RPF. Nadien was hij speechschrijver bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en vervolgens tot 2007 senior beleidsmedewerker directie Internationale Zaken van ditzelfde ministerie. Vanaf 2007 tot 2014 was hij coördinerend beleidsmedewerker met als aandachtsgebied het financieel beheer van de Europese landbouwfondsen. Aanvankelijk vanuit het ministerie van LNV, later als medewerker van het ministerie van Economische Zaken. Hij was toen woordvoerder van de Raadswerkgroep Agro-financiële aangelegenheden en van het Beheerscomité voor de landbouwfondsen

Voor de overige plaatsen op de kandidatenlijst wordt een selectieadviescommissie ingesteld. De kandidatenlijst wordt in december 2018 definitief vastgesteld.

De SGP heeft de intentie om voor de verkiezingen van het Europees Parlement opnieuw een lijstcombinatie te vormen met de ChristenUnie.

Bijlage G - Aanbeveling lijsttrekker SGP voor Eerste Kamerverkiezingen

De algemene vergadering van de partij kiest ten behoeve van de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer in het jaar, voorafgaande aan het jaar waarin vermoedelijk Eerste Kamerverkiezingen zullen worden gehouden, bij vrije stemming de lijsttrekker. De kandidaat voor het lijsttrekkerschap is ten minste twee jaar lid van de partij. Het Hoofdbestuur kan een gemotiveerde aanbeveling doen. Deze aanbeveling wordt op de agenda voor de jaarvergadering vermeld. De aanbeveling behoeft niet meer dan één naam te bevatten (artikel 20 lid 1 t/m 3 van het Algemeen Reglement).

Het Hoofdbestuur beveelt de heer P. Schalk aan als lijsttrekker voor de SGP bij de D.V. op 27 mei 2019 te houden Eerste Kamerverkiezingen. De heer Schalk heeft zich bereid verklaard een verkiezing tot lijsttrekker te aanvaarden. Schalk (56) is op dit moment voorzitter van de Eerste Kamerfractie van de SGP. Hij heeft een brede maatschappelijke kennis en ervaring. Met hem heeft de SGP een echte verbinder in de Eerste Kamer die ook het werk van de senaat meer voor het voetlicht weet te brengen.

De afgelopen jaren zette Schalk zich met name in voor eenverdieners en voor het leven. In 2015 nam de Senaat de motie-Schalk aan waarin het kabinet werd opgeroepen het verschil tussen een- en tweeverdieners te verkleinen. Het kabinet negeerde deze oproep, maar besloot in december alsnog met de SGP hierover in gesprek te gaan. Ook besteedde de senator aandacht aan ethische vraagstukken. Zijn motie in december 2017 voor een apart onderzoek om herhaling van abortus terug te dringen, haalde helaas geen meerderheid in de Eerste Kamer.

In het dagelijks leven is Schalk lid van de Raad van Bestuur van de Reformatorisch Maatschappelijke Unie (RMU), een vakorganisatie voor werknemers en werkgevers. Daarnaast is hij ook actief in andere maatschappelijke organisaties, bijvoorbeeld als voorzitter van het Platform Waarden en Normen. Schalk is getrouwd en heeft vijf kinderen.

Bijlage H - Voorstellen tot aanpassing van het Algemeen Reglement

Het Hoofdbestuur heeft een inventarisatie gehouden onder de afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen welke knelpunten zij ervaren m.b.t. de nieuwe partijstructuur. Circa vijftig afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen hebben daarop gereageerd. Mede naar aanleiding van deze inventarisatie stelt het Hoofdbestuur voor het Algemeen Reglement van de SGP op enkele onderdelen aan te passen.

A. Fusie afdelingen:

In artikel 2 lid 2 staan bepalingen over de fusie van de afdelingen. In artikel 2 lid 2 sub b zijn aanvullende bepalingen opgenomen wanneer een fusie mogelijk is:

‘Een fusie is alleen mogelijk indien het aangrenzende afdelingen betreffen en:

- er sprake is van een gemeentelijke herindeling; of
- de verdwijnende afdeling uit minder dan twintig leden bestaat.

Een fusie in het kader van een gemeentelijke herindeling vindt niet later plaats dan nadat het besluit tot herindeling onherroepelijk is geworden.’

- Het Hoofdbestuur stelt voor artikel 2 lid 2 sub b te schrappen.
- Toelichting: Het Hoofdbestuur zal fusieverzoeken van afdelingen beoordelen op basis van de lokale situatie, dat is maatwerk. Het Hoofdbestuur acht het niet nodig op voorhand beperkingen te stellen aan de fusie van afdelingen.

B. Donateurschap en grondslag

- Het voorstel is om in artikel 3 lid 13 de eis dat donateurs de grondslag en de doelstelling van de partij dienen te onderschrijven te schrappen.

Artikel 3 lid 13 nieuw luidt dan als volgt:

‘13.a. Donateurs van een afdeling zijn de natuurlijke personen die:

— ~~de grondslag en de doelstelling van de partij onderschrijven; en~~

- de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt; en
- volgens de Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens woonachtig zijn in een gemeente of een deel van een gemeente die door de betreffende afdeling wordt omvat; en
- geen donateurs zijn van een plaatselijke kiesvereniging of een andere afdeling; en
- zich verplichten jaarlijks minimaal een door het Hoofdbestuur vast te stellen financiële bijdrage aan de partij te voldoen; en
- zich bij het bestuur van de afdeling als zodanig hebben aangemeld en door het Hoofdbestuur zijn toegelaten.

b. Donateurs van een afdeling ontvangen uitnodigingen voor de ledenvergaderingen van die afdeling, hebben toegang tot die vergaderingen, doch hebben geen stemrecht.

c. Donateurs van een afdeling worden ingeschreven in het donateursregister van de partij.’

- Toelichting: In de (model)statuten van de kiesverenigingen staat niet de voorwaarde dat donateurs de grondslag en de doelstelling moeten onderschrijven. Uit het oogpunt van uniformiteit is het van belang dat de bepalingen voor kiesverenigingen en afdelingen zoveel mogelijk gelijklopend zijn. Anders kunnen er problemen ontstaan wanneer een donateur van een kiesvereniging verhuist naar een gemeente waar een SGP-afdeling is.

C. Bindende voordracht van twee kandidaten

Afdelingen, gemeentelijke afdelingen en provinciale afdelingen dienen ter vervulling van een vacature in het bestuur een bindende voordracht te doen van twee kandidaten.

- Het Hoofdbestuur stelt voor de artikelen waarin deze eis wordt gesteld aan te vullen door het ook mogelijk te maken dat gekozen mag worden voor een enkelvoudige voordracht. In dat geval dienen de leden wel de mogelijkheid te krijgen om zelf kandidaten te noemen.

Het betreft:

- Artikel 3 lid 5 sub d
- Artikel 4 lid 8 sub d
- Artikel 5 lid 7 sub c

Deze artikelen worden als volgt gewijzigd (wijzigingen vet gemarkeerd): ‘Ter vervulling van elke vacature doet het bestuur van de afdeling/gemeentelijke afdeling/provinciale afdeling een

enkelvoudige voordracht of een bindende voordracht van twee kandidaten, ~~die ten minste één jaar lid zijn van de partij~~. Deze ~~bindende~~ voordracht wordt bij de oproeping voor de vergadering meegedeeld. In het geval van een enkelvoudige voordracht heeft een lid het recht om een tegenkandidaat te stellen. Een lid dat een tegenkandidaat stelt, dient te beschikken over de steun van ten minste vijf andere leden. De enkelvoudige voordracht en eventuele tegenkandidaten of de bindende voordracht wordt vermeldt op de uitnodiging voor de vergadering.’

- Toelichting: Besturen ervaren in toenemende mate dat het moeilijk is om geschikte kandidaten te vinden die voldoen aan het door het bestuur opgestelde profiel van bestuursleden en ook voldoende tijd hebben. De praktijk is dat het vaak uiteindelijk lukt om één geschikte kandidaat te vinden. Het huidige Algemeen Reglement biedt echter niet de ruimte om een enkelvoudige voordracht te doen. Het Hoofdbestuur stelt voor om ook een enkelvoudige voordracht mogelijk te maken, mits de leden dan wel de mogelijkheid hebben om zelf een kandidaat voor te dragen, zodat de leden desgewenst kunnen kiezen uit meerdere kandidaten. De voorwaarde dat een lid dat een tegenkandidaat stelt, dient te beschikken over de steun van ten minste vijf andere leden is gesteld om te bevorderen dat van deze mogelijkheid gedoseerd gebruik wordt gemaakt.

Amendement PKV Wierden

“Ter vervulling van elke vacature doet het bestuur van de afdeling/gemeentelijke afdeling/provinciale afdeling/**plaatselijke kiesvereniging** een enkelvoudige voordracht of een bindende voordracht van twee kandidaten. **Bedoelde personen zijn ten minste één jaar lid van de partij. In bijzondere gevallen kan op de voorwaarde over de duur van het lidmaatschap een uitzondering worden gemaakt.** Deze bindende voordracht wordt bij de oproeping voor de vergadering meegedeeld. In het geval van een enkelvoudige voordracht heeft een lid het recht om een tegenkandidaat te stellen. Een lid dat een tegenkandidaat stelt, dient te beschikken over de steun van ten minste **zeven** andere leden. **Deze ondersteuning dient schriftelijk ingediend te worden, voorzien van de namen en handtekeningen.** De enkelvoudige voordracht en eventuele tegenkandidaten of de bindende voordracht wordt vermeldt op de uitnodiging voor de vergadering.”

Tevens vraagt Wierden om een duidelijke werkwijze vast te stellen en een richtlijn hoe te communiceren over personen die kandidaat zijn gesteld. Wierden doet in dat kader de volgende voorstellen:

Een voorstel voor de wijze van indienen:

1. Omdat het over personen gaat dient de aanbeveling schriftelijk te gebeuren, en ondertekent met namen en handtekeningen van de ondersteuners;

Een voorstel over de werkwijze van indienen:

2. Het bestuur stelt bijvoorbeeld in de najaarsvergadering de enkelvoudige voordracht voor, dan krijgen de leden drie maand de tijd om eventueel een tegenkandidaat aan te dragen, zodat het bestuur tijdens de voorbereiding van de voorjaarsvergadering dit mee kan nemen. Zodat er niet extra vergaderd hoeft te worden, en iedereen zijn recht wordt gedaan.

Het amendement van Wierden bestaat uit de volgende voorstellen die afzonderlijk in stemming worden gebracht:

1. Toevoeging ‘kiesvereniging’ in regel 2

- Preadvies Hoofdbestuur: ontraden.
- Toelichting Hoofdbestuur: Dit is het algemeen reglement van de SGP dat alleen voor afdelingen geldt en niet voor kiesverenigingen. Kiesverenigingen hebben eigen statuten waarin bepalingen staan over de vervulling van vacatures van bestuursleden.

2. Toevoeging ‘Bedoelde personen zijn ten minste 1 jaar lid van de partij. In bijzondere gevallen kan op de voorwaarde over de duur van het lidmaatschap een uitzondering worden gemaakt.’

- Preadvies Hoofdbestuur: positief
- Toelichting Hoofdbestuur: Het Hoofdbestuur steunt dit onderdeel van het amendement. Deze voorwaarde wordt ook gesteld bij de samenstelling van de kandidatenlijst.

3. Toevoeging ‘bindende’

- Preadvies Hoofdbestuur: ontraden
- Toelichting Hoofdbestuur: Er wordt in de tekst gesproken over ‘enkelvoudige voordracht’ of ‘bindende voordracht van twee kandidaten’. In de vervolgzin dient dan ‘deze voordracht’ te staan, omdat ‘deze voordracht’ zowel kan verwijzen naar de ‘enkelvoudige voordracht’ als de ‘bindende voordracht’.

4. Wijziging steun van ‘zeven’ in plaats van ‘vijf’ andere leden.
  - Preadvies Hoofdbestuur: ontraden
  - Toelichting Hoofdbestuur: Het Hoofdbestuur vindt dat er enige steun moet zijn voor de voordracht van een kandidaat. Om de drempel niet te hoog te leggen, is gekozen voor de steun van vijf leden.

5. Toevoeging ‘Deze ondersteuning dient schriftelijk ingediend te worden, voorzien van namen en handtekeningen.’
  - Preadvies Hoofdbestuur: ontraden
  - Toelichting Hoofdbestuur: Het Hoofdbestuur vindt het niet nodig om vast te leggen op welke wijze de ondersteuningsverklaringen worden ingediend. De ondersteuning kan door middel van een lijst met namen en handtekeningen plaatsvinden, maar ook per e-mail.

6. Toevoeging nieuw artikellid over de wijze en werkwijze van indienen
  - Preadvies Hoofdbestuur: ontraden
  - Toelichting Hoofdbestuur: Het Hoofdbestuur stelt voor het amendement van Barneveld te steunen door vast te leggen dat het voornemen om een enkelvoudige voordracht te doen minimaal een maand voor de vergadering aan de leden wordt bekend gemaakt. Leden hebben vervolgens tot drie weken voor de vergadering gelegenheid om een tegenkandidaat aan te dragen. Voor een plaatselijke afdeling is hiervoor de steun van ten minste vijf andere leden nodig. Op de oproeping voor de vergadering (die reglementair twee weken voor de vergadering dient te worden verzonden) worden de kandidaten (voordracht en eventuele aangedragen kandidaten) vermeld.

Amendementen PKV Barneveld

Amendement 1

Op voorstel C (artikel 3 lid 5 sub d, artikel 4 lid 8 sub d, artikel 5 lid 7 sub c) wordt de volgende zin als tweede zin opgenomen: **“Het voornemen om een enkelvoudige voordracht te doen wordt minstens een maand voor de vergadering aan de leden meegedeeld.”**

- Toelichting Barneveld: Als het bestuur overweegt om een enkelvoudige voordracht te doen, moeten de leden voldoende tijd hebben om een tegenkandidaat voor te stellen. De uitnodiging moet minstens 14 dagen voor de vergadering verzonden worden. Door een termijn van een maand te stellen hebben de leden voldoende gelegenheid om een tegenkandidaat voor te stellen en steun daarvoor te verzamelen.
- Preadvies Hoofdbestuur: Het Hoofdbestuur steunt dit amendement.

Amendement 2

Op voorstel C (artikel 3 lid 5 sub d, artikel 4 lid 8 sub d, artikel 5 lid 7 sub c) wordt de volgende zin gewijzigd: **“In het geval van een enkelvoudige voordracht heeft een lid tot drie weken voor de vergadering het recht om een tegenkandidaat te stellen.”**

- Toelichting Barneveld: Na de voordracht van een of meer tegenkandidaten moet het bestuur nog voldoende gelegenheid hebben om de agenda gereed te maken. Daarbij moet ook gekeken worden of de voorgestelde kandidaat aan de reglementaire eisen voldoet.
- Preadvies Hoofdbestuur: Het Hoofdbestuur steunt dit amendement.

Amendement 3

Op voorstel C wordt in artikel 4 lid 8 sub d en artikel 5 lid 7 sub c de volgende zin verwijderd: **“Een lid dat een tegenkandidaat stelt, dient te beschikken over de steun van ten minste vijf andere leden.”**

- Toelichting Barneveld: Plaatselijk blijft de eis voor de steun van 5 andere leden staan. Gemeentelijk en Provinciaal vervalt dit. Volgens artikel 4 lid 4a van het Algemeen Reglement zijn de leden van de gemeentelijke afdeling de PKV's en/of afdelingen die binnen de gemeente bestaan. Dat zijn er soms maar 2. Het is dan ook onmogelijk om de steun van tenminste 5 andere leden te verwerven. Volgens artikel 5 lid 3a van het Algemeen Reglement zijn de leden van de provinciale afdeling de PKV's en/of afdelingen die binnen de provincie bestaan. Dat zijn er soms maar weinig. Het is dan ook niet altijd mogelijk om de steun van tenminste 5 andere leden te verwerven.
- Preadvies Hoofdbestuur: Het Hoofdbestuur steunt dit amendement.

Amendement 4

Op voorstel C (artikel 3 lid 5 sub d, artikel 4 lid 8 sub d, artikel 5 lid 7 sub c) wordt in de laatste zin het woord “uitnodiging” vervangen door “oproeping”.

- Toelichting Barneveld: Uniform taalgebruik.
- Preadvies Hoofdbestuur: Het Hoofdbestuur steunt dit amendement.

D. Aanpassing artikel 4 lid 8 sub a

Artikel 4 lid 8 sub a luidt als volgt:

‘Het bestuur van de gemeentelijke afdeling bestaat uit ten minste drie en ten hoogste vijftien personen, die door de ledenvergadering worden benoemd uit de leden van de desbetreffende plaatselijke kiesverenigingen en afdelingen, ~~met dien verstande dat het eerste bestuur van een gemeentelijke afdeling wordt gevormd door het bestuur van de gemeentelijke kiesvereniging van de betreffende gemeente ten tijde van het van rechtswege ontstaan van de gemeentelijke afdeling.~~ Het aantal leden van het bestuur van de gemeentelijke afdeling wordt door de ledenvergadering vastgesteld.’

- Het Hoofdbestuur stelt voor om artikel 4 lid 8 sub a aan te passen door het vetgedrukte doorgestreepte zinsdeel te schrappen.
- Toelichting: De verwijderde tekst is niet meer relevant, omdat inmiddels alle gemeentelijke kiesverenigingen zijn omgevormd tot gemeentelijke afdeling.

E. Verstrekken van gegevens

- In artikel 6 ontbreekt de bepaling dat afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen mutaties in hun bestuursamenstelling dienen door te geven aan het Hoofdbestuur (lees: het partijbureau). Daarom is het voorstel om het huidige artikel 6 lid 1 uit te breiden.

Artikel 6 lid 1 oud: ‘De secretarissen van de plaatselijke kiesverenigingen doen jaarlijks vóór één februari aan het Hoofdbestuur opgave van het aantal leden van de betreffende kiesvereniging per één januari van dat jaar.’

Artikel 6 lid 1 nieuw:

- a. De secretarissen van de afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen verstrekken jaarlijks vóór één februari de volgende gegevens aan het Hoofdbestuur: een namenlijst van de bestuursleden, met hun geboortedata, adressen en functies binnen het bestuur.
- b. Wijzigingen in onder sub a genoemde gegevens dienen binnen vier weken te worden doorgegeven aan het Hoofdbestuur.
- c. De secretarissen van de plaatselijke kiesverenigingen doen jaarlijks vóór één februari aan het Hoofdbestuur opgave van het aantal leden van de betreffende kiesvereniging per één januari van dat jaar.’

Artikel 6 lid 2 sub c nieuw:

‘Wijzigingen in de onder sub a en b genoemde gegevens dienen binnen vier weken te worden doorgegeven aan het Hoofdbestuur.’

Artikel 6 lid 3 sub d nieuw:

‘Wijzigingen in de onder sub a en b en c genoemde gegevens dienen binnen vier weken te worden doorgegeven aan het Hoofdbestuur.’

- Toelichting: Voor de informatievoorziening naar de besturen is het belangrijk dat het partijbureau een actueel overzicht heeft van de samenstelling van de besturen van afdelingen, gemeentelijke afdelingen, provinciale afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen.

F. Indienen moties door de bestuurdersvereniging

Vanuit de bestuurdersvereniging is de wens gekomen om het mogelijk te maken dat namens de bestuurdersvereniging op de partijdag politieke moties kunnen worden ingediend. Het voorstel is om aan dit verzoek tegemoet te komen. Hiervoor dient artikel 9 van het Algemeen Reglement aangepast te worden (zie hieronder: vetgedrukte tekst is aanvulling).

Het voorstel voor de nieuwe tekst luidt:

'1. Het bestuur van een plaatselijke kiesvereniging of afdeling kan tot zes weken vóór de dag waarop een in artikel 7, eerste lid, bedoelde vergadering wordt gehouden, namens die plaatselijke kiesvereniging of afdeling schriftelijk gemotiveerde moties indienen bij het Hoofdbestuur. Hetzelfde geldt voor het bestuur van de **bestuurdersvereniging als bedoeld in artikel 23 van de statuten van de partij en de** politieke jongerenorganisatie als bedoeld in artikel 25 van de statuten van de partij indien en voor zover het moties met een politieke strekking betreft.

2. Het Hoofdbestuur is uitsluitend bevoegd om een motie in behandeling te nemen indien de ledenvergadering van de betreffende plaatselijke kiesvereniging of afdeling respectievelijk de ledenvergadering van de **bestuurdersvereniging, respectievelijk de** politieke jongerenorganisatie de motie ondersteunt, hetgeen moet blijken uit de (concept)notulen van de betreffende ledenvergadering. Indien een motie niet voor behandeling in aanmerking komt, wordt de indienende plaatselijke kiesvereniging of afdeling respectievelijk de **bestuurdersvereniging, respectievelijk de** politieke jongerenorganisatie hiervan schriftelijk in kennis gesteld.

3. Het Hoofdbestuur zendt uiterlijk twee weken vóór de dag waarop de betreffende Algemene vergadering wordt gehouden, de voor behandeling in aanmerking komende moties, voorzien van een preadvies, toe aan de besturen van de plaatselijke kiesverenigingen en afdelingen, alsmede aan het bestuur van de **bestuurdersvereniging en het bestuur van de** politieke jongerenorganisatie.'

G. Lijsttrekkerschap en duur lidmaatschap

Het voorstel is om artikel 15 lid 2, artikel 16 lid 2, artikel 17 lid 1, artikel 18 lid 1, artikel 19 lid 2, artikel 20 lid 2 en artikel 21 lid 2 uit te breiden met onderstaande vetgedrukte zin.

De kandidaat (voor het lijsttrekkerschap) is ten minste twee jaar lid van de partij. **In bijzondere gevallen kan op de voorwaarde over de duur van het lidmaatschap een uitzondering worden gemaakt.**

- Toelichting: Er kunnen bijzondere omstandigheden zijn waardoor het mogelijk moet zijn om een uitzondering op de eis van de duur van het partijlidmaatschap te maken. Voor de overige plaatsen op de kandidatenlijst dienen de kandidaten minimaal één jaar lid te zijn van de partij en is ook de clause opgenomen dat in bijzondere gevallen een uitzondering mag worden gemaakt.

Amendement PKV Rijssen-Holten

"De kandidaat (voor het lijsttrekkerschap) is ten minste twee jaar lid van de partij **of van SGP-jongeren.**"
En de eis van minimaal twee jaar lidmaatschap voor een beoogde lijsttrekker niet te laten vervallen.

- Toelichting: Vanuit de ledenvergadering kwam het expliciete verzoek om, naast het lidmaatschap van de partij, ook het lidmaatschap van SGP-jongeren toe te voegen als bron. Ook is het de wens van de ledenvergadering om de eis van twee jaar lidmaatschap voor een beoogde lijsttrekker niet te laten vervallen. Dit alles i.v.m. de, volgens de ledenvergadering, voor een lijsttrekker benodigde affiniteit met de SGP en haar beginselen. Deze wordt echter ook aangetoond met een lidmaatschap van SGP jongeren.
- Preadvies Hoofdbestuur: Het Hoofdbestuur is het met PKV Rijssen-Holten eens dat in het bijzonder de lijsttrekker voldoende affiniteit moet hebben met de SGP en haar beginselen. Daarom staat er in het algemeen reglement dat de kandidaat ten minste twee jaar lid moet zijn van de partij. Er kunnen echter bijzondere omstandigheden zijn waardoor hierop een uitzondering moet worden gemaakt. Dat kan bijvoorbeeld aan de orde zijn wanneer er in een gemeente een nieuwe afdeling wordt opgericht en er onvoldoende beschikbare kandidaten zijn die al twee jaar of langer lid zijn. De voorgestelde uitbreiding van Rijssen leidt ertoe dat kandidaten ook alleen lid kunnen zijn van de SGP-jongeren en niet van de SGP. Dat vindt het Hoofdbestuur onwenselijk. Alle kandidaten dienen lid te zijn van de SGP. Het Hoofdbestuur ontraadt daarom dit amendement.

H. Lijsttrekker jaar voor verkiezingen kiezen

In artikel 15 lid 2 en artikel 16 lid 2 is de bepaling opgenomen dat de lijsttrekker in het jaar voorafgaand aan de verkiezingen gekozen dient te worden. Aan deze bepaling wordt toegevoegd dat in het geval van herindelingsverkiezingen hierop een uitzondering mag worden gemaakt. Voor de uitbreiding zie de vetgedrukte tekst hieronder.

Artikel 15 lid 2 en artikel 16 lid 2 uitbreiding:

De ledenvergadering van de (gemeentelijke) afdeling kiest ten behoeve van de verkiezing van de leden van de gemeenteraad in het jaar, voorafgaande aan het jaar waarin die verkiezing wordt gehouden, de lijsttrekker. **In het geval van herindelingsverkiezingen kan indien nodig van deze termijn worden afgeweken.**

- Toelichting: In het geval van een herindeling is het niet altijd mogelijk om al in het jaar voor de verkiezingen de lijsttrekker te kiezen.

I. Maximum leeftijd voor kandidatenlijsten

In de artikelen 15 t/m 19 die gaan over de kandidaatstelling voor de gemeenteraadsverkiezingen, Provinciale Statenverkiezingen, waterschapsverkiezingen, Tweede Kamerverkiezingen, Eerste Kamerverkiezingen en de verkiezing voor het Europees Parlement wordt de eis gesteld dat kandidaten niet ouder zijn dan zeventig jaar, tenzij zij reeds zitting hebben in het eerste lid bedoelde college.

Het Hoofdbestuur stelt voor deze eis te schrappen. Dat betekent dat de volgende artikelen uit het Algemeen Reglement vervallen en de nummering van de daaropvolgende leden van de artikelen wordt aangepast.

- Artikel 15 lid 5
- Artikel 16 lid 7
- Artikel 17 lid 6
- Artikel 18 lid 6
- Artikel 19 lid 9
- Artikel 20 lid 9

- Toelichting: De motivatie om deze artikelen te schrappen is de volgende:
  - Oudere SGP'ers die jarenlang actief zijn geweest kunnen door hun ervaring en inzet een grote naamsbekendheid hebben opgebouwd waardoor besturen hen graag (als lijstduwer) op de lijst willen plaatsen.
  - In de praktijk blijkt dat er in toenemende mate vitale ouderen zijn die zich voor de SGP willen inzetten en dat het in diverse gemeenten moeilijk is om voldoende jongeren te vinden die (hoog) op de lijst willen staan. Het schrappen van het leeftijds criterium komt besturen tegemoet die met deze situatie geconfronteerd worden.
  - Het Hoofdbestuur constateert dat besturen over het algemeen voldoende oog hebben voor het belang van verjonging en continuïteit en vertrouwt erop dat besturen daarmee ook met het schrappen van de leeftijdsbepaling voldoende rekening houden en een evenwichtige kandidatenlijst samenstellen.

J. Betekenis 'desgevraagd'

In de hieronder genoemde artikelen staat de volgende zin: 'De kandidatenlijst wordt desgevraagd onverwijld ter kennis gebracht van het bestuur van de provinciale afdeling en van het Hoofdbestuur.'

- Artikel 15 lid 8 en 15
- Artikel 16 lid 10 en 16
- Artikel 17 lid 9 en 16
- Artikel 18 lid 9 en 16

- Het Hoofdbestuur stelt voor het woord 'desgevraagd' te schrappen.
- Toelichting: De kandidatenlijst dient zonder erom te vragen toegestuurd te worden. In het draaiboek kandidaatstellingen is dit ook opgenomen, zodat de besturen van de afdelingen en kiesverenigingen hiervan op de hoogte zijn.

K. Aanpassing termijnen samenstelling kandidatenlijst

Artikel 16 lid 4 en 5

4. Het bestuur van de gemeentelijke afdeling stelt ten minste ~~zevenzes~~ maanden voorafgaand aan de verkiezingsdatum een conceptkandidatenlijst vast op basis van een gemotiveerd advies van een daartoe door voormeld bestuur ingestelde selectieadviescommissie. Samenstelling en taak van de selectieadviescommissie worden gelijktijdig met het instellingsbesluit vastgesteld.
5. De leden van de gemeentelijke afdeling brengen, na gehouden ledenvergaderingen, hetgeen moet blijken uit de notulen van de betreffende ledenvergadering, advies uit over de in het vierde lid

bedoelde conceptkandidatenlijst; dit advies wordt ten minste ~~vijf~~ vier maanden voorafgaand aan de verkiezingsdatum meegedeeld aan het bestuur van de gemeentelijke afdeling.

Artikel 17 lid 3 en 4 en artikel 18 lid 3 en 4

3. Het bestuur van de provinciale afdeling stelt ten minste ~~zeven~~ zes maanden voorafgaand aan de verkiezingsdatum een conceptkandidatenlijst vast op basis van een gemotiveerd advies van een daartoe door voormeld bestuur ingestelde selectieadviescommissie. Samenstelling en taak van de selectieadviescommissie worden gelijktijdig met het instellingsbesluit vastgesteld.
  4. De plaatselijke kiesverenigingen en afdelingen brengen, na gehouden ledenvergaderingen, hetgeen moet blijken uit de notulen van de betreffende ledenvergadering, advies uit over de in het derde lid bedoelde conceptkandidatenlijst; dit advies wordt ten minste ~~vijf~~ vier maanden voorafgaand aan de verkiezingsdatum meegedeeld aan het bestuur van de provinciale afdeling.
- Het Hoofdbestuur stelt voor in artikel 16 lid 4 en 5 en artikel 17 lid 3 en 4 en artikel 18 lid 3 en 4 de termijnen aan te passen van zeven en vijf in respectievelijk zes en vier maanden.
  - Toelichting: In de praktijk blijkt dat de termijn van zeven en vijf maanden als erg vroeg wordt ervaren. Door de termijnen een maand op te schuiven wordt hieraan tegemoet gekomen.

L. Consultatieronde uit artikel 19 lid 7 en artikel 21 lid 7

Afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen kunnen advies uitbrengen over een door het Hoofdbestuur vastgestelde concept kandidatenlijst voor de Tweede Kamer en het Europees Parlement. In de praktijk wordt van deze mogelijkheid nauwelijks gebruik gemaakt. Daarom stelt het Hoofdbestuur voor deze consultatieronde te schrappen. De afdelingen en kiesverenigingen hebben en houden de mogelijkheid om aan het begin van het proces namen te noemen van kandidaten die zij geschikt vinden om een plaats te krijgen op de kandidatenlijst. Een door het Hoofdbestuur benoemde selectieadviescommissie stelt vervolgens een kandidatenlijst op die moet voldoen aan diverse criteria (zoals provinciale en kerkelijke spreiding). Deze criteria zullen aan de afdelingen en kiesverenigingen van te voren worden meegedeeld. In plaats van de consultatieronde zal na vaststelling van de kandidatenlijst in de vorm van een evaluatie aan de afdelingen en kiesverenigingen worden gevraagd wat hun oordeel is over de toepassing van de verschillende criteria door de selectieadviescommissie/het Hoofdbestuur. Op deze wijze kan het kandidaatstellingsproces efficiënter worden ingericht, terwijl het Hoofdbestuur wel voeling blijft houden met de afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen hoe zij het proces hebben ervaren.

- Voorstel Hoofdbestuur: De artikelen 19 lid 7 en artikel 21 lid 7 schrappen (consultatieronde).

M. Kandidaatstelling Eerste Kamer

In artikel 20 lid 4 is vastgelegd dat de zittende leden van de Provinciale Staten namen mogen noemen voor de kandidatenlijst ten behoeve van de Eerste Kamerverkiezingen. Het voorstel is deze mogelijkheid te verruimen en alle afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen deze mogelijkheid te geven. Net zoals dit bij de Tweede Kamerverkiezingen en de verkiezingen voor het Europees Parlement mogelijk is.

- Voorstel Hoofdbestuur: Artikel 20 lid 4 uitbreiden met de vetgedrukte tekst.
Voor de overige plaatsen op de kandidatenlijst ten behoeve van de Eerste Kamerverkiezing kunnen de zittende leden van de Provinciale Staten vóór een door het Hoofdbestuur te bepalen datum aan het Hoofdbestuur namen opgeven van leden van de partij die zij beginselgetrouw en geschikt achten om als lid van de Eerste Kamer op te treden. **Ook de afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen kunnen, na gehouden ledenvergaderingen, hetgeen moet blijken uit de notulen van de betreffende ledenvergadering, namen opgeven van leden van de desbetreffende afdeling of plaatselijke kiesvereniging of van naburige afdelingen of kiesverenigingen.** Bedoelde personen zijn ten minste één jaar lid van de partij. In bijzondere gevallen kan op de voorwaarde over de duur van het lidmaatschap een uitzondering worden gemaakt.
- Toelichting: Hierdoor wordt de betrokkenheid van het grondvlak bij de samenstelling van de kandidatenlijst vergroot.

Bijlage I - Giftenreglement Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP)

Ingaande per 21 april 2018, vastgesteld door de algemene vergadering van de SGP in zijn vergadering op die datum in het NBC Congresscentrum te Nieuwegein. Dit reglement vervangt het door het Hoofdbestuur van de SGP op 25 oktober 2013 vastgestelde reglement.

Artikel 1

Toepassing

1. Dit reglement is van toepassing op giften aan de landelijke SGP, aan haar afdelingen, aan haar gemeentelijke afdelingen, aan haar provinciale afdelingen, aan haar plaatselijke kiesverenigingen en aan haar neveninstellingen.
2. Als neveninstellingen van de SGP gelden: rechtspersonen die het Hoofdbestuur in het kader van de Wet financiering politieke partijen als zodanig heeft aangewezen en die met deze aanwijzing hebben ingestemd.
3. De geledingen die omschreven zijn in de vorige twee leden, worden in dit reglement aangehaald als 'de partijgeledingen'.

Artikel 2

Giftdefinitie

1. Onder een gift wordt verstaan: iedere door een partijgeleding ontvangen geldelijke bijdrage van een natuurlijke persoon of rechtspersoon waar geen of geen evenredige tegenprestatie tegenover staat. Daarvan uitgezonderd zijn subsidies, erfstellingen en legaten.
2. Onder een gift wordt eveneens verstaan: een bijdrage in natura die in geldwaarde is uit te drukken.

Artikel 3

Registratieplicht

1. De partijgeledingen registreren van giften van € 1.000 of meer:
  - a. de naam en het adres van de gever;
  - b. het bedrag of de waarde van de bijdrage;
  - c. de datum van de bijdrage.
2. Bijdragen tussen de partijgeledingen onderling worden niet als gift geregistreerd.

Artikel 4

Anonieme giften

De partijgeledingen nemen geen anonieme giften aan met een waarde die hoger is dan € 1.000. Zij retourneren dergelijke giften of zij maken, indien retourneren niet mogelijk is, het gedeelte dat de waarde van € 1.000 te boven gaat, over op de daartoe aangewezen rekening van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 5

Openbaarmaking

1. De landelijke SGP en haar neveninstellingen hebben een openbaarmakingsverplichting ten aanzien van onder meer ontvangen giften op basis van de artikelen 25 en 30 van de Wet financiering politieke partijen. Zij publiceren de in die artikelen genoemde bescheiden uiterlijk op 1 juli op hun website.
2. De afdelingen, gemeentelijke afdelingen, provinciale afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen hebben verplichtingen ten aanzien van ontvangen giften op basis van dit reglement. Zij informeren jaarlijks voor 1 juli het Hoofdbestuur of en zo ja van wie er giften zijn ontvangen ter waarde van in totaal € 4.500 of meer, met daarbij de gegevens die op grond van artikel 3, eerste lid zijn geregistreerd.

Artikel 6

Bijzondere bepaling voor kandidaat Tweede Kamerleden

SGP-leden die op de kandidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen staan vermeld, geven in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen aan het partijbureau door of zij van een gever in een kalenderjaar in totaal meer dan € 4.500 aan giften hebben ontvangen, een en ander overeenkomstig het bepaalde in de Wet financiering politieke partijen.

Artikel 7

Onvoorziene gevallen

In gevallen waarin dit reglement niet voorziet, beslist het Hoofdbestuur.

Toelichting

Algemeen

Op 1 mei 2013 is de Wet financiering politieke partijen (Wfpp) in werking getreden. De wet verving de Wet subsidiëring politieke partijen. Doel van de wet is een vergroting van de financiële transparantie van politieke partijen. Op hoofdlijnen zijn dit de belangrijkste speerpunten in de wet:

1. een voor politieke partijen verder gaande transparantie en rapportageverplichting ten aanzien van ontvangen giften;
2. uitbreiding van deze transparantie en rapportageverplichting naar 'neveninstellingen' van politieke partijen;
3. de verplichting van een giftenreglement.

Het Hoofdbestuur heeft op 25 oktober 2013 een giftenreglement vastgesteld. Na die tijd is de partijstructuur van de SGP gewijzigd en zijn er afdelingen, gemeentelijke afdelingen en provinciale afdelingen gekomen. In dit nieuwe reglement zijn ook verplichtingen voor de afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen opgenomen.

Veel bepalingen in de Wfpp gelden niet voor afdelingen en kiesverenigingen van de partij. In dit reglement wordt echter een aantal basale regels ook van toepassing op de afdelingen, gemeentelijke afdelingen, provinciale afdelingen en de plaatselijke kiesverenigingen. Concreet gaat het om:

- de verplichting om een eigen giftenadministratie bij te houden (artikel 3);
- de verplichting om anonieme giften boven € 1.000 te weigeren of af te staan (artikel 4);
- de verplichting om gegevens van gevers die in totaal € 4.500 of meer gegeven hebben, openbaar te maken (artikel 5).

Het Hoofdbestuur heeft er voor gekozen om in dit reglement verder zo veel als mogelijk aan te sluiten bij de voorschriften in de Wfpp. Daarom wordt daar ook af en toe naar verwezen.

Artikelgewijze toelichting

Artikel 1

In artikel 1 wordt het toepassingsbereik van het reglement beschreven. Door expliciet te benoemen dat dit reglement van toepassing is op alle partijgeledingen, wordt in een keer tegemoet gekomen aan de op zich op zichzelf staande verplichting voor deze geledingen om een (eigen) giftenreglement te hebben.

De partijgeledingen in het tweede lid zijn de organisaties die in het kader van de Wfpp bij de minister zijn aangewezen als officiële 'neveninstellingen'. Het betreft de SGP-bestuurdersvereniging, het Wetenschappelijk Instituut, de SGP-jongerenorganisatie en de Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa. Door deze aanwijzing vallen deze partijgeledingen ook onder het regime van de Wfpp (via artikel 30). Aangezien het partijbureau niet alleen de administratie van de SGP, maar ook die van de neveninstellingen voert, is eenduidige uitvoering van de bepalingen van de Wfpp en dit reglement gewaarborgd.

Artikel 2

Het giftenbegrip is breder dan alleen een geldelijke bijdrage. Het betreft ook de giften in natura. Dit kunnen zowel producten en diensten zijn. De ontvangen gift in natura moet in geld waardeerbaar zijn. Als waarde van een bijdrage in natura geldt het verschil tussen de gebruikelijke waarde van het geleverde in het economisch verkeer en de waarde van de tegenprestatie. Activiteiten van leden van de SGP worden niet als bijdragen in natura aangemerkt.

Artikel 3

Dit artikel bepaalt de registratieverplichting van giften van € 1.000 of meer. Van belang is dat het niet gaat om individuele giften van € 1.000 of meer, maar om gevers die gedurende een kalenderjaar giften hebben gegeven van in totaal € 1.000 of meer. Geldbedragen die partijgeledingen over en weer elkaar toedelen, hoeven niet als gift te worden geregistreerd. Overbetalingen op de contributies (die door het partijbureau worden geïnd) krijgen de afdelingen gespecificeerd uitgekeerd. Wanneer de giften inclusief de overbetalingen van één gever in een kalenderjaar € 1.000 of meer bedragen, dient de penningmeester deze te registreren. Als bijlage bij dit reglement is een giftenregister opgenomen dat als model kan worden gebruikt om de giften te registreren.

Artikel 4

Giften die niet naar een persoon of rechtspersoon zijn te herleiden zijn 'anoniem'. Niet verboden is dat een partijgeleding probeert de herkomst van een anonieme gift te achterhalen. Lukt dit, dan is de gift niet langer anoniem. Lukt dit niet, dan maakt de partijgeleding het gedeelte dat het bedrag van € 1.000 te boven gaat over op het daartoe door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aangewezen rekeningnummer. Het betreft hier dus giften die én anoniem én hoger dan € 1.000 zijn. Dit zal, als dit al voorkomt, zeer sporadisch zijn.

Artikel 5

Van belang is dat het niet gaat om individuele giften van € 4.500 of meer, maar om gevers die gedurende een kalenderjaar giften hebben gegeven van in totaal € 4.500 of meer. Hier is dus bijvoorbeeld sprake van wanneer vijf maal € 1.000 is gedoneerd.

De openbaarmakingsverplichting voor de landelijke SGP en de in artikel 1 lid 2 genoemde partijgeledingen is geregeld in de Wfpp. Daarboven regelt dit reglement dat de stukken die naar de minister worden verstuurd, ook op de website worden gepubliceerd. De rapportage aan de minister wordt overigens ook door hemzelf openbaar gemaakt.

De afdelingen, gemeentelijke afdelingen, provinciale afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen hebben een beperktere publicatieverplichting, puur op basis van dit reglement.

Artikel 6

Deze bijzondere bepaling vloeit rechtstreeks voort uit de Wfpp (artikel 28).

Artikel 7

Bij onduidelijkheden over de toepassing van dit reglement, beslist het Hoofdbestuur. Het zal dit zo veel mogelijk doen naar letter en geest van de Wfpp en de brochure die de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties daarover heeft uitgegeven.

Giftenregister SGP						
						
afdeling/kiesvereniging						
Jaar	datum	naam gever	adres gever	postcode gever	woonplaats gever	bedrag/waarde

Bijlage J - Motie SGP-jongeren

De Algemene Ledenvergadering van de SGP, bijeen te Hoevelaken op 21 april 2018, gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat het honderdjarig jubileum van de SGP, menselijkerwijs gesproken, ondenkbaar is zonder de inzet van die leden die de belangen van de partij op uitzonderlijke wijze hebben behartigd,

Overwegende dat het in de SGP-traditie past ('wijsheid van de grijsheid') om deze leden te eren en te waarderen, met de erkenning dat hun inzet een gave van Boven is,

Overwegende dat er binnen de SGP geen officiële waarderingsvormen bestaan, zoals het erelidmaatschap of het lidmaatschap van verdienste,

Verzoekt het Hoofdbestuur een commissie te benoemen die een regeling opstelt voor het toekennen van waarderingsvormen,

Verzoekt het Hoofdbestuur deze regeling op de eerstvolgende ledenvergadering te presenteren,

En gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies Hoofdbestuur

De SGP-jongeren constateren terecht dat veel leden zich met grote toewijding voor de partij inzetten. Het Hoofdbestuur is van mening dat het belangrijk is dat deze inzet voldoende wordt gewaardeerd. In dat verband kan het nuttig zijn om in kaart te brengen welke waarderingsvormen er zijn om vervolgens te bezien in hoeverre het wenselijk en nodig is voor het toekennen van waarderingsvormen een regeling op te stellen. Wanneer deze motie zo wordt gelezen staat het Hoofdbestuur hier positief tegenover. Het Hoofdbestuur benoemt dan een adviescommissie die hierover rapport uitbrengt aan het Hoofdbestuur. De uitkomst van de adviezen en de besluitvorming hierover door het Hoofdbestuur wordt aan de algemene vergadering meegedeeld.

Bijlage K - Motie PKV Barneveld

De algemene vergadering van de SGP in vergadering bijeen op 21-04-2018

In aanmerking nemende dat:

1. het streven van de SGP niet zozeer is gericht op een meerderheid van kiezers, als wel op de handhaving en doorwerking van de beginselen door haar beleden (zie artikel 3 van de Statuten)
2. het Beginselprogram van de SGP op de Bijbel is gebaseerd (zie artikel 2 van de Statuten);
3. het voor de partij van groot belang is dat de kandidaten de inhoud van het Beginselprogram van de SGP op een geloofwaardige wijze moeten kunnen uitdragen.

Roept alle besturen op om alleen die personen op kandidatenlijsten te plaatsen die de beginselen van de SGP op een geloofwaardige wijze kunnen uitdragen.

En gaat over tot de orde van de dag.

Toelichting Barneveld

Het is gewenst dat de Algemene Vergadering van de SGP zich onomwonden achter de uitspraak van het Hoofdbestuur schaart waarin gesteld wordt dat "... kandidaten in staat [moeten] zijn de SGP-beginselen geloofwaardig te vertegenwoordigen."

Preadvies Hoofdbestuur

Barneveld roept alle besturen op om alleen die personen op kandidatenlijsten te plaatsen die de beginselen van de SGP op een geloofwaardige wijze kunnen uitdragen. Barneveld verwijst in de toelichting naar de volgende passage uit een artikel van de voorzitter in *De Banier* van februari jl.: "... kandidaten in staat [moeten] zijn de SGP-beginselen geloofwaardig te vertegenwoordigen."

Voor de goede orde volgt hierna de alinea waarin deze passage staat en de zin waarmee het artikel wordt afgesloten.

"Het samenstellen van een kandidatenlijst is een belangrijke fase in de aanloop naar de verkiezingen. In alle gemeenten waar de SGP is vertegenwoordigd, is het besluitvormingsproces hiervoor afgerond. De selectieadviescommissie heeft de opdracht om tot een verantwoorde samenstelling te komen. De kandidaatstellingsprocedure is dan ook een belangrijke fase om met kandidaten te spreken over de beginselen en speerpunten van de partij. Het is de taak van de selectieadviescommissie om vervolgens een integrale afweging te maken in hoeverre de kandidaten in staat zijn de SGP-beginselen geloofwaardig te vertegenwoordigen. We weten dat er veel tijd wordt besteed door onze besturen om tot een goede en zorgvuldige besluitvorming te komen. (...) Het hoofdbestuur acht het als haar opdracht de eenheid van de partij, rondom de SGP-beginselen (dat is meer dan er een uit te isoleren) te bewaren met respect voor elkaar."

De oproep van Barneveld is in lijn met het standpunt van het Hoofdbestuur zoals dat door de partijvoorzitter in het aangehaalde Banierartikel is verwoord. In dat licht bezien steunt het Hoofdbestuur de motie.